

ΙΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΤΕΧΝΗ

Οἱ σοφοὶ οὐδέποτε λυποῦνται,
οὔτε γιὰ κείνους ποὺ πεθαίνουν,
οὔτε γιὰ κείνους ποὺ ζοῦν

Μπαγκαμπάντ-Γκιά

ΕΤΟΣ 32ον

ΤΕΥΧΟΣ 176

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ — ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1987

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ» Χαρ. Τρικούπη 26
α' όροφος, Κωδ. 106 79 Τηλέφ. 3620-702

H.P. Blavatsky	Τὸ κλειδί τῆς Θεοσοφίας	600
»	Ἡ φωνὴ τῆς σιγῆς — Τὰ πρῶτα βήματα στὸν Ἀποκρυφισμὸ	300
Besant - Leadbeater	Ἡ Ἀτραπὸς τοῦ Ἀποκρυφισμοῦ	500
N. Sri Ram	Προσέγγισις πρὸς τὴν Πραγματικότητα	200
»	Αἱ βαθύτεραι ὕψεις τῆς Ζωῆς	200
Irving S. Cooper	Ἡ Μετενσάρκωσις	300
An. Besant	Ὁ Ἑσωτερικὸς Χριστιανισμὸς	600
Vivekananda	Κάρμα — Γιόγκα	200
Βενετοῦ - Ἰλαρίωνος	Φῶς στὴν Ἀτραπὸ	150
Krishnamurti	Στὰ πόδια τοῦ Διδασκάλου	150
Ἀντ. Ἀδριανοπούλου	Ἀρχαῖοι Ἕλληνες φιλόσοφοι	600
»	Οἱ Νόμοι τῆς Ζωῆς	200
Ἰω. Βασιλῆ	Τὸ Σημειώματάριον ἐνὸς Μύστου	400
»	Τὰ φυσικὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου	150
K. Μελισσαροπούλου	Ἀποκρυφισμὸς καὶ Μυστικισμὸς χαρτ. 200, δεμ.350	
»	Εἰσαγωγή στὴ Θεοσοφία » 400, δεμ. 600	
»	ΜΗΤΙΣ (Τὸ βιβλίον τῆς σοφίας) » 500, δεμ. 700	
»	Τὰ βήματα τῆς Φιλοσοφίας Α΄ δεμ. 500	
»	Τὰ βήματα τῆς Φιλοσοφίας Β΄ χαρτ. 200	
»	Ἐκλογαὶ ἀπὸ τὸν Κρῖσανμοῦρτι » 300	
»	Ὁ Κρῖσανμοῦρτι γιὰ τὸν Διαλογισμὸ » 150	
»	Ὁ Ἰησοῦς » 250	
»	Ὁ Κομήτης (Θέατρο ἰδεῶν) » 150	
»	« Ἀγνώστῳ Θεῷ » » 50	
»	Πέντε Τεκτονικαὶ Ὀμιλίες εἰς Α΄ » 150	
»	Μεγάλαις πράξεις στὴν ἱστορία τῶν Ἑλλήνων » 400	
»	Ἀρχαιοελληνικά » 400	
Περιοδικὸν «ΙΛΙΣΟΣ»	Τόμοι χαρτόδετοι 1965, 1971-1984 ἕκαστος 300	
»	» » 1985, 1986 » 500	
«ΙΛΙΣΟΣ» Ἐπιλογὴ 1956-58, 1959-61, 1962-65 ἑκάστη δεμένῃ		600
«ΙΛΙΣΟΣ» Ἐπιλογὴ 1966-1970 χαρτόδετος 400, δεμένῃ		600

Ἀποστείλατε τὸ ἀντίτιμον διὰ νὰ τὰ λάβετε ταχυδρομικῶς.

Τὰ ἐξοδα ἐπὶ ἀντικαταβολῇ ἐπιβαρύνουν τὸν ἀγοραστήν.

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 150

ΣΥΝΔΡΟΜΗ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 1000. Ἐξωτερ. \$ 12, Ἀεροπ. \$ 15

ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΧΕΙΛΑΡΑΣ

Ι Λ Ι Σ Ο Σ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ

1987

ΤΡΙΑΚΟΣΤΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ
ΕΤΟΣ

ΕΝ ΤΟ ΠΑΝ ● ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ
ΑΝΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ ΑΝΕΥ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΣ ΦΥΛΗΣ
ΠΙΣΤΕΩΣ ΤΑΞΕΩΣ ΓΕΝΟΥΣ ΧΡΩΜΑΤΟΣ ● ΟΥ-
ΔΕΜΙΑ ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΑΝΩΤΕΡΑ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ
● ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΣΚΕΨΕΩΣ ΑΝΤΙ ΦΑΝΑΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΒΙΑΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ

Χαρ. Τρικούπη 26 Κωδ. Ταχ. 106 79, Ἀθήναι

Τηλ. 36.20.702

Διευθυντής ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Συντακτική Ἐπιτροπή: Λεν. Ἀναστασιάδου, Καλ. Παναγιώτου, Παν. Παπασλιώ-
της, Κατ. Χατζηδημητρίου

Διαχειριστική Ἐπιτροπή: Πολ. Ἀντζακας, Ἀσπα Κωστοβασίλη, Παν. Παπασλιώτης

Ἔτος 32ον • Ἰανουάριος-Φεβρουάριος 1987 • Τεύχος 176

ΛΟΥΛΑ Δ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

Τῆς Πρωτοχρονιάς τό φῶς

Ὑποδέχομαι τῆς Πρωτοχρονιάς τό φῶς
μέσ' ἀπό τίς γρίλιες, ὅταν διαπερνᾷ
κι ἔρχεται ν' ἀκουμπήσει διάφανο,
μελιχρό, ἐπάνω στά δικά μου ὄνειρα,
φιλώντας διακριτικά τίς σκέψεις μου,
Μέσα μου σκιρτᾷ ἡ ἀνησυχία,
σφυγμός γιά τ' ἀνθρώπινα, τό δέος,
πού περιπλανιέται ἐπάνω στόν πλανήτη,
τρυγώντας μέρες καί νύχτες ὀδύνης.
Ἀπό τόν μέσα κι ἀπ' τόν ἔξω κόσμο,
νά τοῦ χαρίσω τή σμύρνα, ἡ τό χρυσό;
Μιάν ἀπορία, πού μεγαλώνει, καί γίνεται
χρόνο μέ τό χρόνο δέντρο σκιερό καί πάνω του
ἀμέτρητες ὥρες -- πουλιά καταδιωγμένα --
κάθονται σιωπηλά, περιμένοντας
τό ἄγνωστο φῶς, τήν αἰσιοδοξία,
τήν αἴσθησι ἐκείνη, πῶς ξεκίνησε κιόλας
κάτι καλύτερο γι αὐτόν τόν κόσμο.

ΣΑΡΑΝΤΟΣ ΠΑΥΛΕΑΣ

Ένα παιδί Θεός γεννήθηκε πάλι

Ένα παιδί Θεός γεννήθηκε πάλι στον πλανήτη
 μ' ένα άστέρι στον ώμο του
 μέ μιά συνοδική συνάθροιση άστρων
 στην ταπεινή καί τή μεγαλόπρεπη κούνια του·
 ἄς πᾶμε νά τό μεγαλώσουμε,
 νά τό αναθρέψουμε μέ χαρά χωρίς μίσος,
 νά τοῦ φυτέψουμε τή δύναμη τῆς καλωσύνης
 νά μήν τό κακοποιήσουμε
 νά μήν τό παραδώσουμε πάλι σέ σταυρωτῆδες
 ἕνα παιδί Θεός πάλι γεννήθηκε·
 ἄς πᾶμε νά τόν αναστήσουμε καί νά τόν αναθρέψουμε
 καί νά τόν κάνουμε ἕνα παράδειγμα χαρᾶς κι ἀφοσίωσης
 σ' ὅλα τα παιδιά τοῦ κόσμου γιὰ νά μή φοβοῦνται καί νά μήν πει-
 νᾶνε·
 γιὰ νά προτιμήσουμε νά μᾶς λείψουν τά μαμούθ ὅπλα,
 νά μή μᾶς ἐπισκέπτεται ὁ πόλεμος·
 οὔτε κι ἕνα παιδί στον κόσμο νά μή μᾶς πεθαίνει
 ἀπό κακοποίηση κι ἀπό πείνα.
 Ένα παιδί γεννήθηκε στον κόσμο, ἄς τό ἐνστερνιστοῦμε,
 γιὰ νά νιώθουμε γελαστή μιά φωνή,
 στή σύγχρονη καρδιά μας τή σκοτεινιασμένη
 καί στήν καθημερινή μας τή σκοτεινή βαβέλ.
 Πλένε, ὦ πλένε μας τά χέρια καί τήν καρδιά,
 καλό παιδί, νέο παιδί, γλυκέ Θεέ,
 γιὰ νά κατορθώσουμε κάποτε κι ἐμεῖς νά Σέ ὑποδεχτοῦμε·
 νά Σέ χαιρετήσουμε πρίγκηπα καί ἀρχηγό
 τῆς εἰρήνης καί τῆς χαρᾶς
 κι ὄχι τῆς καταπίεσης καί τοῦ πολέμου πρίγκηπα.

**Από τό βιβλίό «Ἀναφορά στον Ἡρακλή γιά τόν καθαρό τῆς Οἰ-
 κουμένης».**

ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗ ΤΣΟΠΕΛΑ

Έτος Ειρήνης
1986

«Τας νίκας άνευ αίματος ποιείσθαι»
«Πιττακός»

Ειρήνη! Λέξη ιερή, λέξη λυτρωτική! Ο γλυκασμός των Αγγέλων! Από Άγια χείλη ειπωμένη, την πήραν οι Άγγελοι και ακατάπαυστο την έκαναν ψαλμό.

«Επί γης ειρήνη...» έψαλλαν οι Άγγελοι, με τη Γέννηση του Χριστού. (Α. Β, 14) «Ειρήνη υμίν» ήταν η πρώτη λέξη που πρόφερε ο Χριστός στους Μαθητάς Του, μετά την Ανάστασή Του. (Λ. ΚΔ. 36 και Ιω. Κ. 19, Κ. 26). Γιατί ο Χριστός, όπως προφητεύει ο Ησαΐας, είναι Άρχων ειρήνης και Πατήρ του μέλλοντος αιώνος. (Θ. 6).

Από τότε επαναλαμβάνεται μέσα στις εκκλησιές αιώνες τώρα. «Έτι και έτι εν ειρήνη του Κυρίου δεηθώμεν». «Ειρήνη πάσι». «Ευξώμεθα υπέρ ειρήνης του σύμπαντος κόσμου», «υπέρ της άνωθεν ειρήνης» κλπ.

Σήμερα από όλη την ανθρωπότητα ακούγεται σα μια κραυγή απόγνωσης, σα μιά κραυγή παρακλητική.

Μέσα από τις εκκλησιές ξεχύνεται απαλά, ικετευτικά. Έξω από τις εκκλησιές, αντηχεί με ξέφρενα τραγούδια και έξαλλους χορούς, με έντονες διαμαρτυρίες από τη νεολαία, που ζητάει τα δικαιώματά της και που σ' αυτήν ανήκει το μέλλον.

Κανένας δεν έχει το δικαίωμα να σταματήσει τη συνέχιση της ζωής. Δεν έχει κανένας το δικαίωμα ν' αποφασίσει για τη ζωή των γενιών που θα έλθουν, για τη ζωή του πλανήτη, σα να 'τανε ιδιοκτησία του. Γιατί και οι λιγοστοί άνθρωποι αν ζήσουν ύστερα από έναν πυρηνικό πόλεμο, αυτοί και τα παιδιά τους, θα είναι μια γενιά αρρωστημένη. Μιά γενιά δυστυχισμένη, που της στέρνησαν τη χαρά της ζωής, τη χαρά της υγείας χωρίς να την υπολογίσουν.

Από που αντλούν αυτό το δικαίωμα;

Όχι πόλεμο αλλά Ειρήνη.

Πως όμως εννοούμε την ειρήνη: Όταν σιγούν τα κανόνια, όταν ακινητούν οι πύραυλοι και μόνο φοβερίζουν!

Αλλά είναι αυτό ειρήνη; Γιατί πως είναι δυνατόν να υπάρχει ειρήνη, όταν ο φόβος ενός πυρηνικού εξοντωτικού πολέμου, που θα αφανίσει το ανθρώπινο γένος και κάθε εκδήλωση ζωής, με το πάτημα και μόνον ενός κουμπιού, ακόμα κι από λάθος! κρέμεται σαν Δαμόκλειος Σπάθη πάνω από την ανθρωπότητα; Πως μπορεί να υπάρχει ειρήνη μέσα σε τέτοιο άγχος, σε τέτοια αβεβαιότητα για το αύριο; Πως μπορεί να βασιλεύσει η ειρήνη όταν ο άνθρωπος δεν εφαρμόζει το μέτρο, τον καθοριστή των αναγκών του ανθρώπου, των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με αποτέλεσμα να μην υπάρχει ισορροπία και να έχουμε σήμερα μια ανθρωπότητα ανισόρροπη; Πως μπορεί να υπάρχει ειρήνη, όταν η ταραχή διώχνει τη γαλήνη, όταν ο πόλεμος γίνεται μέσα στον ίδιο τον άνθρωπο; Όταν ο πόλεμος ξεκινάει μέσα από τον ίδιο τον άνθρωπο;

Αλλά ποιά είναι η ρίζα αυτού του πολέμου, που ξεκινάει από τον άνθρωπο και μεταφέρεται στην κοινωνία, στα κράτη, σε όλη την ανθρωπότητα;

Δεν αγαπάει ο άνθρωπος!

Αγαπάει συναισθηματικά, εγωιστικά, συμφεροντολογικά! Αγαπάει το στενό του περιβάλλον, είτε αυτό είναι οικογένεια, είτε είναι πατρίδα, γιατί έχει σχέση με το εγώ του, με τον ατομισμό του, τις φιλοδοξίες του. Αλλά αυτή η αγάπη είναι ένας πολύ μακρινός απόηχος της Θείας Αγάπης. Αντί να γίνει ερέθισμα, για να ζητήσει ο άνθρωπος το δρόμο που οδηγεί στη Μία Αγάπη, τη Θεία Αγάπη, γίνεται η ίδια φράγμα που εμποδίζει την αγάπη να απλωθεί, να ξεπεράσει τα στενά όρια του περιβάλλοντός του. Κινείται μέσα στο στενό κύκλο του εγώ του, του ατομισμού του. Δεν μπορεί έτσι η αγάπη να ξεπεράσει το φράγμα, να πλατύνει να πλατύνει να αγγίξει τα όρια της Απειροσύνης και να μετάσχει ο άνθρωπος στη Θεία Φύση της Αγάπης. Την εμποδίζει ο εγωισμός, η βαθύτερη ρίζα της έλλειψης αγάπης.

Ο εγωισμός δημιουργεί την υπεροψία, που γελοιοποιεί τον άνθρωπο, τον ταπεινώνει. Σήμερα η υπεροψία της κατοχής δύναμης γελοιοποιεί τον άνθρωπο, αφού με τη δική του δύναμη αυτοκαταστρέφεται, θέλοντας να πολεμήσει τους άλλους, σκοτώνει τον ίδιο τον εαυτό του. Υπάρχει μεγαλύτερη γελοιοποίηση από αυτή;

Αλλοίμονο όταν ο πονηρός, ο χωρίς αγάπη άνθρωπος έχει δύναμη. «Είναι εξ ίσου επικίνδυνο να δώσεις μαχαίρι σε τρελλό και δύναμη σε πονηρό» Ιάμβιλιχος. Ο δε Δημόκριτος λέει: Χαλεπόν άρχεσθαι υπό χείρονος». Πως λοιπόν, είναι δυνατόν όταν δεν υπάρχει Αγάπη, να υπάρχει συνείδηση.

Γι' αυτό, όπως λέει ο Πλάτων στην «Πολιτεία». «Αν οι φιλό-

σοφοι δε βασιλεύσουν και οι δυνάσται δε φιλοσοφήσουν γνήσια και ικανοποιητικά, αν δεν συμπέσουν στο ίδιο πρόσωπο τούτα τα δύο, η πολιτική δύναμη και η φιλοσοφία, δε θα υπάρξει τέλος των κακών στις πόλεις και νομίζω και σε ολόκληρο το ανθρώπινο γένος».

Η Αγάπη αγκαλιάζει όλη την κλίμακα της Δημιουργίας, από το φυτό μέχρι το Θεό. Όταν ο άνθρωπος αγαπάει, καίει τα δάση, κυριαρχεί, καταστρέφει, καταπιέζει, βασανίζει, εκμεταλλεύεται τον αδύνατο; Όταν αγαπάει, λέει ο θάνατός σου η ζωή μου ή λέει η θυσία μου η ζωή σου; Η Αγάπη είναι εθελοθυσία, είναι αυταπάλη, είναι Θεία κατάσταση, είναι μέθεξη στη Φύση του Θεού. Η Αγάπη ζητάει, ποθεί το Θεό. Η Αγάπη στο Καλό, στο Ωραίο, στην Αλήθεια είναι ο Μυστηριακός Κώδωνας, εκείνος που μιλάει για την ύπαρξη του Θεού. Λέει ο Πλάτων: «Αφού δεν μπορούμε να κατανοήσουμε το Αγαθό με μία μόνον ιδέα ας το κατανοήσουμε με τρεις, δηλαδή, με την ομορφιά, με την αρμονία και με την αλήθεια»

Γιατί η Αγάπη προς το Αγαθό, οδηγεί τον άνθρωπο να αποκτήσει συνείδηση του εαυτού του, ότι δεν είναι κατασκευάσμα χημικών διεργασιών, χημικών συμπτώσεων, όπως θέλουν να πιστεύουν οι υλιστές και οι άθεοι. Γιατί ο εγκληματίας αυθόρμητα πολλές φορές, χωρίς κανέναν να τον πιέσει, αισθάνεται την ανάγκη να ομολογήσει τα εγκλήματά του: Γιατί μετά την εξομολόγησή του αισθάνεται ανακούφιση και πολλές φορές μεταμορφώνεται, ξαναγεννιέται, γίνεται ένας καινούργιος άνθρωπος, και όχι σπάνια Άγιος; Είναι αυτό αποτέλεσμα χημικών διεργασιών; Ή είναι μέθεξη στη Θεία Φύση, συνειδητοποίηση κάποιας αόρατης Αρχής, που κυβερνά τα πάντα και ο άνθρωπος είναι μέρος της αποκομμένο, που η ελκτική δύναμη της Αγάπης προς το Αγαθό, τον οδηγεί σ' αυτή την Αρχή και ενώ δεν τη βλέπει, αισθάνεται την έλξη της και ποθεί να ενωθεί με Αυτή;

Ο άνθρωπος δεν αγαπάει, δε ζει την κατάσταση της Αγάπης, της τρίκλωνης Αγάπης, της τρίλαμπρης Αγάπης, στο Θεό, στον Άνθρωπο, στον Εαυτό. Πρέπει να γίνει ο άνθρωπος ο ίδιος Αγάπη για να ειρηνεύσει.

Όσο υπάρχει πόλεμος εσωτερικός, που τον δημιουργούν οι εγωιστικές του τοποθετήσεις, οι φιλοδοξίες, η κυριαρχία και οι αντίστοιχες αποφάσεις και δράσεις του, ειρήνη στον κόσμο δεν μπορεί να υπάρχει. Τα κανόνια μια μέρα θα πάψουν να σιγούν.

Πρέπει να συνειδητοποιήσουμε ότι είμαστε πάροικοι σ' αυτό τον κόσμο και η ζωή μας εδώ είναι ένα πέρασμα τόσο σύντομο ό-

σο το ανοιγοκλείσιμο των βλεφάρων. Λέει ο Απ. Παύλος: Ου γαρ έχομεν ὡδε μένουσα πόλιν, ἀλλὰ τὴν μέλλουσαν ἐπιζητούμε» (ΕΒ. ΙΓ, 14).

Αξίζει, λοιπόν, τὴ σύντομη αὐτὴ διαμονή μας, τὴ σύντομη αὐτὴ φάση τῆς Πορείας μας πρὸς τὴ Ζωή, πρὸς τὸ Θεό, νὰ τὴ διαθέτουμε πολεμώντας ὁ ἓνας τὸν ἄλλο, σα νὰ πρόκειται νὰ μείνουμε ἐδῶ αἰώνια; Το Θείο. αὐτό Δῶρο, τὸ Χρόνο, ἀντὶ νὰ τὸν αξιοποιήσουμε, βοηθώντας τὸ Ἔργο τοῦ Θεοῦ, τὸ Ἔργο τῆς Επανόδου, τῆς Επιστροφῆς στὴν Τάξη με τὴν Ἀγάπη, τὴν Ἀδελφωσύνη, τὴν Πίστη μας στὸ Θεό, νὰ τὸ σπαταλοῦμε γιὰ τὸ ἀντίθετο ἀποτέλεσμα;

Ἀν ὅμως ὁ ἄνθρωπος γίνεῖ ὁ ἴδιος Ἀγάπη, θὰ πραγματοποιηθεῖ αὐτό που εἶπε ὁ Χριστός: «Εἰρήνην τὴν ἐμοὶ δίδωμι ὑμῖν οὐχ ὡς οἱ ἄνθρωποι ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν». Ἀλλὰ ποιός τὴ δίνει τὴν Εἰρήνην αὐτή; Ἡ Ἀγάπη, γιατί ὁ Χριστός εἶναι Ἀγάπη καὶ Ἄρχων Εἰρήνης.

Ὅταν, λοιπόν, γίνεῖ βίωμα, πραγματοποιηθεῖ αὐτὴ ἡ ἐσωτερικὴ Εἰρήνη τὴ υπέρ πάντα νοῦν υπερέχουσα», που δεν τὴν υπαγορεύει ἡ λογικὴ ἀλλὰ πηγάζει ἀπὸ τὴν Ἀγάπη, τότε θὰ γίνεῖ πραγματικότητα καὶ ἡ εἰρήνη μεταξύ τῶν ἀνθρώπων, μεταξύ τῶν κρατῶν καὶ ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος. Τότε ἡ ἀνθρωπότητα θὰ μετᾶσχει στὴ Θεῖα Φύση τῆς Ἀγάπης καὶ θὰ συνειδητοποιήσει ὅτι ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἀδελφία, «τέκνα τοῦ ἑνὸς Πατρὸς». Τότε καὶ μόνο τότε θὰ σιγήσουν γιὰ πάντα τὰ κανόνια.

Τὸ γνωστό «αν θέλουμε εἰρήνη πρέπει νὰ ετοιμαζόμαστε γιὰ πόλεμο», θὰ πρέπει νὰ τὸ ἀντικαταστήσουμε με τὸ: «Ἀν θέλουμε εἰρήνη πρέπει νὰ Ἀγαπήσουμε». Ἡ Ἀγάπη εἶναι τὸ μεγαλύτερο ὄπλο.

Ἀς γίνεῖ αὐτό Λάβαρο τῆς ἀνθρωπότητος γιὰ ἓναν καλύτερο κόσμο. Ἀς γίνουμε πρωτοπόροι με ὁποιαδήποτε θυσία γιὰ ἓναν καινούργιο κόσμο, που θὰ βασιλεύει ἡ Ἀγάπη, ἡ Δικαιοσύνη καὶ ἡ Εἰρήνη.

Ποτέ δεν εἶναι ἀργά.

Ἀπὸ τὸ βιβλίο «Ἄχρονες Στιγμές».

ΧΡΗΣΤΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Δικαιοσύνη και Ἐλευθερία

Ὅταν ἡ πάνσοφος Δημιουργία ἐγκατέστησε τὴν Τάξιν καὶ τὴν Ἀρμονίαν, εἰς τὸ Σύμπαν, ἄπειρον πλῆθος πλανητῶν καὶ ὁλόκληρα ἡλιακὰ συστήματα, ἤρχισαν νὰ κινοῦνται καὶ νὰ περιστρέφονται ρυθμικῶς, κανονικῶς καὶ μετὰ θαυμαστῆς ἀκριβείας, ἀνά τὸ ἄπειρον, ἐνῶ οἱ διάφοροι κομήται, διανύοντες τὰς τεραστίας ἀποστάσεις των μέ τὴν ἰλιγγιώδη ταχύτητα καὶ τὴν ἀπόλυτον ἀκρίβειάν των ἀφ' ἑνὸς μὲν διέψευδον διαπρεπεστάτους ἀστρονόμους, πού προέβλεπον συρράξεις καὶ καταστροφάς, ἀφ' ἑτέρου δέ ἀπεδείκνυσαν τρανῶς τὴν τελείαν καὶ κανονικὴν λειτουργίαν τῶν πάντων, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀπόλυτον τάξιν καὶ ἁρμονίαν εἰς τὸν κόσμον ὅλον.

Ὅμως ἡ πνευματικὴ φύσις τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ὑπερόχου τούτου ἐπιτεύγματος τῆς δημιουργίας, ἡ κεκοσμημένη μέ τὰς ἐμφύτους ιδέας τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ καλοῦ, δέν ἦτο δυνατόν νὰ μείνῃ ἀδιάφορος πρό τοῦ ὑπερόχου τούτου θεάματος. Διὰ τοῦτο, ἐμπνεομένη ἐκ τῶν θεσπεσίων αὐτῶν εἰκόνων, πού παρήλαυνον καθ' ἑκάστην ἐνώπιον της, ἤρχισε νὰ ὁραματίζεται μίαν ἀνάλογον τάξιν καὶ ἁρμονίαν καὶ εἰς τὰς ἀνθρωπίνους κοινωνίας.

Καὶ τὸ ὄραμά της τοῦτο, ἀπετέλεσε τὴν ἀπαρχὴν τῆς σκέψεώς της, πρὸς πραγμάτων της ιδεώδους ταύτης Κοινωνικῆς Ἀρμονίας καὶ Τάξεως.

Ἐξ ἄλλου καὶ τὰ ἄλλα παραδείγματα τῆς φύσεως, ἡ ὁποία παντοιοτρόπως ἀνεγνώριζε τὰ δικαιώματα ὅλων ἀνεξαιρέτως, τῶν ἐπ' αὐτῆς ὄντων, καὶ ἡ ὁποία (φύσις), μέ τὴν χαρακτηρίζουσαν αὐτὴν ἐλευθεριότητα, ἐξεδήλωνεν ἄνευ διακρίσεως τὴν ἀμέριστον ἀγάπην της πρὸς τοὺς πάντας καὶ πρὸς τὰ πάντα, παρέχουσα πρὸς πᾶσαν κατεύθυνσιν τὰ ἀγαθὰ της (τροφὴν, ἀέρα, ζωὴν, ἀνάπαυσιν κ.λπ.) τὰ παραδείγματα, λέγω, ταῦτα δέν ἐπέδρασαν ὀλιγώτερον ἐπὶ τῶν σκέψεων τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως.

Ἦτο, λοιπόν, φυσικόν καὶ ὁ ἀνθρώπος, ὁ ὁποῖος ἐμελέτα διαρκῶς τὰς διαφόρους ταύτας φυσικὰς ἐκδηλώσεις, νὰ ἀντιληφθῇ, εὐθύς ἐξ ἀρχῆς, ὅτι τὸ φυσικόν ἀγαθόν, τὸ ἐλευθέρως κατεσπαρμένον ἀνά τὴν φύσιν, ὅπως καὶ τὸ ἠθικόν ἀγαθόν, τὸ πνευματικόν τοῦτο κόσμημα τῆς ἀνθρωπίνης διανοήσεως, δέν ἦτο δυνατόν νὰ νοηθοῦν ἄνευ τῆς Ἐλευθερίας, ὅπως ἐπίσης καὶ ἡ Ἐλευθερία, τὸ σπουδαῖον τοῦτον ἀγαθόν τῆς φύσεως, δέν ἦτο δυνατόν

νά νοηθῇ ἐὰν δέν ἐπροστατεύετο κατὰ κάποιον τρόπον, ὥστε νά δύναται ὁ ἄνθρωπος νά ἀπολαύσῃ ἀνεμποδίστως τά φυσικά καί τά ἠθικά ἀγαθά.

Τοιοιυτοτρόπως ἐδημιουργήθησαν αἱ ἔννοιαι τῆς Ἑλευθερίας καί τῆς Δικαιοσύνης. Ποία λοιπόν εἶναι αὕτη ἡ Ἑλευθερία, καί ποία αὕτη ἡ Δικαιοσύνη, διά τάς ὁποίας ἀκούομεν, τόσος νά γίνε-ται καθημερινῶς λόγος εἰς ὅλον τόν Κόσμον, τόσον αἶμα νά χύνε-ται στό ὄνομά των, καί τόσαι καταστροφαί νά ἐπισωρεύωνται εἰς τήν ἀνθρωπότητα, διά τήν ἐξασφάλισιν, ὅπως μᾶς λέγουν, τῆς Ἑλευθερίας καί τῆς Δικαιοσύνης;

Ἑλευθερία

Εἶναι ἀλήθεια, ὅτι ἡ γραμματική σημασία τῆς λέξεως εἶναι ἀρ-κετά περιορισμένη, διότι συνήθως ὑπονοεῖ τήν φυσικήν ἐλευθε-ρίαν τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος δέν ὑπόκειται εἰς τόν ἄλλον, ἀλλά δύναται νά κάμῃ ὅ,τι θέλει, νά εἴπῃ ὅ,τι θέλει καί νά ὑπάγῃ ὅπου θέλει.

Τήν ἔννοιαν τῆς φυσικῆς ταύτης Ἑλευθερίας, τήν ὁποίαν ὅλοι γνωρίζομεν ἐξ ἐμπειρίας, μᾶς τήν δίδει, δι' ὠραίων λέξεων, ὁ Ἡρόδοτος (Ζ'-135), διά τοῦ στόματος τῶν δύο Σπαρτιατῶν πρέσβων Σπερθία καί Βούλη, οἱ ὁποῖοι, ὅταν ἦλθον εἰς τήν Ἀσίαν καί ἤκουσαν τάς συστάσεις τοῦ Πέρσου Διοικητοῦ Ὑρδάνη ὅπως οἱ Σπαρτιάται συνάψωσι φιλίαν ὑποτελείας μετά τοῦ τότε πανισχύρου Βασιλέως τῶν Περσῶν Ξέρξου, τοῦ ἀπήντησεν, μετα-ξύ ἄλλων:

«Ἡξεύρεις, Ὑρδάνη, τί ἐστί δουλεία. Ἑλευθερία, ὅμως, δέν ἐπειράθης εἰσέτι, καί ἀγνοεῖς ἐάν εἶναι γλυκεῖα ἢ ὄχι. Διότι, ἐάν ἐπειρᾷς ταύτην, θά μᾶς συνεβούλευες νά πολεμῶμεν δι' αὐτήν, ὄχι μόνον μέ δόρατα, ἀλλά καί μέ πελέκεις».

Ἀλλά καί διά τά ἀποτελέσματα τῆς φυσικῆς ταύτης Ἑλευθε-ρίας, δέν ὁμιλεῖ ὀλιγώτερον ὁ Ἡρόδοτος, ἀναμνησκόμενος τάς συζητήσεις εἰς τήν ἀγοράν τοῦ Δήμου τῶν Ἀρχαίων Ἀθηνῶν.

«Ἡ ἰσηγορία, λέγει (Ε'-78), εἶναι ἐξαίρετον πρᾶγμα. Διότι οἱ Ἀθηναῖοι, ἐνόσω ἐκυβερνῶντο τυραννικῶς, δέν ἦσαν ἀνώτεροι τῶν γειτονικῶν Ἑθνῶν, ἐλευθερωθέντες ὅμως ἀπό τούς τυράν-νους, ἐγένοντο πρῶτιστοι ὅλων. Τοῦτο, ἐπιλέγει ὁ μέγας Ἱστορι-κός, σημαίνει ὅτι ἐν ὅσω ἐστεροῦντο τῆς ἐλευθερίας των, δέν ἐφιλοτιμοῦντο νά ὑπερέχουν, διότι, ὅσα ἔπραττον θά τά ἔπραττον χάριν τοῦ δεσπότη. Μόλις ὅμως ἡλευθερώθησαν, πάντες ἐπρο-θυμοποιήθησαν νά φανῶσιν ἄξιοι, σκεπτόμενοι ὅτι εἰργάζοντο δι' ἑαυτούς».

Καί αὐτά μὲν ἔλεγε ὁ Ἡρόδοτος διὰ τὴν Ἑλευθερίαν καὶ τὰ πλεονεκτήματά της. Ὅμως πρόσφατον παράδειγμα τῶν δυναμένων νά γίνωσι διὰ μίαν τοιαύτην Ἑλευθερίαν ἔργων, εἶναι ἡ Ἐπανάστασις μας τοῦ 1821, καθὼς καὶ τό ἔπος τοῦ πολέμου τοῦ 1940, ὅπου, χάριν τῆς Ἑλευθερίας ταύτης, ἐπετεύχθησαν ἔργα, θαυμαστά εἰς ὅλον τὸν Κόσμον.

Καί ὑπὸ τὴν περιορισμένην, λοιπόν, ταύτην μορφήν, ἐάν ἐξετάσωμεν τὴν Ἑλευθερίαν, δυνάμεθα νά εἰπώμεν, ὅτι ἡ ἀνθρωπίνη θέλησις καὶ διανόησις μόνον ἐάν κινῆται καὶ δρᾷ εἰς πεδίον ἐλευθερον, ἀπηλλαγμένον οἰαδῆποτε πιέσεως ἢ ἐξαναγκασμοῦ, μόνον τότε δύναται νά παραγάγῃ ἔργα ἀξιόλογα, ἔργα, διὰ τῶν ὁποίων θά δύναται νά διερευνᾶται ἡ ἀλήθεια καὶ νά πραγματοποιεῖται τὸ ἀγαθόν.

Ἀλλὰ ἡ βαθυτέρα ἔννοια τῆς Ἑλευθερίας εἶναι κάπως διάφορος. Ἄς τὴν ἐρευνήσωμεν καὶ ὑπὸ τὴν μορφήν της ταύτην.

Εἶναι Ἑλευθερία ἡ ΔΥΝΑΜΙΣ τοῦ πράττειν ἢ μὴ πράττειν, τι, ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΙΔΙΑΝ ΘΕΛΗΣΙΝ.

Ἀπαιτεῖται δηλαδή, ΠΡΑΞΙΣ, ΕΝΕΡΓΕΙΑ, ἢ ΔΡΑΣΙΣ τοῦ ατόμου, καὶ ἀκόμη ΕΛΕΥΘΕΡΑ ΒΟΥΛΗΣΙΣ ἐν τῇ ἐκτελέσει τῆς πράξεως ταύτης.

Σημειωτέον, ὅτι ὅταν λέγομεν ΕΝΕΡΓΕΙΑΝ ἢ ΠΡΑΞΙΝ ἐννοῶμεν καὶ τὴν ἄρνησιν πρὸς ἐνέργειαν, δηλαδή, τὸ μὴ πράττειν, ἐκεῖ ὅπου ἔπρεπε νά ἐνεργήσωμεν. Διότι, καὶ τοῦτο, δημιουργεῖ μίαν κατάστασιν, ΔΙΑΦΟΡΟΝ ἀπὸ τὴν κατάστασιν, ἡ ὁποία θά ἐδημιουργεῖτο, ἐάν ἐξεδηλοῦτο ἡ πράξις.

ΕΝΕΡΓΕΙΑ, λοιπόν, ἢ ΠΡΑΞΙΣ, **μέ ἐλευθέραν βούλησιν**, ἀντικείμενον, βεβαίως, ἔχουσιν αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, ἐν τῇ ἀπολαύσει τῶν διαφόρων ἀγαθῶν τῆς φύσεως.

Συνεπῶς μόνον ἐάν κινούμεθα καὶ δρῶμεν, εἰς τὰς πρὸς τὸν πλησίον σχέσεις καὶ πράξεις μας, ἐλευθέρως καὶ ἀβιάστως, μόνον τότε δυνάμεθα νά εἰπώμεν ὅτι ἀσκῶμεν τὴν Ἑλευθερίαν, κατὰ τὴν ἀνωτέρω ὀρολογίαν.

Ἀλλὰ, ἡ ἐπιθυμία μας αὕτη, πρὸς τὸ πράττειν ἢ τὸ μὴ πράττειν, δέν εἶναι κτῆμα τοῦ ἑνὸς μόνου, ἀλλὰ ἀνήκει **εἰς κάθε ἄνθρωπον**.

Ἐπομένως, ὁ κάθε ἄνθρωπος, ἔχει τὸ προνόμιον, νά ἱκανοποιῇ, τὴν ἐπιθυμίαν του αὐτὴν καὶ νά ἀπολαμβάνῃ τὰ διάφορα ἀγαθὰ, καὶ μάλιστα, ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα παρέχει ἡ φύσις εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους γενικῶς.

Ἡ ἐπιθυμία του δέ αὕτη, ἡ ὁποία, ἀρχικῶς ἱκανοποιεῖτο ἐλευθέρως καὶ ἀνεμποδίστως, λόγῳ τῆς ἀφθονίας τῶν ἀγαθῶν ἐν τῇ

φύσει, αλλά καί λόγω τοῦ ἡλαττωμένου ἀριθμοῦ τῶν ἀτόμων, ἔλαβε κατά τήν διαδρομήν τῶν αἰώνων, τήν μορφήν **ἀξίωσης**, παντός ἀτόμου, ἔναντι τῶν λοιπῶν ἀτόμων, ὅπως μή παρεμποδίζεται ὑπό τῶν ἄλλων, κατά τήν ἀπόλαυσιν τῶν εὐεργετημάτων τούτων τῆς φύσεως.

Τοιοιουτρόπως, ἡ ἀξίωσις αὕτη ἀπέβη **ΔΙΚΑΙΩΜΑ** τοῦ κάθε ἀνθρώπου, μέ περεχόμενον, τήν ἀπόλαυσιν τῶν ἀγαθῶν τῆς φύσεως.

Εἵπομεν, ὅμως ὅτι τό δίκαιωμα τοῦτο ἀνήκει εἰς κάθε ἄνθρωπον!

Συνεπῶς διά νά δύναται ὁ κάθε ἄνθρωπος νά ἀπολαμβάνη τά ἀγαθά τῆς φύσεως πρέπει συγχρόνως καί νά περιορίζεται ὁ ἴδιος, κατά τόν χρόνον πού ἀσκεῖ τά δικαιώματά του, τόσον, ὥστε νά μή ἐμποδίζη τόν ἄλλον ὅταν καί ὁ ἄλλος οὗτος ἀσκεῖ καί αὐτός τά ἰδικά του δικαιώματα.

Δηλαδή, τό δικαίωμα παντός ἀνθρώπου **ΠΕΡΙΟΡΙΖΕΤΑΙ** ἐκ τοῦ ἀντιστοίχου δικαιώματος τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἐπιθυμοῦν νά ἀπολαύσουν καί αὐτοί τό ἴδιον ἀγαθόν.

Ἡ, μέ ἄλλας λέξεις πλέον ἀπλᾶς, τό δικαίωμα τῆς Ἑλευθερίας παντός ἀνθρώπου ἐκτείνεται μέχρι τῶν ὁρίων ἐκείνων, ἀπό τῶν ὁποίων ἄρχεται τό δικαίωμα τῆς Ἑλευθερίας τῶν ἄλλων ἀνθρώπων.

Ποῖον δέ εἶναι τό ὄριον τοῦτο, πέραν τοῦ ὁποίου δέν πρέπει νά ἐκταθῇ ὁ κάθε ἄνθρωπος.

ΕΥΚΟΛΩΣ προσδιορίζεται τοῦτο, ἐάν ὁ κάθε ἄνθρωπος, κατά τήν ἀσκήσιν τῶν δικαιωμάτων του, **ΠΕΡΙΟΡΙΣΘΗ, οἰκειοθελῶς βέβαια**, μόνον εἰς τόν ἑαυτόν του. Ἦτοι, εἰς τήν ἐξασφάλισιν τῆς ἰδίας αὐτοῦ ὑπάρξεως καί τῆς ζωῆς του, εἰς τήν ἀνάπτυξιν τῶν ἰδίων αὐτοῦ δυνάμεων, σωματικῶν καί πνευματικῶν, καί εἰς τήν ἀνύψωσιν τῆς ἀτομικῆς καί πνευματικῆς αὐτοῦ καταστάσεως. **ΕΝΕΡΓΕΙΑΙ** δηλαδή, αἱ ὁποῖαι δέν προσβάλλουν τά ξένα δικαιώματα.

Ὅμως, ἕνας τοιοῦτος περιορισμός, καί μάλιστα αὐτοπροαίρετος, προϋποθέτει θέλησιν ἰσχυράν, καί χαρακτῆρα ἐτι ἰσχυρότερον.

Διά τοῦτο ἐν τῷ ὀρισμῷ τῆς Ἑλευθερίας, ὡς ἄνω χρησιμοποιοῦμεν τήν λέξιν **ΔΥΝΑΜΙΣ**, διά νά τονίσωμεν τήν μεγάλην σημασίαν, τήν ὁποίαν ἔχει ἡ κατά θέλησιν, καί **ΟΥΧΙ ΠΑΡΑ ΤΗΝ ΘΕΛΗΣΙΝ**, ἐκτέλεσις τοῦ καθήκοντος τούτου.

Διότι, ἐάν τό καθήκον τοῦτο γίνεται κατόπιν βίας ἢ ἄλλου ἐξαναγκασμοῦ, ἀδιαφόρως ἐάν ὁ ἐξαναγκασμός οὗτος προέρχεται ἄλ-

λοθεν (π.χ. όταν ο νόμος μᾶς ἀναγκάζει νά πράξωμεν ἢ νά μή πράξωμεν τι), ἢ καί ὅταν προέρχεται ἐξ ἡμῶν τῶν ἰδίων (ὅταν π.χ. ἐνεργῶμεν ἢ δέν ἐνεργῶμεν, ὠθοῦμενοι ἀπό Κοινωνικήν ψευδοδοανάγκην, ἢ καί ἀπό ἐντροπήν), τότε **δέν ἔχομεν τήν ἐλευθέραν βούλησιν**, «κατά τήν ἰδίαν θέλησιν», ἀλλά μίαν θέλησιν ἐξηναγκασμένην, πού σημαίνει **ΑΝΥΠΑΡΞΙΑΝ ΘΕΛΗΣΕΩΣ**.

Ἀπαιτεῖται, λοιπόν ψυχική δύναμις, πολλάκις δέ ἰσχυρά, διά νά δημιουργήσῃ τήν ἠθελημένην ταύτην ἐκδήλωσιν πρὸς τό πράττειν ἢ μή πράττειν τι, ἔστω καί ἂν τοῦτο ἀποτελῇ ἐκπλήρωσιν καθήκοντος.

Καί εὐλόγως θά ἐρωτήσῃ πᾶς τις:

Τί ἄραγε πρέπει νά πράξῃ ὁ ἄνθρωπος διά νά ἐπιτύχῃ αὐτήν τήν ἰσχυράν θέλησιν, πρὸς τό ἠθελημένως πράττειν ἢ μή πράττειν;

Δέν νομίζω ὅτι χρειάζεται μεγάλη προσπάθεια, διά τήν ἀπάντησιν:

Ὅφειλομεν νά ἐργασθῶμεν ὅπως χαλιναγωγήσωμεν τά πάθη μας, ὑψούμενοι ὑπεράνω τῶν ποταπῶν συμφερόντων τά ὁποῖα συνταράσσουν τόν βέβηλον κόσμον. Νά ἐργασθῶμεν ἵνα διδαχθῶμεν τήν περιστολήν τῶν ἀντικοινωνικῶν τάσεων μας... Καί νά ἐργαζώμεθα ἀπαύστως, πρὸς βελτίωσιν ἡμῶν αὐτῶν».

Νά ἐπιδιώξωμεν δηλαδή, νά βελτιώσωμεν τόν χαρακτήρα μας, ὁ ὁποῖος δέν εἶναι τίποτε, ἄλλο, παρά τό ἀποτέλεσμα μιᾶς ἐνσυνειδήτου προσπάθειας, τήν ὁποίαν καταβάλλομεν καθ' ἐκάστην. Μιᾶς δηλαδή, ἠθελημένης προσπάθειας μας, ἀλλά καί συμφώνου πρὸς τās ἐπιθυμίας καί πρὸς τοὺς πόθους μας.

Διότι, βάσει τῶν ἐπιθυμιῶν τούτων καί τῶν διαφόρων πόθων, πού κατακλύζουν τήν ψυχὴν μας καί τῶν προσπαθειῶν πού καταβάλλομεν διά νά τās ἱκανοποιήσωμεν, ἢ νά τās καταπνίξωμεν, βάσει τούτων διαπλάσσεται ὁ χαρακτήρ μας.

Ἐάν ἐντὸς ἡμῶν κυριαρχοῦν πόθοι εὐτελεῖς καί ἀνάξιοι, τότε ἡ ἀνοικοδόμησις τοῦ χαρακτήρος μας, ὁδηγεῖται πρὸς τήν εὐτέλειαν καί τήν ἀναξιότητα. Ἐάν ὅμως, οἱ πόθοι μας εἶναι προσηλωμένοι ἐπὶ ἀνωτέρων πραγμάτων, ἐπὶ πνευματικῶν καί αἰωνίων ἀξιῶν, ἐπὶ τῆς ἀληθείας, τῆς γνώσεως καί τῆς δικαιοσύνης, τότε ἡ ἀνοικοδόμησις τοῦ χαρακτήρος μας, θά προχωρήσῃ, ἐπὶ τῇ βάσει ἐνός ωραίου σχεδίου, τās γραμμὰς τοῦ ὁποίου ἐχάραξεν αὐτός ὁ Θεός.

Οἱ λίθοι, οἱ ὁποῖοι θά χρησιμοποιηθοῦν διά τό οἰκοδόμημα τοῦτο, εἶναι αἱ σκέψεις μας, οἱ λόγοι μας καί αἱ πράξεις μας!

Ὅπως δέ ὁ πεπειραμένος οἰκοδόμος, ἀπορρίπτει ἀπὸ τοὺς λί-

θους πού τοῦ προσκομίζουν ὅσους θεωρεῖ ἀκαταλλήλους διὰ τό οἰκοδόμημά του, τοιοιουτρόπως καί ὁ ὀρθοφρονῶν ἄνθρωπος πρέπει νά ἀπορρίψη πᾶσαν ὑποβολιμαίαν σκέψιν, τήν ὁποίαν οὐδέ νά ἐπαναφέρῃ ἐν ἑαυτῷ, ἐνῷ ἐξ' ἄλλου, ὀφείλει νά ἀπέχῃ ἀπό τῶν πράξεων ἐκείνων αἱ ὁποῖα προσβάλλουν τά δικαιώματα τῶν ἄλλων.

Τό οἰκοδόμημα τοῦ χαρακτήρος τοῦ ἀνθρώπου δέν εἶναι τυχαῖα ἐπισῶρευσις λίθων καί ἀσβέστου, ἀλλά μελετημένον, ἐπιμελῶς σχεδιασμένον, καί μετὰ προσοχῆς ἐκτελεσμένον καθ' ὅλας τάς λεπτομερείας τοῦ ἔργου.

Ὁ καλός χαρακτήρ, δέν εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς φυσικῆς καί ἀχαλινώτου ἀναπτύξεως τοῦ ἀτόμου, ἀλλά διαμορφοῦται διὰ τῆς ἐπιμελοῦς ἀγωγῆς.

Τό μέτρον τῆς Δικαιοσύνης εἶναι ἀμετάβλητον, ὅπως ἀμετάβλητος εἶναι ἡ κάθετος τῆς στάθμης. Ἡ δέ Ἀρετὴ εἶναι ἡ ὁδός τήν ὁποίαν ἐπέλεξεν ὁ Ἡρακλῆς, ἡ ὀρθή ὁδός τοῦ ἀνθρώπου ἡ ὀρθή γωνία.

Ἄς μὴ λησμονῶμεν ποτέ ὅτι αἱ πεποιθήσεις μας, οἱ λόγοι μας καί αἱ πράξεις μας, ἀποτελοῦν τό ὑλικόν, διὰ τοῦ ὁποίου οἰκοδομεῖται ὁ χαρακτήρ μας.

Ἰδοῦ, λοιπόν, ὁ τρόπος διὰ νά ἀποκτήσωμεν τήν δύναμιν, τῆς κατὰ θέλησιν ἀσκήσεως τοῦ δικαιώματος τῆς Ἐλευθερίας.

Κατὰ θέλησιν, λοιπόν, ἠθελημένως καί εὐχαρίστως.

Ἰδοῦ τό βασικόν στοιχεῖον τῆς Ἐλευθερίας, ἡ ὁποία ὑπό τήν μορφήν τῆς αὐτῆς, ἀποτελεῖ ἀναμφισβητήτως ὑψίστην Ἠθικὴν ἀρχήν, ἡ ὁποία ἀναφέρεται εἰς τάς ἐκδηλώσεις τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τόν συνάνθρωπόν του καί πού ἀποσκοπεῖ νά ικανοποιήσῃ, ἐν ἀγάπῃ καί ἰσότητι, τήν ἀρμονίαν καί τήν τάξιν ἐν τῇ Κοινωνίᾳ.

Θά ἐπανέλθωμεν, ὅμως μετ' ὀλίγον.

Καί ἡ Δικαιοσύνη:

Μεγάλη μὰ τήν ἀλήθεια λέξις, μέ ἀκόμη μεγαλυτέραν σημασίαν. Εἰς τήν ἀρχαιότητα, ὅπως ὅλοι γνωρίζομεν, ἦτο κόρη τοῦ Διὸς καί τῆς Τιτανίδος Θέμιδος ἡ Δίκη, ὅπως τήν ἔλεγον «ΠΑΡΘΕΝΟΣ ΑΓΙΑ ΤΗΝ ΟΠΟΙΑ ΕΣΕΒΟΝΤΟ ΚΑΙ ΑΥΤΙ ΟΙ ΘΕΟΙ» ὅπως λέγει ὁ Ἡσίοδος καί ἡ ὁποία μέ τάς ἀδελφάς της, τήν Εὐνομίαν καί τήν Εἰρήνην, θυγατέρα ἐπίσης τοῦ Διὸς καί τῆς Θέμιδος, ἐπεστάτη καί παρηκολούθη τά ἔργα τῶν ἀνθρώπων ἐπὶ τῆς Γῆς.

Μέ ἄλλας λέξεις, ἡ Δικαιοσύνη ἦτο ΟΥΡΑΝΙΟΝ ΔΩΡΟΝ τῶν Θεῶν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, τό ὁποῖον ἔφερεν εἰς αὐτοὺς τήν Εὐνομίαν καί τήν Εἰρήνην.

Ὑπὸ τὴν μορφήν ταύτην, ἐνεφανίζετο ἀρχῇθεν ἡ Δικαιοσύνη, ἀποσκοποῦσα νὰ παγιώσῃ, ὅπως καὶ ἡ Ἑλευθερία, τὴν εὐνομίαν καὶ τὴν εἰρήνην, δηλαδή, τὴν ἁρμονίαν, καὶ τὴν τάξιν, ἐν τῇ Κοινωνίᾳ. ΑΛΛΑ καὶ νὰ ἐλέγχῃ τὴν ἀνθρώπινην συνείδησιν:

Διότι, ὅπως οἱ ὀφθαλμοὶ ἐγένοντο διὰ τὸ φῶς, ἄνευ τοῦ ὁποίου οὐδεμίαν ἔχουν ἀξίαν, καὶ ὅπως τὸ πνεῦμα ἐγένετο διὰ τὴν ἀλήθειαν πρὸς τὴν ὁποίαν εἶναι πάντοτε ἐστραμένον τοιοῦτοτρόπως καὶ ἡ Δικαιοσύνη ἐγένετο διὰ νὰ παρακολουθῇ καὶ νὰ τὴν ἐλέγχῃ τὴν συνείδησιν, αἱ τύψεις τῆς ὁποίας, ὅταν ὁ ἄνθρωπος ἐκφεύγῃ τῆς χαραχθείσης πορείας του, τὸν βασανίζουν ἐπὶ μακρόν.

Διὰ νὰ μὴ βασανίζεται, λοιπόν ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ τῶν τύψεων τῆς συνειδήσεώς του, ἐτάχθη ἡ Δικαιοσύνη νὰ ἐφαρμόσῃ αὐτή, **κατ' ἀπομίμησιν τῆς φύσεως**, τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ἰσότητά πρὸς πάντας ἀδιακρίτως, νὰ καθορίσῃ αὐτὴ τὰς σχέσεις μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων καὶ τὰ δικαιώματα ἑνὸς ἐκάστου ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ αὐτὴ τὰς κυρώσεις πρὸς τοὺς τυχόν ἀπειθούοντας.

Διὰ τοῦτο τὴν βλέπομεν νὰ κρατᾷ τὴν πλάστιγγα καὶ τὸ ξίφος, τὴν πλάστιγγα μὲν μεταξὺ τῶν Ἑθνῶν, μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, τοῦ ἀτόμου, τῆς οἰκογενείας του, τοῦ ἔθνους του, τῆς φυλῆς του, τοῦ γένους του, ὥστε νὰ μὴ συγκρούωνται τὰ δικαιώματά των, οὐδέ νὰ δημιουργοῦνται ἀδικίαι, πού εἶναι δυνατόν νὰ προκαλέσουν τὰς τύψεις τῆς συνειδήσεώς των. Τὸ δὲ ξίφος, διὰ νὰ ἐπιβάλλῃ, δυναμικῶς πλέον, τὰς δικαίας θελήσεις τῆς πρὸς τοὺς ἀπειθούοντας.

Ἀλλὰ ἐάν δι' ὅλον τὸν κόσμον ἡ Δικαιοσύνη ἀποσκοπεῖ τὴν παγίωσιν τῆς τάξεως καὶ τῆς ἁρμονίας ἐν τῇ Κοινωνίᾳ διὰ θετῶν νόμων, διὰ τὸν ἄνθρωπον οὐδέποτε ἔπαυσε νὰ ἀποτελῇ μίαν ὑπεροχὸν ἠθικὴν ἀρχήν, ἀποσκοποῦσαν νὰ προστατεύσῃ τὰ δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου.

ΗΘΙΚΗΝ ἀρχήν, ἡ ὁποία διὰ τῶν παρ' αὐτῆς θεσπιζομένων ἠθικῶν νόμων καὶ κελευσμάτων, ἰδίως ἐγγράφων, ἐπιβάλλει εἰς πάντας ἀνεξαιρέτως, τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ καθήκοντος, ἔναντι ἐκάστου τῶν ἄλλων ἀνθρώπων.

Ἐξαίρετον δίδαγμα τοιοῦτου ἠθικοῦ νόμου, διὰ νὰ φέρωμεν ἕνα παράδειγμα ἀποτελεῖ ἡ μεταξὺ τῆς Ἀντιγόνης καὶ τοῦ Κρέοντος στιχομυθία, τὴν ὁποίαν μᾶς κατέλειπεν ὁ Σοφοκλῆς, εἰς τὴν ὁμῶνυμον τραγωδίαν, του, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν τονίζεται ἡ ὑπεροχὴ τοῦ ἀγράφου ἠθικοῦ νόμου ἔναντι τοῦ ἀντιθέτου γραπτοῦ νόμου.

Μολονότι ὅλοι γνωρίζουν τὴν στιχομυθίαν ταύτην, θά τὴν ἐπαναφέρω μὲν εἰς τὴν μνήμην μας, μέ τὰς λεπτομερείας της, ὡς

υπέροχον δίδαγμα τοῦ ὕψους τῆς ἀγράφου Δικαιοσύνης.

Παρά τήν διαταγήν τοῦ Κρέοντος, ὅπως μείνῃ ἄταφον τό πτῶμα τοῦ Πολυνείκους, ἐπὶ ποινῇ θανάτου (κατά τόν πόλεμον τῶν Ἑπτὰ ἐπὶ Θήβαις), ἡ Ἀντιγόνη ἀψηφοῦσα τήν διαταγήν τοῦ Κρέοντος, μετέβη νύκτωρ καί ἔλαβε τό πτῶμα τοῦ ἀδελφοῦ της, διά νά τό θάψῃ.

Ὅμως συνελήφθη ὑπό τῶν στρατιωτῶν τοῦ Κρέοντος ἐπ' αὐτοφόρῳ καί ὁδηγήθη ἐνώπιον του, ὡς παραβάτης τῶν αὐστηρῶν διαταγῶν του.

Μεταφέρω, ἐν μεταφράσει, τήν στιχομυθίαν ταύτην, διά νά δυνηθῶμεν νά ἀπολαύσωμεν καλύτερον, τό ἀθάνατον τοῦτο ἔργον.

Πρό τοῦ Κρέοντος, ἴσταται ἡ Ἀντιγόνη, κύπτουσα τήν κεφαλὴν πρὸς τό ἔδαφος.

ΚΡ. Ἐσύ πού σκύβεις κάτω τό κεφάλι, λές ἢ τάρνιέσαι, πῶς δέν τᾶπραξες αὐτά;

ΑΝΤ. Καί λέω καί δέν τάρνιέμαι πῶς δέν τᾶπραξα!

ΚΡ. Λοιπόν, τοὺς νόμους νά πατήσης θέλησες;

ΑΝΤ. Ναί! Γιατί ὁ Δίας, δέν μοῦ πρόσταξεν αὐτά

Μητ' ἡ Δικαιοσύνη, πού μέ τοὺς Θεοὺς τοῦ κάτω κόσμου μένει.

τέτοιους ἔβαλε νόμους γιά τοὺς ἀνθρώπους

Μητ' ἐνόμιζα, νᾶχουν οἱ προσταγές σου τόση δύναμι

πού νά μπορῇς, **θνητός ἐσύ,**

νά μὴ τιμᾷς ἄγραφους τῶν Θεῶν νόμους κι ἀσάλευτους,

Γιατί δέν ἔχουν γίνει σήμερα καί χτές.

Ἄλλ' αὐτοὶ ζοῦν αἰώνια.

κί ἄνθρωπος κανεῖς δέν ξέρει πότε πρωτοφάνηκαν!

(«Οὐ γάρ τι νῦν γε κάχθές, ἀλλ' ἀείποτε ταῦτα ζῇ κούδεις οἶδεν, ἐξ ὅτου φάνη»).

Γιατί δέν ἔχουν γίνει σήμερα καί χτές, ἀλλ' αὐτοί, ζοῦν αἰώνια, κᾶνθρωπος κανεῖς δέν ξέρει πότε πρωτοφάνηκαν!!

Οἱ μεγαλιώδεις οὗτοι λόγοι τῆς Ἀντιγόνης πρὸς τόν Κρέοντα ἔμειναν παροιμιώδεις εἰς τήν ἱστορίαν τοῦ Δικαίου καί τήν φιλοσοφίαν του. Ἴσως δέ ὀλίγα τεμάχια τῆς παγκοσμίου φιλολογίας, πλησιάζουν τήν δραματικότητα τοῦ διαλόγου τούτου, διά τοῦ ὁποίου ὁ Σοφοκλῆς, φέρει ἀντιμέτωπα, τό Θεῖον καί τό ἀνθρώπινον δίκαιον. Ἀκούσατε τά σχόλια μερικῶν κορυφαίων τοῦ πνεύματος, οἱ ὁποῖοι χαρακτηριστικώτατα τονίζουν τά ἠθικά διδάγματα καί τήν ἠθικὴν φύσιν τῶν ἀγράφων τούτων νόμων.

Ὁ Δημοσθένης, εἰς τόν περὶ Στεφάνου λόγον του (ἐδ. 275)

σχολιάζων τὰ ἐν τῇ Ἀντιγόνῃ, λέγει «ὅτι τὰ ἠθικά ταῦτα διδάγματα τοῦ Σοφοκλέους ἐμφανίζονται, ὄχι μόνον εἰς τοὺς γραπτούς νόμους, «τούς νομίμους» ὅπως τοὺς λέγει, ἀλλὰ καί ὅπου αὐτὴ ἡ φύσις, εἰς τοὺς ἀγράφους νόμους καί εἰς τὰς ἀνθρωπίνους συνηθείας, δηλαδή τὰ ἔθιμα, ἔχει προσδιορίσει».

Ἀλλὰ καί ὁ Ἀριστοτέλης, ἀναπτύσσων εἰς τὴν ρητορικήν του (1,15), τὸν τρόπον τῆς ἐφαρμογῆς τῶν νόμων, ὅταν οἱ γραπτοὶ νόμοι ΑΝΤΙΤΙΘΕΝΤΑΙ πρὸς τοὺς ἀγράφους, λέγει ὅτι τότε, πρέπει νὰ ἐφαρμόζεται ὁ ἐπιεικὴς ἀγραφὸς νόμος, διότι, τὸ μὲν ἐπιεικὲς μένει αἰώνιον καὶ δὲν δύναται νὰ τὸ μεταβάλῃ, οὔτε, ὁ κοινὸς νόμος (ὁ ἀγραφὸς), διότι εἶναι συμφωνὸν πρὸς τὴν φύσιν, ἐνῶ οἱ γραπτοὶ νόμοι μεταβάλλονται πολλάκις.

«Τὸ μὲν ἐπιεικὲς, αἰεὶ μένει καὶ οὐδέποτε μεταβάλλει οὐδ' ὁ κοινὸς νόμος κατὰ φύσιν γάρ ἐστίν, οἱ δὲ γεγραμμένοι, πολλάκις.

Διὰ τοῦτο, λέγει, ἐγράφησαν τὰ ἐν τῇ Ἀντιγόνῃ τοῦ Σοφοκλέους, ὑπονοῶν ὅτι ἔπρεπε καί ἐδῶ νὰ ἐφαρμοσθῇ ὄχι ἡ σκληρὰ διαταγὴ τοῦ Κρέοντος, ἡ ὁποία ἀπηγόρευε τὴν ταφήν τοῦ νεκροῦ, ἀλλὰ ἡ ἐπιεικὴς καὶ παλαιολόγη ἠθικὴ ἀρχὴ τῆς ταφῆς τῶν νεκρῶν.

Ἀλλὰ καί ἐκ τῶν νωτέρων, τὴν μεγάλην αὐτὴν ἀλήθειαν, ἐβροντοφώνησε, μετὰ πολλοὺς αἰῶνας, ὁ μέγας Γερμανὸς ποιητὴς SHILLER λέγων ὅτι.

«Ὅχι τὰ θέσει, ἀλλὰ τὰ φύσει δίκαια, τὰ ὁποῖα ἐπικρέμονται ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς μας ἀναλλοίωτα καὶ ἀκλόνητα, ὅπως αὐτὸς ὁ Οὐρανός, αὐτὰ εἶναι τὰ αἰώνια δίκαια.

Τοιοῦτοι εἶναι οἱ ἠθικοὶ νόμοι τοὺς ὁποίους πρεσβεύομεν. Τοιοῦτοι εἶναι οἱ ἠθικοὶ νόμοι ποὺ συνθέτουν τὴν Δικαιοσύνην, ἡ ὁποία ἀντλεῖ, τὴν ἱερότητά της, ὄχι ἐκ τῶν σημερινῶν γραπτῶν νόμων, διότι οὗτοι, καί πρέπει νὰ τὸ εἰπῶμεν ἐδῶ, ἐκδηλώνουν κατὰ τὸ πλεῖστον τὴν θέλησιν, ὄχι τῆς ὁλότητος, ἀλλὰ τῶν ἀρχῶν, ἢ ἀκόμη, τῶν ἐντεταλμένων, ὅπως νομοθετῶσι πληρεξουσίων.

Ὅχι, λοιπόν, ἐκ τῶν γραπτῶν νόμων, «ἐκ τοῦ νῦν καὶ τοῦ χθὲς» ἀλλ' ἐκ τινὸς πηγῆς τῆς φύσεως, «ἣν οὐδεὶς οἶδεν ἐξ ὅτου ἐφάνη».

Ὑπὸ τοιαύτην, λοιπόν, μορφήν ἐξεταζομένη ἡ Δικαιοσύνη, ἀποτελεῖ ἀναμφισβητήτως, ὅπως καὶ ἡ Ἐλευθερία, θεμελιώδη ἠθικὴν ἀρχήν, παγκοσμίως ἀνεγνωρισμένην. Ταύτην δὲ πρέπει νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν τοῦ ὁ δίκαιος ἄνθρωπος καὶ ταύτην ὀφείλει νὰ ἐφαρμόζῃ εἰς τὰς μεταξύ τῶν ἀνθρώπων σχέσεις καὶ συναλλαγὰς του.

Καί ἤδη, ἄς καταλήξωμεν:

Τόσον ἡ Ἐλευθερία, ὅσον καὶ ἡ Δικαιοσύνη, ἀποτελοῦν ἀλληλεπιδέουσας παραγωγικὰς δυνάμεις τῆς κοινωνικῆς προόδου, ἀλλὰ

καί ἠθικός ἀρχάς, πού ἐπιδιώκουν τήν ἠθικήν, ἀνύψωσιν παντός ἀτόμου.

Ἡ μέν Ἐλευθερία, ΣΤΑΤΙΚΩΣ, διά τῆς ἀναγνώρισεως τῶν δικαιωμάτων τῶν ἄλλων, ἡ δέ Δικαιοσύνη καί ΔΥΝΑΜΙΚΩΣ, δηλαδή ὄχι μόνον διά τῆς ἀναγνώρισεως τῶν ἄλλων (στατικῶς), ἀλλά καί διά τῆς ἀποδόσεως εἰς ἓνα ἕκαστον, ἐκείνου τό ὅποῖον κατά φύσιν τοῦ ἀνήκει (δυναμικῶς).

Ὅταν δέ αἱ ἠθικάί ἀρχαί (τῆς Ἐλευθερίας καί τῆς Δικαιοσύνης), λειτουργοῦν κανονικῶς, ὅταν ἐφαρμόζονται ἀπό κάθε ἀνθρώπου, ὅπως πράγματι ἐπιβάλλεται ΤΟΤΕ σύν τῷ χρόνῳ ἀποβαίνουν **ΙΔΙΟΤΗΤΕΣ τῆς ἀνθρωπίνης συνειδήσεως**, καί ἐκδηλοῦνται ὡς ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑ τοῦ ἀνθρώπου, ὁ ὁποῖος δέν περιορίζεται πλέον εἰς τήν ἀπλήν ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντος του, ἀλλά καλεῖται ὁ ἴδιος πλέον, νά ἐφαρμόσῃ αὐτός, κατ' ἀπομιμησιν, τῆς φύσεως τὰς ἀρχάς τῆς Ἐλευθερίας καί τῆς Δικαιοσύνης, καί ἀφ' ἑνός μέν νά ἀναγνώρισῃ, ἀφ' ἑτέρου δέ νά ἀποδώσῃ εἰς τόν ἄλλον, μέ τήν θέλησίν του καί μέ τήν εὐχαρίστησίν του, τά ὑπό τῆς φύσεως παρεχόμενα εἰς πάντας τούς ἀνθρώπους ἀγαθά, τόσον τά φυσικά, ὅσον καί τά πνευματικά.

Τά φυσικά ἀγαθά: Δηλαδή τό δικαίωμα ἐπὶ τῆς ζωῆς (νά ζήσῃ), τό δικαίωμα ἐπὶ τῶν μέσων τῆς ζωῆς (νά συντηρηθῇ), τό δικαίωμα ἐπὶ τῆς προόδου νά προοδεύσῃ καί γενικώτερον τό δικαίωμα ἐπὶ τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας ἑνός ἑκάστου (νά κινῆται καί νά κἀνῃ ὅ,τι θέλει).

Τά φυσικά, λοιπόν ἀγαθά, **καί τά πνευματικά ἀγαθά**, τά ὁποῖα βοηθοῦν τόν ἀνθρώπον, εἰς πᾶσαν ψυχικήν καί νοητικήν πρόοδον, ἰδίως ἐπὶ ἰδεολογικῶν θεμάτων.

Διότι, κάθε πεφωτισμένος ἀνθρώπος, ἔχει καθήκον νά μεταδίδῃ εἰς τόν συνάνθρωπόν του, τά πνευματικά ταῦτα ἀγαθά, τὰς γνώσεις του ταύτας, αἱ ὁποῖαι δέν τοῦ ἀνήκουν οὐδέ ἀποτελοῦν κτῆμα κανενός, ἀφοῦ καί αὐτός πού τὰς κατέχει, τὰς ἔχει λάβῃ ἀπό ἄλλους.

«Οἱ δυστυχεῖς, λέγει ἡ λαϊκὴ παράδοσις, οἳοιδήποτε καί ἂν εἶναι, ἔχουν δικαίωμα ἐπὶ τῆς φυσικῆς, τῆς ἠθικῆς, ἀλλά καί τῆς διανοητικῆς βοηθείας μας».

«Διαδίδει τό ΦΩΣ» λέγει καί ἓν παλαιότατον ἀπόφθεγμα τό ὅποῖον οὐδέποτε πρέπει νά λησμονῶμεν.

Ὅφειλομεν, λοιπόν τήν Ἐλευθερίαν, ἀλλά καί τήν Δικαιοσύνην πρὸς πάντας, καί ἔχομεν τό δικαίωμα νά ἀπαιτῶμεν τοιαύτην, παρά πάντων.

Τό Δόγμα τό ὅποῖον καί αὐτός ὁ Βιργίλιος, διά τοῦ στόματος τοῦ Φλεγύα, βροντοφωνεῖ συνεχῶς ἀπό τῶν πυλῶν τοῦ Ἄδου:

«Μάθατε Δικαιοσύνην, κραυγάζει, καί μή καταφρονήτε τούς Θεούς».

Διότι πράγματι, ἡ διάπραξις ἀδικίας, ἀποτελεῖ ὑψίστην καταφρόνησιν τῶν Θεῶν.

Ἐν τελευταίᾳ, λοιπόν, ἀναλύσει, ἡ Δικαιοσύνη ἀσκουμένη ὡς ἠθικὴ ἀρχή, ἀποτελεῖ τό ἰσχυρόν καί ὠραῖον οἰκοδόμημα, τό ὁποῖον στεγάζει τήν Ἐλευθερίαν, οὐδένα δέ κίνδυνον διατρέχει ἐφ' ὅσον, ὡς θεμέλιον αὐτῆς ἔχει τόν ἠθικόν Νόμον.

Ὅταν ὁμως, **βέβηλος** σκαπάνη προσβάλη τήν Ἐλευθερίαν ταύτην, ΤΟΤΕ ὁλόκληρον τό οἰκοδόμημα κρημνίζεται καί καταπίπτει, ΑΛΛΟΙΜΟΝΟΝ δέ εἰς ἐκεῖνον, ὁ ὁποῖος, ἀψηφῶν τόν ἐκ τῆς κατακρημνίσεως ταύτης κίνδυνον εὐρεθῇ πλησίον.

Ἄς μή λησμονῶμεν ποτέ, ὅτι ἡ Δικαιοσύνη εἶναι **πεφυρακτωμένος σίδηρος** ΟΥΑΙ δέ εἰς ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἤθελε τόν θίξη.

Μάταιαι, λοιπόν αἱ προσπάθειαι τῆς ἀνορθώσεως τοῦ οἰκοδομήματος τούτου τῆς Δικαιοσύνης, διὰ νόμων εἰδικῶν τοῦ Θεοῦ Δικαίου, ὅταν οἱ νόμοι οὗτοι δέν ἐπιστηρίζονται ἐπὶ τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν καί διδαγμάτων, τὰ ὑποῖα ἀναθρώσκουν. «ΟΥΧΙ ΕΚ ΤΩΝ ΝΥΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΧΘΕΣ, ΑΛΛ' ΕΚ ΤΙΝΟΣ ΠΗΓΗΣ ΘΕΙΑΣ, ΤΗΝ ΟΠΟΙΑΝ ΟΥΔΕΙΣ ΟΙΔΕΝ ΕΞ ΟΤΟΥ ΕΦΑΝΗ».

ΣΩΣΩ ΠΕΤΡΟΥ-ΒΛΑΣΣΗ

Ανιδιοτέλεια

Ρώτησα εσένα, τι να σου προσφέρω
για την ανιδιοτελή συμπαράστασή σου,
και απάντησες με ύφος τρυφερό: τίποτα.
Ή, αν θέλεις οπωσδήποτε κάτι να μου φέρεις,
όταν θα ῥχεσαι σε μένα απ' το πρώτο πάρκο
που θα συναντήσεις ένα λουλούδι του αυτό μόνο!
Και πρόσεξε, πρόσθεσες, μη με διαψεύσεις·
άλλο τίποτα μη μου φέρεις. Γιατί η αγάπη ποτέ δε ζητάει.
Μόνο να δίνει ξέρει, να δίνει, να δίνει.

Ἀπό τό βιβλίο «Τῆς Ἀγάπης, τῆς Φιλίας, τοῦ Ἑρωτα».

Τὸ περιοδικὸ ἐλευθέρως σκέψεως

“ΙΛΙΣΟΣ”

Χαρ. Τρικούπη 26, α΄ ὄροφος, Κωδ. 106 79 Τηλ. 362.0702

ἽΩραι 10-1 πλὴν Σαββάτου

Ἐκδίδεται ἀπὸ τὸ ἔτος 1956

Διευθυντὴς Κωστὴς Μελισσαρόπουλος

Οἱ τόμοι 1956 - 1970 ἔχουν ἐξαντληθεῖ.

Ἔχουν ὅμως ἐκδοθῇ ἐπιλογαὶ Περιεχ. τόμων, ὡς ἐξῆς:

Α΄ Τόμος ἐπιλογῆς περιεχομένων τόμων τριετίας 1956 - 1958

Β΄ Τόμος ἐπιλογῆς περιεχομένων τόμων τριετίας 1959 - 1961

Γ΄ Τόμος ἐπιλογῆς περιεχομένων τόμων τετραετίας 1962 - 1965

Ἐκαστος τόμος ἐπιλογῆς, δεμένος δρχ. 600

Δ΄ Τόμος ἐπιλογῆς πενταετίας 1966 - 1970 δεμένος δρχ. 600

» » » » » χαρτόδετος δρχ. 400

*Συνιστῶμεν εἰς ὅσους ἀγαποῦν τὸ ἔργον τοῦ ΙΛΙΣΟΥ νὰ ἀγορά-
σουν τοὺς τόμους τῶν Ἐπιλογῶν, εἴτε ἔχουν εἴτε δὲν ἔχουν τοὺς
τόμους τοῦ ΙΛΙΣΟΥ, διότι μὲ τὶς ἐπιλογές θὰ ἔχουν εὐχρηστέα καὶ
συγκεντρωμένη πολύτιμη πνευματικὴ τροφή.*

Οἱ χαρτόδετοι τόμοι 1965, 1971-1984 ἕκαστος δρχ. 300.

Οἱ χαρτόδετοι τόμοι 1985-6 ἕκαστος δρχ. 500

Τόμος ἔτους 1981 σελίδες 336

» » **1982 » 400**

» » **1983 » 456**

» » **1984 » 434**

» » **1985 » 408**

» » **1986 » 408**

ΣΥΝΑΝΤΗΣΙΣ ΜΕ ΤΟΝ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΝ

ΕΞΟΜΟΛΟΓΗΣΕΙΣ ΜΙΑΣ ΘΕΟΣΟΦΟΥ

“Όταν πρό 40 ακριβῶς ἐτῶν (1947) τὰ βήματά μου — ἡ μᾶλλον τό πεπρωμένον μου — ἔμελλον νά μέ ὁδηγήσουν ἀπό νεαρᾶς ἤδη ἡλικίας εἰς τὰ Γραφεῖα τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας ἐν Ἑλλάδι ὥστε νά κρούσω τήν θύραν τῆς πάντοτε προθύμου νά δεχθῇ κάθε «ἐρευνητὴν τῆς ἀληθείας», δέν ἐφантаζόμην ὅτι τὰ διδασκόμενα ἐντὸς αὐτῆς ὑπὸ τῶν Προέδρων τῶν Στοῶν της καὶ ἡ πλουσιωτάτη βιβλιοθήκη της θά μοῦ παρεῖχον τόσην βοήθειαν καὶ θά ἡσκουν τόσην ἀπήχησιν εἰς τήν ψυχὴν μου, ὥστε νά μεταβάλλουν ἔκτοτε ὁλόκληρον τόν τρόπον τῆς σκέψεώς μου καί, κατὰ συνέπειαν, ὁλόκληρον τόν ὑπόλοιπον βίον μου.

Φυσικά, ὡς ἄτομον μέ ἐντόνους μεταφυσικὰς ἀνησυχίας καὶ μέ τό πάθος τῆς «ἐρεύνης τῆς ἀληθείας», δέν ἐδέχθην ἀσυζητητί καί a priori τὰς βασικὰς καὶ θεμελιώδεις ἀποκρύφους θεωρίας, ὡς ἡ τῆς ἐξελίξεως, τῆς μετανσαρκώσεως, τῆς αἰτίας καὶ τοῦ ἀποτελέσματος (ΚΑΡΜΑ), καὶ τῆς ὑπάρξεως μιᾶς ἐσωτερικῆς διακυβερνήσεως τοῦ κόσμου μας, ἀπαρτιζομένης ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων τέκνων τῆς ἀνθρωπότητος (τῆς «Μεγάλης Λευκῆς Ἀδελφότητος» ἢ τῆς «Μεγάλης Ἱεραρχίας τῶν Διδασκάλων τῆς Σοφίας»), ἀλλὰ τὰς ἡσπάσθην βαθμῆδόν καὶ κατόπιν πολυετῶν μελετῶν, βαθυστοχάστων διαλογισμῶν, ἀναιμιαίκτου διαίτης καὶ ἐπισταμένων παρατηρήσεων ἐπὶ τοῦ ἐκάστοτε θέματος. Ἐφ’ ὅσον δέ μέ τήν πάροδον τοῦ χρόνου τὰς εὕρισκον ὀρθὰς καὶ λογικὰς, τὰς οἰκιοποιούμην.

“Όσον ἀφορᾷ τήν θεωρίαν τῶν ὑπερβατικῶν Διδασκάλων, πρέπει ἐδῶ νά ἀναφέρω ὅτι ἀπό παιδικῆς ἀκόμη ἡλικίας εἶχα ἔντονον τήν ἐντύπωσιν ὅτι παρακολουθοῦμαι, προστατεύομαι καὶ καθοδηγοῦμαι ὑπὸ ἀοράτου φιλικῆς ὑπάρξεως. Ἀλλὰ τό θέμα τοῦτο ἦτο δι’ ἐμέ κάτι τό ἀκαθόριστον καὶ ἀόριστον καὶ δέν ἤμπορούσα, τότε, μετά βεβαιότητος νά τό ὑποστηρίξω.

Ἀπό τῆς ἀρχικῆς εἰσδοχῆς μου εἰς τήν Θ.Ε. ὡς μέλους τῆς Στοᾶς «Σωκράτης» παρῆλθον ἔκτοτε ἔτη πολλά, ἀφιερωμένα εἰς μελέτας, ἐρεῦνας καὶ ἀναζητήσεις ἐκ πηγῶν γνώσεων πάσης φύσεως, ὥστε διὰ τῆς συγκριτικῆς πλέον ὁδοῦ νά διαμορφώσω ἀνεπηρέαστον καὶ ὠλοκληρωμένην ἀντίληψιν τῶν μεταφυσικῶν πραγμάτων. Ὅμως, ὅσον προσπαθοῦσα νά προχωρήσω καὶ νά προσεγγίσω τήν «Ἀτραπὸν τῶν Διδασκάλων», τόσον καὶ ἤρχιζαν νά

μέ πλήττουν διάφορα δυσάρεστα καί ὀδυνηρά συμβάντα ὡς: οἰκογενειακαί προστριβαί, οἰκονομικαί δυσχέρειαι, ἀπογοητεύσεις ἐκ μέρους κύκλων ἀνθρώπων-ὑποτιθεμένων πνευματικῶν-καί τέλος βαρεῖα καί ἐπίπονος ἀσθένειά μου. Καί τὰ μέν τρία πρῶτα κατῶρθωνα, κατὰ κάποιον τρόπον, νά τὰ ἐλέγχω· τό τελευταῖον ὁμως μέ ἐξουθενῶσε κυριολεκτικῶς.

Καί διά νά γίνω σαφεστέρα: ὅταν πρίν ἀκριβῶς 21 ἔτη (1966) διά πρῶτην φοράν ὑπέπεσεν εἰς τήν ἀντίληψίν μου, λόγω ὀξέος πόνου, ἓνα μικρόν διόγκωμα εἰς τό στέρνον, μέ κατεύθυνσιν πρὸς τόν ἀριστερόν μαστόν δέν ἔδωσα ἀρχικῶς σημασίαν. Μέ τήν πάροδον ὁμως τοῦ χρόνου ὁλοέν καί ηὔξανε τό ὀγκώδιον καί ὁλοέν καί περισσότερον μέ πονοῦσε. Μάλιστα βαθμηδόν ἤρχισα νά χάνω καί σωματικόν βάρος.

Κατόπιν αὐτῶν τῶν συμπτωμάτων κατέφυγα εἰς τόν χειρουργόν ἱατρόν μου, ὁ ὁποῖος μοῦ συνέστησε τό ταχύτερον χειρουργικήν ἐπέμβασιν, μέ ἐπακόλουθον τήν βιοψίαν διά τήν ἔγκαιρον διάγνωσιν καί τήν ἀντίστοιχον θεραπείαν.

Ἐνῷ λοιπόν εὐρισκόμενην εἰς τό χειρουργεῖον, μέ τό σῶμα ἀναίσθητον ὑπό τήν ἐπίδρασιν ἰσχυροῦ ἀναισθητικοῦ, ὁ δέ χειρουργός εὐρίσκετο ἐπὶ τό ἔργον, μοῦ συνέβη τό ἐξῆς ἀναπάντεχον περιστατικόν:

Εὐρέθην «ἐξαίφνης», μέ τοὺς πνευματικωτέρους καί λεπτοτέρους φορεῖς μου, ὀρθία, ἐν μέσῳ μεγάλης αἰθούσης καί ἐνώπιον ὁμηγύρεως σεβαστῶν γερόντων καθημένων ἐπὶ στενομάκρου τραπέζης καί μέ τὰ πρόσωπά των ἐστραμμένα πρὸς ἐμέ. Ἐπὶ τῇ θέσῃ των, παρέμεινα ἄφωνος, εὐθυτενής καί ἀκίνητος, καταληφθεῖσα ὑπό παροδικῆς ψυχικῆς συγχύσεως καί ἀναστατώσεως· συγχρόνως ὁμως κατεκλείσθην ὑπό ὑπερόχων ἐκστατικῶν συναισθημάτων ὑπερτάτης εὐφροσύνης καί ἀνατάσεως. Ὡς φαίνεται, δέ, οἱ πρεσβῦται μέ ἀνέμενον, διότι ἐπὶ τῇ ἀφίξει μου, ἀμέσως δύο ἐξ αὐτῶν ἐσηκώθησαν, μέ ἐπλησίασαν καί ὁ Εἷς ἐξ αὐτῶν —προφανῶς ὁ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ μου— μοῦ εἶπεν:

«Ἡ ἀγάπη σου καί ἡ εἰλικρινής σου προσπάθεια διά τήν ἔρευναν, ἀνεύρεσιν καί γνῶσιν τῆς ΑΛΗΘΕΙΑΣ, σέ ὠδήγησε μέχρις ἡμῶν».

Ἦκουσα εὐκρινῶς τὰ λόγια αὐτά τοῦ Διδασκάλου, ὅχι ὁμως διά τοῦ ἀνθρωπίνου τρόπου, ἀλλά διά τῆς μεταβιβάσεως τῆς σκέψεώς του, ἡ ὁποία ἐξεπέμπετο ὡσάν παλμική δόνησις ἀπό τοῦ ἐγκεφάλου του εἰς τόν ἐγκέφαλόν μου καί τοιουτοτρόπως ἐγένοντο εὐκόλως ὑπ' ἐμοῦ καταληπτά.

Συνεχίζων δέ καί πάλιν, κατὰ τόν ἴδιον τρόπον, μοῦ διεβίβασε

τό ἐξῆς παράγγελμα: «ΑΓΑΠΗΣΕΙΣ ΚΥΡΙΟΝ ΤΟΝ ΘΕΟΝ ΣΟΥ ΕΝ ΟΛΗ ΤΗ ΚΑΡΔΙΑ ΣΟΥ ΚΑΙ ΕΝ ΟΛΗ ΤΗ ΨΥΧΗ ΣΟΥ ΚΑΙ ΕΝ ΟΛΗ ΤΗ ΔΙΑΝΟΙΑ ΣΟΥ ΤΟΝ ΔΕ ΠΛΗΣΙΟΝ ΣΟΥ ΩΣ ΣΕΑΥΤΟΝ».

Μέ τό πλησίασμα τοῦ ὑπερβατικοῦ Διδασκάλου μου συγκεντρώνω ὅλην τήν προσοχήν μου εἰς Αὐτόν καί τόν παρατηρῶ ἐρευνητικά εἰς τό πρόσωπον· ὄχι, δέν μοῦ εἶναι γνωστός ἀπό τό νῦν γήϊνον περιβάλλον μου. Ἀλλά περιέργως ἡ μορφή του μοῦ εἶναι οἰκεία, προσφιλέα. (ἀπεικονίζεται δέ ἔκτοτε ἀνεξίτηλος εἰς τήν μνήμην μου). Ἐκ τῆς ἐπαφῆς μου πάλιν μετὰ τῆς αὔρας του μοῦ μεταδίδονται δονήσεις καί μέ φορτίζουν μέ συναισθήματα Θείας ΑΓΑΠΗΣ, ΕΝΟΤΗΤΑΣ, μετὰ τοῦ παντός καί οὐρανίας ΕΙΡΗΝΗΣ.

Θεέ μου, τί ἀγαλλίασις! ὥστε ὑπάρχουν πράγματι οἱ Διδάσκαλοι· συγχρόνως δέ νοερώς ἀναφωνῶ: «Νενίκηκά σε ὦ θάνατε», ἐφ' ὅσον τώρα γνωρίζω πλέον ὅτι ρυθμιστικῶς δέν ὑπάρχεις, ἐπιτέλους θά ξεκουρασθῶ, ἀφοῦ τά λόγια τοῦ Διδασκάλου μου «Ἡ ἀγάπη σου καί ἡ εἰλικρινής σου προσπάθεια διὰ τήν ἔρευναν, ἀνεύρεσιν καί γνῶσιν τῆς ΑΛΗΘΕΙΑΣ, σέ ὠδήγησε μέχρις ἡμῶν», ἐσήμαιναν δι' ἐμέ τά ἐπινίκεια πολυετῶν προσπαθειῶν καί ἀγῶνων.

Ὅμως, μέ τό παράγγελμα καί τήν προσταγήν τῆς Θείας ἐντολῆς «Ἀγαπήσεις Κύριον τόν Θεόν σου... τόν δέ πλησίον σου ὡς σεαυτόν» αἰσθάνομαι ὅτι ἐπωμίζομαι ἔτι δυσκολωτέρας εὐθύνας καί ὅτι ὀφείλω, ἐπιστρέφουσα εἰς τήν γῆν, νά ἀναλάβω ἐκ νέου τόν ἀγῶνα.

Τόν ἀγῶνα τῆς ἀγάπης ἐναντίον τοῦ μίσους, τοῦ φωτός ἐναντίον τοῦ σκότους, τῆς εἰρήνης ἐναντίον τοῦ πολέμου, τῆς γνώσεως ἐναντίον τῆς ἀμαθείας, τῆς δικαιοσύνης ἐναντίον τῆς ἀδικίας.

Πόσον χρονικόν διάστημα ἐκράτησεν αὐτήν ἡ διαδικασία μέ τόν Διδάσκαλον δέν εἶμαι εἰς θέσιν νά τό γνωρίζω ἀκόμη μέχρι σήμερον. Ὅμως, ὅταν καί πάλιν — Θεοῦ θέλοντος — ἤνοιξα τοὺς ὀφθαλμούς ἐδῶ κάτω εἰς τόν ζοφερόν πλανήτην μας, ἀπό τὰς ἀναθυμιάσεις τῆς ἀνθρωπίνης κακότητος, ὁ χειρουργός δέν εἶχεν ἐντελῶς τελειώσει τήν ἐπέμβασιν· ἀλλ' εὐτυχῶς σωματικόν πόνον δέν ἡσθάνθην, ἀλλ' ἡσθάνθην ψυχικόν, διότι μέ τήν ἐπιστροφήν μου καί πάλιν εἰς τήν γῆν ἐδέχθην, ὡσάν ΡΑΠΙΣΜΑ, ὅλην τήν βαρεῖαν καί ἀποπνικτικὴν ἀτμόσφαιράν της.

Θεέ μου — σκέπτομαι — ἐπέστρεψα καί πάλιν εἰς τό ΤΡΕΛΟ-ΚΟΜΕΙΟΝ!

Τοιαύτη ἦτο ἡ διαφορὰ ποιότητος ζωῆς σέ σύγκρισιν μέ τοὺς κόσμους τῶν Διδασκάλων τοὺς πλήρεις ἁρμονίας, ψυχικῆς ἀνατά-

σεως καί εἰρήνης.

(Σημειωτέον ὅτι ἐάν ἐκόπτετο τό νῆμα τῆς ἐπιγείου ζωῆς μου κατά τήν διάρκειαν τῆς ἐγχειρήσεως, θά ἔθεωροῦσα τόν ἑαυτόν μου ὡς τόν εὐτυχέστερον τῶν ἀνθρώπων, ἀφοῦ θά παρέμενα πλησίον τοῦ Διδασκάλου).

Τήν ἐπομένην τῆς ἐγχειρήσεώς μου ὁ σύζυγός μου εἶχεν ἀνά χειρας τό πόρισμα τῆς ταχείας βιοψίας, ἡ ὁποία ἀπέδειξεν ὅτι εἶχα προσβληθῇ ὑπό καρκίνου τῶν ἀδένων τοῦ στέρνου.

Ἡ ἐβδομάς δέ ἡ διαρκέσασα ἀπό τῆς ἐγχειρήσεώς μου μέχρι τῆς ἡμέρας κατά τήν ὁποίαν ἤρχισα τήν καθ' αὐτό θεραπείαν τοῦ καρκίνου, δι' ἰσχυρῶν ἀκτινοβολιῶν (ἀντί τῆς μαστεκτομῆς) πρός ἐντοπισμόν τῆς νόσου καί ἀποφυγὴν μεταστάσεώς της (δηλ. ἀπό τῆς 3 μέχρι τῆς 10 Νοεμβρίου 1966) ὑπῆρξε κυριολεκτικῶς ὁλεθρία διά τήν υἱείαν μου, διότι περιέπιπτον εἰς μίαν κατάστασιν μεταξύ ζωῆς καί θανάτου.

Ἡ βαρυτάτη καί ὁδυνηρά ἀκτινοθεραπεία, εἰς τήν ὁποίαν ἐν συνεχείᾳ ὑπεβλήθην, διήρκεσε περίπου δύο μῆνας καί ὡς ἦτο ἐπόμενον μέ ἐξήντησεν ἔτι περισσότερον, εἰς σημεῖον ὥστε νά μή δύναμαι οὔτε νά βαδίζω.

Διά τοῦτο καί ἤναγκάσθην νά διέλθω κλινῆρης ὁλόκληρον τόν χειμῶνα, ὑπομένουσα μέ στωϊκὴν ἐγκαρτέρησιν καί ψυχραιμίαν τά φοβερά ἐγκαύματα ἐκ τῆς ἀκτινοθεραπείας, τήν ὁποίαν ὑπομονήν ἀντλοῦα, ἀνευ ἀμφιβολίας, ἀπό τήν ἀνάμνησιν τῆς ἐπαφῆς μου μετὰ τοῦ Διδασκάλου καί τῶν σεβαστῶν πρεσβυτῶν, διά τοὺς ὁποίους δέν ἠδυνάμην νά προσδιορίσω ἐάν ἦσαν οἱ μαθηταὶ τοῦ Διδασκάλου Ἰησοῦ ἢ ὁμᾶς ἀρχαίων ἐλλήνων φιλοσόφων.

Παρά ταῦτα, ἐδιάβαζα καί ἐκρατοῦσα συνεχῶς σημειώσεις, καθόσον, εἶχον πρό ὀφθαλμῶν-διά τό προσεχές μέλλον-μίαν σειρὰν διαλέξεων μέ τόν γενικόν τίτλον «Ὁ Μυστικισμός». Ἐνῶ δέ, ἀναζητοῦσα εἰς μίαν ἐλληνικὴν ἐγκυκλοπαιδεῖαν σχετικὰ δι' ἓνα ὠρισμένον ἄρθρον, ἤνοιξα κατά τύχην μίαν σελίδα καί τότε τό βλέμμα μου ἔπεσεν ἐπάνω εἰς μίαν εἰκόνα, ὅπου ἀπεικόνιζε τήν μορφήν ἐνός φημισμένου ἀθηναίου φιλόσοφου. Καί, ὦ τοῦ θαύματος! καθὼς τήν κοιτάζω προσεκτικὰ ἀναγνωρίζω πλέον εἰς αὐτήν τήν ἀγαπημένην μορφήν τοῦ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΥ, ὁ ὁποῖος κατ' αὐτόν τόν τρόπον μου ἔκανε πλέον γνωστήν τήν ταυτότητά του.

Ἀληθῶς πόσον περίεργοι καί ἀνεξερεῦνητοι εἶναι αἱ βουλαὶ τοῦ Ὑψίστου!

Ὅλαι αἱ μέχρι τότε προσπάθειαι, αἱ περισυλλογαὶ καί οἱ διαλογισμοί, τόσων καί τόσων ἐτῶν, δέν μοῦ παρεῖχον τήν εὐκαιρίαν νά ἐπιτύχω τήν ὡς ἄνω συνάντησιν, ἀλλὰ ἐπέπρωτο νά συμβῇ αὕτη ὅταν θά εὐρισκόμην ναρκωμένα, ἐντός ἐνός χειρουργείου ὅπου

ύφιστάμην έγχείρησιν, συνεπεία τῆς φοβεράς αὐτῆς νόσου, ἡ ὁποία μέ ἐταλαιπώρησε καί μέ ταλαιπωρεῖ μέχρι σήμερον ἀκόμη ἀφαντάστως.

Τώρα ἐσεῖς πού μέ ἀναγινώσκετε ἴσως εὐλόγως ἀνερωτηθῆτε: «μά, εἶναι δυνατή μία συνάντησις μέ τοὺς ἀρχαίους φιλοσόφους κατόπιν τῶν χιλιετηρίδων πού μᾶς χωρίζουν ἀπ' αὐτούς»;

Ἀπαντῶ· νάι, εἶναι δυνατόν, διότι ὁ χρόνος μέ τά ἡμέτερα περιωρισμένα ἀνθρώπινα δεδομένα εἶναι ἐντελῶς ἀπατηλός· οὐσιαστικῶς δέ οὗτος δέν ὑφίσταται, ἀφοῦ παρελθόν, παρόν καί μέλλον δέν εἶναι εἰς τήν πραγματικότητα παρά ἓν ἀδιαίρετον καί ἐνιαῖον παρόν.

Ἡ παρατεταμένη ἀσθένεια καί ἡ καθήλωσίς μου εἰς τήν κλίνην ὅλον τόν χειμῶνα τοῦ 1966-67 μοῦ παρεῖχον τόν χρόνον καί τήν εὐκαιρίαν νά διαπραγματευθῶ καί νά διεκπεραιώσω τήν σύντομον-σχετικά μέ τόν τεράστιον ὄγκον τοῦ θέματος περί «Μυστικισμοῦ», διάλεξιν μου.

Εἰς αὐτήν προσεπάθησα ν' ἀποδείξω τήν καθολικότητα τῆς υπάρξεώς του εἰς ὅλας τάς μεγάλας θρησκείας καί φιλοσοφίας τοῦ κόσμου ὡς: τās τῆς Κίνας, τῆς ἀρχαίας Αἰγύπτου, τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, τῆς Ἑβραϊκῆς, τῆς Χριστιανικῆς, Ὡς Κοσμοθεωρίαν, ἀνάγει τά πάντα εἰς τό Ἔν, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀπορρέει ἡ πολλαπλότης καί ἡ ποικιλία· αὐτό δέ τό Ἔν εἶναι ὅ,τι συνήθως ἀποκαλεῖται Θεός, ὁ ὁποῖος δύναται νά γνωσθῇ ὑπό τοῦ ἀνθρώπου, μέ μίαν «Μυστικήν Ἑνωσιν», μέ μίαν «Μυστικήν ἀποκάλυψιν», ὡς ὁμοουσίου μετὰ τῆς Θείας Οὐσίας.

Ἐπὶ πλέον προσεπάθησα εἰς αὐτήν ν' ἀποδείξω ὅτι ὁ μυστικισμός εἶναι ἡ πεμπτουσία ὅλων τῶν θρησκειῶν καί ὅτι πόρρω ἀπέχει ἀπὸ τοῦ νά εἶναι μία νοσηρά κατάστασις ψυχικῆς ἀδρανείας ἢ ψυχικῆς φυγῆς ἐκ τοῦ κόσμου τούτου τῆς «πραγματικότητος» (γνώρισμα φρενοβλαβῶν μόνον ἀνθρώπων), ὅπως πολλοί διαπρεπεῖς σύγχρονοι ψυχίατροι ὑποστηρίζουν.

Φυσικά, δέν ἀρνούμεθα ὅτι πράγματι ἄτομα μέ ἐλαττωματικόν ἐγκέφαλον, λόγῳ κληρονομικῶν νοσημάτων, ἢ ἄτομα μέ ἐξησθενημένον νευρικόν σύστημα ἢ καί ἀκόμη ἄτομα ναρκομανῇ παρουσιάζουν κάποιαν ἱκανότητα διοράσεως καί ἐξωσωματικῆς ἐμπειρίας. Ὅμως, δυστυχῶς δι' αὐτούς, τό ὅμοιον ἔλκει μόνον τό ὅμοιον, καί ὡς ἐκ τούτου αἱ νοσηραὶ αὐταὶ ὀρματιστικαὶ καταστάσεις των δέν ἔχουν καμμίαν σχέσιν ἢ μᾶλλον εὐρίσκονται ἀκριβῶς εἰς τόν ἀντίποδα τοῦ ἡμετέρου μυστικισμοῦ, καθόσον, οὔτοι μέν ἀκολουθοῦν ἀκουσίως τήν κατιοῦσαν πνευματικήν ΟΔΟΝ, ἡμεῖς δέ τήν ἀνιοῦσαν.

Ἀσχολουμένη μ' αὐτά τὰ ὑψιπετῇ θέματα καί ἐνισχυμένη μέ τὴν ζωογόνον ἀνάμνησιν τοῦ Διδασκάλου διήλθα τὴν περίοδον τοῦ χειμῶνος καί μαζί μ' αὐτόν παρήλθε καί ὁ χρόνος πού μοῦ ἐχρειάζετο διὰ νά ἐπουλωθοῦν τὰ ἐγκαύματά μου ἐκ τῆς βαρυτάτης ἀκτινοθεραπείας. Κατὰ συνέπειαν, ἤρχισα βαθμηδόν ν' ἀναλαμβάνω καί νά συνέρχωμαι.

Μέ τὴν ἀποκατάστασιν τῆς ὑγείας μου ἐπέστη πλέον ὁ χρόνος νά δραστηριοποιηθῶ καί ὡς πνευματικός ἄνθρωπος. Ἦρχισα λοιπόν, μέ ἀφοσίωσιν καί σύνεσιν νά διαδίδω τὴν θεοσοφίαν ὅσον τό δυνατόν αἱ δυνάμεις μου μοῦ τό ἐπέτρεπον-εἴτε μέ διαλέξεις, εἴτε μέ τόν προφορικόν λόγον, εἴτε μέ τό ἔμπρακτον παράδειγμα, εἰς τόν πλησίον μου. Τὴν συνάντησιν ὅμως καί τὴν ἐπαφήν μου, τότε, μέ τόν ὑπερβατικόν Διδάσκαλον, εἶχα ἀποφασίσει νά τὴν κρατήσω μυστικήν καί νά τὴν πάρω μαζί μου εἰς τόν τάφον, ὡς τό πολυτιμότερον γήϊνον ἀπόκτημα, ἀπό τόν φόβον τοῦ διασυρμοῦ τῆς βεβηλώσεως καί τῆς μήν ὀρθῆς κατανοήσεώς της τόσον ἀπό τοὺς ἰδίους τοὺς θεοσόφους, ὅσον καί ἀπό τοὺς μή.

Ἄλλωστε τὴν περίοδον, ἐκείνην, ἄτομα μέ ὑπερευαίσθητα νεῦρα, ἐγγίζοντα τὰ κράσπεδα τῆς ἀνωμαλίας, τὰ γνωστά μέ τὴν ὀνομασίαν «MEDIUM» ἢ διάμεσα, προσεπάθουν νά διαλύσουν τὴν Θ.Ε. μέ τὰς παραπλανητικές καί κακοβούλους προρρήσεις των. Ὡς δέ λέγει καί ἡ Ε.Ρ.Β., πνευματισμός καί πνευματικότης εἶναι ἄκρως ἀντίθετοι, καθόσον μέ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου ὁ πνευματισμός ὀλοέν καί ἐξασθενεῖ τό νευρικόν σύστημα τοῦ ἀνθρώπου καί τόν ἐξουθενώνει, ἐνῶ ἡ πνευματικότης τόν σταθεροποιεῖ καί τόν ἐνδυναμώνει.

Παραλλήλως μέ τὴν ὡς ἄνω δραστηριότητά μου, ἔκρουσα (αὐτήν τὴν φοράν ἀτάκτως) κί' ἄλλην θύραν γνώσεως, ἐκτός τῆς θεοσοφικῆς, μέ τὴν προσδοκίαν ὅτι εἰσερχομένη εἰς αὐτήν θά δυναθῶ νά λαξεύσω καί νά λυάνω τόν ὁπωσδήποτε ἀκατέργαστον ἔτι ἐαυτόν μου. Δραττομένη δέ ἐπίσης τῆς εὐκαιρίας τῆς διελεύσεως ἐξ Ἀθηνῶν τοῦ Sat Guru Kirpal Singt, ἑνὸς ἐκπροσώπου τῆς φημισμένης Ἰνδικῆς μυστικῆς Σχολῆς, ἰδρυταί τῆς ὁποίας ἦσαν οἱ γνωστοί μυστικοί διδάσκαλοι Nanak καὶ Kabir, ἐμυήθην, ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὰ ἀπόρρητα τῆς ἐπιστήμης των. Ἐδίδα, λοιπόν, καί ἔπαιρνα συγχρόνως γνώσεις, διότι εἰς αὐτήν τὴν ζωὴν ὑπάρχουν πάντοτε ἐκεῖνοι πού γνωρίζουν ὀλιγώτερον ἀπὸ ἡμᾶς, ὁπότεν ὀφείλομεν νά τοὺς δίδωμεν καί ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι γνωρίζουν περισσότερα, ὁπότεν, μέ τὴν σειράν των μᾶς δίδουν.

Ἐνα «δοῦναι-λαβεῖν» εἶναι, συνεπῶς ὁλόκληρος ὁ ἐπίγειος βίος μας.

Καί ὅλα αὐτά ὑπό δυσμενεστέρας ἔτι τῶν προηγουμένων ἐτῶν συνθήκας ζωῆς.

Θά ἔλεγε κανείς ὅτι εἶχα διὰ μιᾶς ἀνοίξει τόν ἀσκόν τῆς Παν-δώρας καί ἐδεχόμην ἀλλεπάλληλα τὰ πλήγματα τῆς πράξεώς μου. Ὅρθως λοιπόν, ἐλέχθη ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ ὑπό δοκιμασίαν μαθητοῦ (διότι, ἀσφαλῶς ὡς δόκιμον θά μέ ἐδέχθη εἰς τὴν αὔραν του ὁ Διδάσκαλος) δέν εἶναι ἐσπαρμένος μέ ρόδα, ἀλλά με ὑκύνθας. Εἰς τοὺς ἐσωτεριστάς ἡ ἐξήγησις τοῦ φαινομένου εἶναι ὅτι: κατὰ πρῶτον ὁ καρμικός νόμος πίπτει πρὸς ἐξόφλησιν καί καῦσιν ἐπὶ τῶν ὤμων τοῦ δοκίμου εἰς μεγαλυτέραν ποσότητα ἀπό τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου· καί δεύτερον· ὁ ἄρχων αὐτοῦ τοῦ κόσμου, ἡ ἀρνητικὴ δύναμις, ὁ Καὶ ἢ ὁ Mara (τὴν δύναμιν τοῦ ὁποίου δέν θά πρέπη καθόλου νά ὑποτιμῶμεν) παρεμβάλλει εἰς αὐτόν ἄπειρα ἐμπόδια καί δυσκολίας, εἴτε ἐμμέσως εἴτε ἀμέσως. Ὡστε ὁ μέν ὑπό δοκιμασίαν μαθητὴς ν' ἀποθαρρυνθῇ καί νά ἐγκαταλειψῇ τόν ἀγῶνα τῆς λυτρώσεώς του ἐκ τῶν δεσμῶν του μετὰ τῆς ὕλης, ὁ δέ Καὶ νά μὴν ἀπολέσῃ ἕνα δεσμώτην, ὑπήκοόν του, καθόσον, ἄνευ ὑπηκόων παύει νά ἔχῃ καί ὁ ἴδιος ἐξουσίαν καί ὑπόστασιν· καί τότε, ἡ ὑποτάσσεται εἰς τὴν Θεϊάν Θέλησιν ἡ διαλύεται καί ἐξαφανίζεται μέ ὅλην τὴν ἀκολουθίαν του.

Κατὰ συνέπειαν, συντελεῖται ἐπὶ τοῦ μαθητοῦ, κατὰ τό στάδιον τῆς δοκιμασίας του, μέγας ἀγῶν ἐπικρατήσεως: τῆς ὕλης ἢ τοῦ πνεύματος· τοῦ καλοῦ ἢ τοῦ κακοῦ· τοῦ φωτός ἢ τοῦ σκότους. Ἡ ἔκβασις δέ τοῦ ἀγῶνος ἐξαρτᾶται: ἀπό τὴν δύναμιν τῆς θελήσεως τοῦ μαθητοῦ, τὴν σταθερότητά του εἰς τόν ἀγῶνα αὐτόν καί πρό παντός εἰς τὴν πίστην καί ἀφοσίωσιν του εἰς τόν Θεόν· ἀφοῦ ὡς λέγει καί ὁ Παῦλος, «εἰ ὁ Θεός μεθ' ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν;».

Ἀπό τῆς πρώτης προσβολῆς μου ἀπό τόν καρκίνον παρῆλθον 19 συναπτά ἔτη, καί φυσικά τόν εἶχα ἐντελῶς λησμονήσει, διότι, ἐφανταζόμην ὅτι εἶχα πλέον ἐξοφλήσει μέ αὐτόν. Καί ἰδοὺ τώρα, (Πάσχα τοῦ 1985) μετὰ τόσον χρονικόν διάστημα ὁμαλῆς συμβιώσεως μετ' αὐτοῦ, ἡ ἐκ νέου καί εἰς τόν ἴδιον μαστὸν ἀναζωπύρωσις του αὐτὴν δέ τὴν φορὰν ἔτι δριμύτερος.

Ἐξ ἀρχῆς, λοιπόν, καί πάλιν βαρυτάτην ἀκτινοθεραπείαν, νέα καί φοβερά ἐγκαύματα καί ἀφορήτους πόνους· Ἐπὶ πλέον, δέν εἶχα ἐντελῶς συνέλθει ἀπό τὴν δευτέραν αὐτὴν προσβολὴν καί ἤρχισα νά παρουσιάζω καθημερινούς ἐξαντλητικούς πυρετούς πού μέ ὠδήγησαν-πρὸς διάγνωσιν τῶν αἰτίων-εἰς νοσοκομεῖον.

Πόρισμα: (ἤδη εἰς προχωρημένον στάδιον) μετὰστασις εἰς τόν πνεύμονα· συμπέρασμα ἐτοιμοθάνατη· πρᾶγμα τό ὁποῖον ὁ ἐπικε-

φαλής παθολόγος τοῦ τμήματος μοῦ τό ἔδωσε σαφῶς νά τό ἐννοήσω.

Ἀπ' ἐκείνης τῆς στιγμῆς ἔχασα κάθε ἀγωνιστικήν διάθεσιν νά διατηρηθῶ εἰς αὐτήν τήν ζωήν, διότι ἐθεώρησα ἄνισον πλέον τόν ἀγῶνα. Ἀρνούμενη δέ νά δεχθῶ τροφήν προσήγγιζα ὁλοέν καί περισσότερον τόν θάνατον. Τοιοῦτοτρόπως κατέρρευσα καί ἔφθασα μέχρι τοῦ μεταιχμίου αὐτῆς καί τῆς ἄλλης ζωῆς. Καί τότε ἔζησα εἰς ὅλην τήν πληρότητα καί τό μεγαλεῖον τῆς τήν ματαιότητα τῶν ἐγκοσμίων πραγμάτων πού τόσον ἐμμένει καί συνεχῶς ἀναφωνεῖ ὁ σοφός Ἐκκλησιαστής: «... ματαιότης ματαιότητων, τά πάντα ματαιότης». Αὐτή ὅμως ἡ τόσο ἔντονος ἐμπειρία θανάτου μοῦ ἀπέδειξε δυναμικά ποῖος εἶναι πράγματι ὁ ἐπί γῆς σκοπός τοῦ ἀνθρώπου καί τό τί εἶναι ἐκεῖνο, πού θά λάβῃ ἐπ' ὠφελεία του καί εἰς τήν ἄλλην ζωήν. Ἀναμφιβόλως, λοιπόν, μία εἶναι ἡ ἀπάντησις· τήν ὅσον τό δυνατόν πνευματοποίησίν του· τίποτε ἄλλο.

Ἀλλά εἰς τήν θλίψιν καί τήν ἀπελπισίαν τῆς, ἡ οἰκογένειά μου δέν ἐδέχθη «de facto» καί ἀπράκτως τό πόρισμα τοῦ παθολόγου. Ὡς ἐκ τούτου μέ μεταφέρει ἀμέσως εἰς ἄλλον νοσοκομεῖον, μέ τελειότερα διαγνωστικά μηχανήματα, ὅπου ἐκεῖ, μεταξύ πολλῶν ἐξετάσεων καί εἰδικώτερον διά τῆς βρογχοσκοπήσεως καί τῆς ἐν συνεχείᾳ βιοψίας, διαπιστώνεται ὅτι δέν εἶχα ὑποστῇ μετάστασιν τοῦ καρκίνου εἰς τόν πνεῦμονα, ἀλλά ὅτι εἶχα ὑποστῇ ἐγκαύματα εἰς αὐτόν ἀπό τήν ὑπερβολικήν ἀκτινοθεραπείαν καί ἔπασχα ἀπό «ἀκτινίασιν», ἡ ὁποία μοῦ προκαλεῖ — μέχρι τώρα — δυσχέρειαν ἀναπνευστικήν καί φλεγμονές. Συνέπεια τῶν ὁποίων εἶναι οἱ συνεχεῖς πυρετοί μου.

Διέφυγα, λοιπόν, ἔστω καί προσωρινῶς, καί πάλιν τόν θάνατον· κί' αὐτό μέ κάνει ν' ἀνερωτῶμαι: διατί αὐτό τό «πῆγαινε-ἔλα» μέ τόν θάνατον; Ποῖος ὁ σκοπός αὐτῆς τῆς δοκιμασίας καί παρατάσεως; Μήπως ἄρά γε ὀφείλω κάτι ἀκόμη νά πράξω ἢ νά εἴπω εἰς τοὺς συνανθρώπους μου καί δέν τό ἔπραξα;

Μία ἀλήθεια, λέγει ὁ Χαλὶλ Γκιμπράν εἰς τόν «Προφήτην» του, ὅταν προορίζεται νά λεχθῇ ἀπό ἕνα ὠρισμένον ἄτομον καί δέν λεχθῇ — τότε ἐπανέρχεται εἰς τήν γῆν — ὡς ἀποστολήν τοῦ πλέον, διά νά τό πράξῃ.

Μήπως, ἄρά γε κί' ἐγώ, πρίν ἐγκαταλείψω τό γήϊνόν μου περίβλημα ἢ μᾶλλον μ' ἐγκαταλείψῃ αὐτό, θά πρέπη ν' ἀνακοινώσω εἰς τοὺς συνανθρώπους μου μέ παρρησίαν καί εἰλικρίνειαν τήν ἐπαφήν μου μέ τοὺς Διδασκάλους, τῆς Μεγάλῃς Στοᾶς καί νά διαδώσω εἰς πάντας τά πανανθρώπινα μηνύματά τους;

Καί ἡ πρᾶξις μου αὐτή δέν θά εἶναι μία πρᾶξις ἐνθαρρυντική

καί ἐλπιδοφόρος, ἀπευθυνομένη πρὸς κάθε εἰλικρινῇ, ἐνθερμον καί τολμηρόν ἐρευνητὴν τῆς ἀληθείας, πού θά θελήσῃ κι' αὐτός νά κρούσῃ καί νά γίνῃ δεκτός εἰς τὴν εὐδαίμονα περιοχὴν των, ὅταν μάθῃ ὅτι ἀρωγὸς ἐμπροσθέν του ἵσταται ὁλόκληρος Ἱεραρχία Διδασκάλων; Ἀρκεῖ, φυσικά νά πράξῃ μέ σύνεσιν, ἐμμονήν καί ὑπομονήν καί πρό παντός διὰ τοῦ τρόπου τῆς ζωῆς του, ὅ,τι εἶναι ἀπὸ τὴν παράδοσιν διατεταγμένον πρὸς τοῦτο.

Ἡ μήπως ἡ προσταγὴ πού ἤκουσα καί ἐσφραγίσθην ὑπ' αὐτῆς, διὰ τοῦ στόματος τοῦ Διδασκάλου: «Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ σου καί ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου καί ἐν ὅλῃ τῇ διανοίᾳ σου, τὸν δέ πλησίον σου ὡς σεαυτόν» δέν εἶναι ἡ ἐντολὴ τῶν ἐντολῶν καί τὸ Α-Ω πάσης φιλοσοφίας καί δέν θά συντελέσῃ ἐάν ἐφασμοσθῇ εἰς παγκόσμιον κλίμακα, ὥστε νά ἐπικρατήσῃ πράγματι «... ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία»;

Ὑποκινηθεῖσα, λοιπόν, ὑπ' αὐτῶν τῶν σκέψεων, λύω τὴν σιωπὴν μου, καί γράφω σήμερον αὐτό τὸ ἄρθρον διὰ τὸν «ΙΛΙΣΟΝ», ὅπου περιγράφω μέ κάθε εἰλικρίνειαν τὰ συμβάντα. Παρακαλῶ δέ τοὺς ἀναγνώστας μου νά μὴ θεωρήσουν τὴν πρᾶξίν μου αὐτὴν ὡς μίαν πρᾶξιν αὐτοπροβολῆς ἢ ὑστεροφημίας, διότι εἶμαι τόσον ἐξησθενημένη καί ταλαιπωρημένη ἀπὸ τὴν μακροχρόνιον ἀσθενειάν μου, ὥστε μία τοιαύτη σκέψις θά ἦτο ἐντελῶς ἄδικος καί συκοφαντικὴ. Ὅ,τι πράττω, τὸ πράττω ἀπὸ ἀγάπην διὰ τὸν συνάνθρωπόν μου.

Ὡς ἤδη ἀνέφερα, ἐκτός τῆς θεοσοφικῆς θύρας, ἔκρουσα κι' ἄλλας θύρας γνώσεως· καί ὁμολογουμένως ὠφελήθην ἀπὸ ὅλας. Ὅμως τὰς βάσεις τῆς μεταφυσικῆς τὰς ἐδιδάχθην, ἐξ ὁλοκλήρου καί ἐν λεπτομερείᾳ ἀπὸ τὴν Θεοσοφίαν, χάρις εἰς τὰ ἀπειράριθμα συγγράμματα πού μᾶς ἀφήκαν εἰς τὸ πέρασμά των οἱ φίλεργοι καί διαπρεπεῖς Ἰδρυταὶ τῆς καί οἱ συνεχισταὶ των. Ἰδιαιτέρως δέ ὠφελήθην ἀπὸ τὰ βαρύγδουπα συγγράμματα τῆς Ε.Ρ.Β., τῆς βαθύτατα προσηλωμένης καί ἀφωσιωμένης αὐτῆς ψυχῆς, εἰς τὴν ιδέαν τῶν Διδασκάλων (τόσον τῶν ἐχόντων τοὺς πόδας ἐπὶ γῆς, ὅσον καί τῶν μὴ), ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἦντλει πᾶσαν ἀπόκρυφον μυστηριακὴν γνῶσιν καί ἐν συνεχείᾳ τὴν προσέφερον εἰς πάντας, ἱκανοὺς νά τὴν ἐκτιμήσουν καί ἐπωφεληθοῦν. Ἐξ οὗ καί αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκην, νοερῶς νά τοὺς ἀποστείλω ἓνα μεγάλο «ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ» διὰ τὴν βοήθειαν πού μοῦ προσέφερον εἰς τὸν πολυκύμαντον πρὸς ἀνεύρεσιν τῶν Διδασκάλων ἀγῶνα μου.

Ἐπὶ πλέον, τὴν ἐλευθερίαν τῆς σκέψεως καί τοῦ λόγου καθὼς καί τὴν ἀποφυγὴν κάθε δογματισμοῦ πού χαρακτηρίζουν τὰς ἐργασίας τῆς, δέν τὰς συνήντησα πουθενά. Διὰ τοῦτο, αἱ ἀρχαὶ αὐταὶ

άνεπιφυλάκτως μέ ὤθησαν, ὡς ἄτομον φιλελεύθερον καί ἀνεξάρτητον, συλλέγουσα τήν ἀλήθειαν ἀπό ὅπουδήποτε κί' ἄν προέρχεται (ἄλλωστε τε Θεοσοφικόν ἀξίωμα) ὥστε νά παραμείνω, μέχρις ὑστάτης πνοῆς μου, ἀδιορθώτως θεόσοφος!

Πρίν ὅμως ὁ κάλαμος ἐκπέση ἐκ τῆς χειρός μου, αἰσθάνομαι τήν ἀνάγκην νά εὐχαριστήσω καί τόν ἀειθαλῆ πρεσβύτεν, τόν στυλοβάτην τῆς Θ.Ε. καί ἀκάματον πνευματικόν ἐργάτην της, τόν ἀδ. Πρόεδρον τῆς Θ.Ε. ἐν Ε., ὁ ὁποῖος δι' ἐμέ ὑπῆρξε πάντοτε προσηνής, μελίχειος καί ἐξυπηρετικός, ἀλλά κυρίως ὁ διδάσκαλός μου εἰς τά πρῶτα θεοσοφικά μου βήματα.

**Σᾶς χαιρετῶ ὅλους
μέ πολλήν ἀγάπην
Μαρία Δ. Βλάχου**

Ἀθῆναι 5/12/86.

ΝΙΚΟΣ ΚΑΖΑΝΑΣ

Σεληνόφωτο

Μικρό παιδί εἶδες ἓνα βράδυ
σπεῖρα ἀγγέλων στη φεγγαρολουσιά
μέσα ἀπ' τῆς νύχτας το μαγνάδι
σαν ἀσημένιο ρυάκι νά κυλά
καί στής αὐλῆς σου το πηγάδι
νά χύνεται σταλάζοντας κρυφά.

Τώρα ὅμως που μελετάς το μέλλον
στον ἑναστρου νερού τη λίκνιση
καί σε μυστικούς ψαλμούς ἀγγέλων,
τῶρ' ἀκούς μόνο ἀνάλαφρη σιγή.
Τα σύμβολα ἀπό φως που εσύ διαβάζεις
σοβαρά, εἰν' ἀστεῖο φεγγαριού
κι οἱ κουβάδες νοήματα π' ἀδειάζεις
πέφτουν στον καταρράκτη του καιροῦ.

Ἀπό τό βιβλίο «Ἐνα καλοκαίρι».

ΝΙΚΟΣ Α. ΤΕΝΤΑΣ

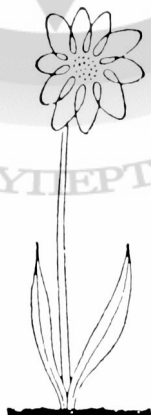
ΑΛΚΥΟΝΙΔΑ ΩΡΑ

Στον Πανάγο Αναγνωστόπουλο

Τροπή στο φως! Αλκυονίδα ώρα
μ' ανασαιμιά ζωής αναδροσίζεις
της γης τον κόρφο και σκορπίζεις
ευδία κυανή σε χέρσα χώρα.

Στα εφταήμερα του ήλιου δώρα
το όνειρο στην κλήρα σου ροδίζεις
με δάκρυ Αλκυόνη και ανθίζεις
ελπίδες με λαλιά ειρηνοφόρα.

Ψυχή μου, ηλιανθόσπορε, στολίσου
τον πόνο του κορμιού και αλκυόνα
ψηλώσου στον εξόριστο αιώνα
φωλιά να βρεις σ' αυλή του Παραδείσου.
Και κει κελαδισμός και θείον άσμα
θα κλείσουν της φυγής το αστροχάσμα!

Κωστή Μελισσαροπούλου

Εἰσαγωγή στή Θεοσοφία

Γ΄ Ἐκδοση 1986

Κεφ. Α΄	Προλεγόμενα
» Β΄	Τί εἶναι ἡ Θεοσοφία
» Γ΄	Ἐξέλιξη Μορφῆς καί Ζωῆς
» Δ΄	Οἱ ἀόρατοι κόσμοι
» Ε΄	Ὁ φυσικός κόσμος
» ΣΤ΄	Ὁ ἀστρικός κόσμος
» Ζ΄	Ἡ μεταθανάτια ζωή στόν ἀστρικό κόσμο
» Η΄	Ὁ νοητικός κόσμος
» Θ΄	Ἡ Μετενσάρκωση
» Ι΄	Ὁ νόμος τοῦ Κάρμα
» ΙΑ΄	Ἡ δημιουργία τοῦ Ἡλιακοῦ Συστήματος
» ΙΒ΄	Οἱ ἐπτὰ Ρίζες-Φυλές
» ΙΓ΄	Περί Ἀτλαντίδος
» ΙΔ΄	Πρός τήν Ἀπολύτρωση
» ΙΕ΄	Ἡ Θεοσοφία στήν πράξη
» ΙΣΤ΄	Ἡ Θεοσοφική Ἑταιρία

Χαρτόδετον Δρχ. 400

Δεμένον » 600

Ἀποστείλατε μέ ἐπιταγήν

διά νά τό λάβετε εἰς τήν διεύθυνσίν σας

Κωστή Μελισσαροπούλου

Τό Βιβλίον τῆς Σοφίας

Μ Η Τ Ι Σ

Γ' έκδοση ἀναθεωρημένη 1986

ΠΕΡΙΕΧΕΙ 1360 ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ

Ἀρχαίων Ἑλλήνων σοφῶν 400 (Θαλῆς, Πιττακός, Βίας, Σόλων, Περῖανδρος, Κλεόβουλος, Χίλων), Πυθαγόρεια, Ἡρακλείτου, Δημοκρίτου, Πινδάρου, Τραγικῶν (Αἰσχύλου, Σοφοκλή, Εὐριπίδου), Ἀντισθένης, Διογένης, Ἰσοκράτους, Πλάτωνος, Ἀριστοτέλους, Δημοσθένους, Πύρρωνος, Μενάνδρου, Ἐπικούρου, Πλουτάρχου, Ἐπικτήτου, Μάρκου Αὐρηλίου, Πλωτίνου, Πρόκλου καί πολλῶν ἄλλων.

Ξένων: 530 Ἀνατολικῶν (Λάο-Τσέ, Κομφουκίου, Βούδδα), Ἑρμητικά, Καινῆς Διαθήκης, Ἰνδικῶν, Σααδῆ, Ἐράσμου, Θερβάντες, Σαίξπηρ, Καρτεσίου, Σπινόζα, Βολταίρου, Ρουσσώ, Κάντ, Τζέφφερσον, Γκαίτε, Σοπενχάουερ, Καρλάϋλ, Ἴγκερσολ, Ρενάν, Ἴψεν, Τολστόϊ, Μπλαβάτσκι, Συρέ, Νίτσε, Φλαμπαριών, Μπέζαντ, Μπερξόν, Ταγκόρ, Βιβεκάναντα, Μαίτερλικ, Καρέλ, Σβάϊτσερ, Τσβάιχ, Σρί Ράμ, Κρισναμούρτι καί ἄλλων.

Νεοελλήνων: 430 Κοραῆ, Ρήγα Φεραίου, Δημ. Γαλανοῦ, Θ. Καίρη, Διον. Σολωμοῦ, Ἀ. Λασκαράτου, Ἐμ. Ροΐδου, Πλ. Δρακούλη, Σπ. Νάγου, Ἀντ. Ἀδριανοπούλου, Π. Γιωτοπούλου, Ν. Καρβούνη, Ν. Καζαντζάκη, Κ. Βάρναλη, Ἰω. Βασιλῆ, Θρ. Βλησίδη, Ν. Λούβαρι, Φ. Πολίτη, Δ. Ἰωαννίδη, Κ. Κιτρινάρη, Ἰω. Θεοδωρακοπούλου, Ε. Παπανούτσου, Ἰ. Μ. Παναγιωτοπούλου, Π. Κανελλοπούλου καί ἄλλων.

Χαρτόδετον Δρχ. 500

Δεμένον Δρχ. 700

ΓΙΩΡΓΟΣ Β. ΣΙΕΤΤΟΣ

Καθαρμοί

1. Όρισμός — Ιστορική ανασκόπηση

Κάθε πράξη πού έχει σκοπό τήν αποβολή ούσιων επιβλαβών από τόν οργανισμό, τίς μηχανές κ.λπ... τή λέμε κάθαρση.

Μεταφορικά όμως κάθαρση σημαίνει τόν ψυχικό έξαγνισμό (έγκυκλοπαίδεια Α-Ω λέξη κάθαρση — Λάσκαρις 514) τήν εξιλέωση, τήν απαλλαγή από άκάθαρτα στοιχεία ή πνεύματα καί γενικά κάθε ενέργεια πού ξελαφρώνει τήν ψυχή καί μᾶς άνεβάζει σέ πιό αιώριες σφαίρες, ώστε νά μπορούμε νά συνδεθούμε μέ τό Θεϊο ή νά επικοινωνήσουμε μέ άλλα άγαθά πνεύματα.

Τό αποτέλεσμα τής κάθαρσης είναι ο καθαρός.

Άπό τά πανάρχαια χρόνια στίς διάφορες θρησκείες ή κάθαρση του σώματος ήταν άπαραίτητη προϋπόθεση για τήν επικοινωνία μέ τό Θεϊο.

Διάφορα είναι τά μέσα πού χρησιμοποιούνται για τουτο τό σκοπό:

— Τό νερό, ποταμίσιο ή θαλασσινό. Συνηθισμένο φαινόμενο ήταν τά λεγόμενα περιρραντήρια στίς εισόδους των ναών, δηλαδή άγγεια μέ νερό άπ' τό όποιο ράντιζαν μέ κλαδιά δάφνης ή έλιάς αυτούς πού έμπαιναν στους ναούς.

— Τό αίμα τής θυσίας. Ό Έράκλειτος ο Έφέσιος, καυτηριάζοντας τή θρησκευτική ζωή του λαού (Η. PIELS, απ. 5 καί περιοδικό «Δαυλός» τομ. Β. σελ. 990), λέει: (Καθαρίζονται (έκ των άνοσίων πράξεών τους) μαινόμενοι εκ νέου μέ αίμα. Είναι τό ίδιο σαν κάποιος πού έχει χωθεϊ στή λάσπη νά προσπαθεϊ νά καθαριστεί πάλι μέ λάσπη, άν, κάποιος έβλεπε αυτόν τόν άνθρωπο νά κάνει κάτι τέτοιο θά τόν επαιρνε για τρελλό).

— Ό φωτιά.

— Καπνοί από διάφορα βότανα.

— Τό κρασί καί τό λάδι.

— Διάφορες επικήσεις, έντριβές, κρούσεις, έξορκισμοί, πλήγματα, άσκήσεις δοκιμασίας άκόμα καί σωματικές κακώσεις, μαστιγώσεις κ.λπ.

Οί Πυθαγόρειοι (Λάσκαρις 514) είχαν τόν παιάνα πού φαλλόταν τήν άνοιξη. Ό τελετή λεγόταν κάθαρση. Οί μαθητές σχημάτιζαν κύκλο κι ένας νέος, επαιζε λύρα. Προς τόν έξαγνισμό

τῆς ψυχῆς ἀντιστοιχοῦσε ἀναγκαῖα κάθαρση τοῦ σώματος, πού τόν πετύχαιναν μέ τήν ὑγιεινή καί τήν αὐστηρή πειθαρχία τῶν ἡθῶν (Συρέ 271).

Οἱ Αἰγύπτιοι, οἱ Βαβυλώνιοι, οἱ Ἴνδοί καί προπαντός οἱ Πέρσες εἶχαν τίς καθάρσεις σάν τό μοναδικό μέσο νίκης τοῦ ἀνθρώπου καί ἀπαλλαγῆς του ἀπό τή δύναμη τῆς πονηρῆς ἀρχῆς (Λάσκαρις 514). Στή Λατρεία τῶν Αἰγυπτίων μάλιστα, ὅπως δείχνουν οἱ σχετικές παραστάσεις στά διάφορα μνημεῖα πού διασώθηκαν (Εγκ/δεια Ἐλευθερουδάκη, λέξη καθάρσις), οἱ καθάρσεις μέ τίς θυσίες ἦταν οὐσιῶδες στοιχεῖο. Τά ἴδια συνέβαιναν ἄλλωστε καί στούς Πέρσες μέ τή θρησκεία τοῦ Μίθρα.

Οἱ Ρωμαῖοι (Εγκ/δεια Α-Ω) εἶχαν καθιερώσει εἰδική τελετή καθάρσεως. Τήν τελετή ἀποτελοῦσαν:

— Ἡ πομπή: Ὁ λαός περιερχόταν τήν πόλη ἢ τήν γύρω ἀγροτική περιοχή τρεῖς φορές, φέροντας μαζί του καί τά ζῶα πού προοριζόνταν γιά τή θυσία.

— Ἡ προσευχή (Εγκ/δεια Ελευθερουδάκη) καί

— Ἡ θυσία τριῶν συνήθως ζώων, ἓνα γουρούνι, ἓνα πρόβατο κι ἓναν ταῦρο.

Ἡ κάθαρση τῆς πόλης ἀποσκοποῦσε στήν ἀποτροπή ἐπικείμενων κινδύνων καί γινόταν κάθε χρόνο καί συνοδευόταν μέ δεήσεις ὑπέρ εὐφορίας τῶν ἀγρῶν.

Τά Λουπερκάλια τῶν Ρωμαίων (Πλούταρχος, Ρωμύλος XXI) ἦταν μία γιορτή καθαρμοῦ. Γινόταν κάθε Φλεβάρη, FEBRUA στά λατινικά σημαίνει καθαρμός, ἐξαγνισμός.

Οἱ Ἑβραῖοι (Εγκ/δεια Α-Ω) μέ ἐντολή τοῦ Μωϋσῆ, εἶχαν στό δογματικό μέρος τῆς θρησκείας τους τήν κάθαρση σάν κύριο καθήκον. Ἡ κάθαρση αὐτή εἶχε σκοπό ὑγιεινό καί ἐπιβλήθηκε στούς Ἑβραίους σάν θρησκευτικός κανόνας. Ἀκόμα καί ἡ ἀπαλλαγή τοῦ πιστοῦ ἀπό τίς ἁμαρτίες γινόταν ἔπειτα ἀπό ἓνα καλό λουτρό.

Οἱ Ἑσσαιῖοι μάλιστα (Ἀναγνώστου 18) εἶχαν ἀνέκαθεν τό βάπτισμα σάν ἱερή συνήθεια (Συρέ 394).

Λεπτομέρειες τῶν διαφόρων καθάρσεων ἀναφέρει ἡ Παλαιά Διαθήκη (Λευϊτικό κέφ. 1Β-1Ε καί Ἀριθμοί 1Θ).

Ἐνα εἶδος ὁμαδικῆς καθάρσεως ἦταν καί ὁ ἀποδιοπομπαῖος τράγος. Δηλαδή σέ μία εἰδική τελετή φορτώνονταν σ' ἓνα τράγο οἱ ἁμαρτίες καί ὁ τράγος ἀφηνόταν ἐλεύθερος στήν ἔρημο.

Οἱ Ὀρφικοί (Λάσκαρις 514) θεωροῦσαν τούς ἀμύητους ὡς (ἐν βορβόρῳ κειμένους) καί ἀξίωναν τήν κάθαρση κάθε ἀτόμου πού προσερχόταν νά μυηθεῖ.

Οἱ Χριστιανοί (Εγκ/δεια Α-Ω) σάν ἓνα εἶδος καθάρσεως θεωροῦν τό βάφτισμα καί τό ράντισμα μ' ἁγιασμένο νερό.

Κατά τή Χριστιανική ὁμως ἀντίληψη ἡ κάθαρση γίνεται μέ τήν πίστη στό Χριστό.

Τούς καθαρμούς, στήν πιά πλατειά τους ἔννοια, τούς συναντᾶμε στό χριστιανισμό ἀπό τά πρῶτα κιόλας βήματα. Ὁ Χριστός, στήν ἐπί τοῦ ὄρου ὁμιλία εἶπε: «μακάριοι οἱ καθαροί τῇ καρδίᾳ ὅτι αὐτοί τόν Θεόν ὁψονται» (Ματθαῖος Ε, 8).

Ἡ καρδιά ἐδῶ ἔχει μεταφορική ἔννοια, ὅπως ἀκριβῶς, συχνά τήν χρησιμοποιεῖ ὁ λαός. Λ.Χ. λέμε: «λυπήθηκα κατάκαρδα» ἢ «δέν τό θέλει ἡ καρδιά μου» ἢ «εὐφράνθηκε ἡ καρδιά μου». Δηλαδή ἡ καρδιά ἐδῶ ἐννοεῖ τήν ὅλη ψυχή, τό νοητικό, τό συναισθηματικό καί τό βουλευτικό (Παπακώστας 89-91). Συνεπῶς σάν καθαριότητα τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου, τῆς καρδιάς θά πρέπει νά ἀγνοοῦμε τήν πνευματική καθαριότητα τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου, τήν ἀγνότητα τῆς ψυχῆς. Θά ἀντιληφθοῦμε καλύτερα τό μακαρισμό ἂν θυμηθοῦμε ἓνα ἄλλο χωρίο πού λέει: «ἐκ γάρ τῆς καρδίας ἐξέρχονται διαλογισμοί πονηροί, φόνοι, μοιχεῖαι, πορνεῖαι, κλοπαί, ψευδομαρτυρίαι, βλασφημίαι. Ταῦτα ἐστί τά κοινοῦντα τόν ἄνθρωπον» (Ματθ. ιε', 18, 19).

2. Πότε γίνονταν οἱ καθαρμοί.

Σύμφωνα μέ τήν ἀντίληψη τῶν ἀρχαίων καθαρμούς ἔκαναν τά πρόσωπα πού ἦταν μολυσμένα ἀπό ἐγκληματική πράξη (βλέπε: Λεξικόν τῶν Ἑλληνικῶν καί Ρωμαϊκῶν ἀρχαιοτήτων κατὰ Ουίλλελμον Σμίθ μεταφ. Σωκρ. Τζιβανοπούλου, ἐν Ἀθῆναις 1980 στη λέξη «Κάθαρσις»).

Σύμφωνα μέ τή δοξασία αὐτή ἀπαγορευόταν στόν ἐγκληματία, πού δέν εἶχε ὑποστεῖ κάθαρση, νά μπεῖ μέσα στόν ἱερό χῶρο γιατί θά τόν μόλυνε, καί τό γεγονός αὐτό θά προκαλοῦσε τήν ὀργή τῶν Θεῶν μέ ἀποτελέσμα νά προκληθοῦν συμφορές.

Γι' αὐτό ἀκριβῶς στήν «Λυσιστράτη» (στ. 912) τοῦ Ἀριστοφάνη, ἡ Μυρίννη ἐκφράζει τήν ἀπορία της πῶς θά μπορούσε νά μπεῖ ἀγνή μέσα στήν Ἀκρόπολη, ἀφοῦ θά εἶχε συνουσιαστεῖ. Ἀπό δέ τήν ἀπάντηση τοῦ Κινησία (στ. 913) πληροφοροῦμαστε πῶς καθαρμοί γίνονταν στό νερό τῆς πηγῆς Κλεψύδρας, πού βρισκόταν στήν Ἀκρόπολη.

Καθαρμοί γίνονταν ἐπίσης καί πρίν ἀπό τό δεῖπνο καθῶς ἐπίσης στίς θυσίες καί σ' ἄλλες θρησκευτικές τελετές. Τοῦτο μᾶς θυμίζουν τά λόγια τῆς Λυσιστράτης (στ. 1128-1131).

Στό ἔθιμο αὐτὸ γινόταν ράντισμα νεροῦ καθαρτηρίου ἀπὸ τὸ χέρνιβα, πού ἦταν ἄγγειο γι' αὐτὸ τὸ σκοπό.

Στὴν περίπτωση καθάρσεως πρὶν ἀπὸ τὴ θυσία ἔχουμε τὶς μαρτυρίες τοῦ Ἀριστοφάνη:

α. — Στὶς «Ὀρνιθες» ὁ Πεισθέτερος λέει:

848 «Ἐγὼ δ' ἵνα θύσω τοῖσι καινοῖσιν θεοῖς, τὸν ἱερέα πέμψοντα τὴν πομπὴν καλῶ».

850 «Παῖ, παῖ, τὸ κανοῦν αἴρεσθε καὶ τὴν χέρνιβα».

β. — Στὴν «Εἰρήνη» καὶ συγκεκριμένα στὴ σκηνή ὅπου παίρνουν μέρος ὁ Τρυγαῖος κι ἓνας οἰκέτης, ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς:

956 «ΤΡ. «Ἄγε δὴ τὸ κανοῦν λαβὼν οὐ καὶ τὴν χέρνιβα περιίθι τὸν βωμόν ταχέως ἐπιδέξια».

«ΟΙ. Ἴδού· λέγοις ἂν ἄλλο· περιελήλυθα.

ΤΡ. Φέρε δὴ τὸ δαλίον τὸδ' ἐμβάψω λαβὼν, σείου σύ ταχέως· σύ δέ πρότεινε τῶν ὀλῶν, καὐτός γε χερνίπτω παραδούς ταύτην ἐμοί.

964. καὶ τοῖς θεαταῖς ρίπτε τὴν κριθήν».

Ἀπὸ τὰ παραπάνω διαπιστώνουμε ὅτι αὐτὸς πού θυσίαζε ἔφερνε γύρω ἀπὸ τὸ βωμὸ τὸ πανέρι καὶ τὴ λεκάνη μὲ τὸ καθαρτήριο νερό. Στὴ συνέχεια, ἀφοῦ τὰ τοποθετοῦσε πάνω στὸ βωμὸ, ἔπαιρνε ἀπ' αὐτόν ἓνα κομμάτι ξύλο ἀναμμένο πού τὸ βύθιζε στὸ νερό τῆς λεκάνης. «Ὑστερα τὸ ἔβγαζε ἀπὸ τὸ νερό καὶ ραντίζοντας ὁλόγυρα αὐτοῦς πού παρευρίσκονταν στὸ βωμὸ τοὺς ἐξάγγιζε.

Σχετικὰ μὲ τὸ καθαρτήριο αὐτὸ νερό ὁ Ἀθηναῖος ἀναφέρει τὰ ἑξῆς (XI 18): «Ἔστι δέ ὕδωρ εἰς ὃ ἀπέβαπτον δαλὸν ἐκ τοῦ βωμοῦ λαμβάνοντες ἐφ' οὗ τὴν θυσίαν ἐτέλουν καὶ ταύτην περιεραίνοντες τοὺς παρόντες ἡγνίζον».

Τὴν ἱερότητα τούτων τῶν νερῶν καὶ τὴν ἀποκλειστικότητά τους γιὰ τὶς θυσίες τονίζει κι ὁ Θουκυδίδης:

Ἐπικρίνει μὲ τὸ στόμα τοῦ κήρυκα τῶν Βοιωτῶν τοὺς Ἀθηναίους, πού βρισκόνταν στὸ Δῆλιο καὶ εἶχαν σὲ κοινὴ χρῆση τὸ ἱερό νερό, ἐνῶ οἱ Βοιωτοὶ τὸ χρησιμοποιοῦσαν μόνο στὶς θυσίες «ὕδωρ τε ο ἦν ἄψαυστον σφίσι πλὴν πρὸς τὰ ἱερά Χέρνιβι χρῆσθαι, ἀνασπάσαντας ὕδρευέσθαι (Θουκυδ. 97)». Γενικά γιὰ τὴν κάθαρση στοὺς Ἀρχαίους (βλ. Δημ. Α. Πετροπούλου: Ἡσιόδειοι Προλήψεις καὶ δεισιδαιμονίαι, ΕΛΑ, τομ. 11-12, Ἀθήνα 1959, σελ. 3 κεφ.).

Στὶς σχετικὲς συνήθειες γιὰ τὸν καθαρμὸ μπορούμε νά κατατάξουμε καὶ τὸ στίχο 1033 στὶς «Ἐκκλησιάζουσες» τοῦ Ἀριστοφάνη:

«ὕδατος τε κατὰ σου τοῦστρακου πρό τῆς θύρας». Ἐδῶ γίνεται λόγος γιὰ τὸ ὄστρακο, πού τοποθετοῦσαν μπροστά ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς αὐλῆς καὶ ἦταν ἓνα πηλινό ἀγγεῖο, γιὰ πλύσιμο καὶ καθαρισμὸ αὐτῶν πού ἔρχονταν ἀπὸ τὴν κηδεῖα. Τό ἔθιμο αὐτό συνδέεται μέ τὴ λαϊκὴ ἀντίληψη σύμφωνα μέ τὴν ὁποία θεωρεῖται μολυσμένος αὐτός πού ἔρχεται μέ ὁποιοδήποτε τρόπο σέ ἐπαφή μέ τὸ νεκρό (Θεόφράστου, χαρακτῆρες XVI, 9-10, Πολυδ. ονομ. Η65). Ἡ συνήθεια αὕτῃ τῶν ἀρχαίων, παρά τὴν πολεμικὴ τῶν πατέρων τῆς Ἐκκλησίας (Κουκουλές ΒΒΠ, Δ' 6.204), συνεχίστηκε στό Χριστιανικὸ κόσμο (Ἐνθ' ἀν. βλ. καὶ Δ.Σ. Λουκάτου ΕΛΑ Β' (1940) 89-90) καὶ ὡς τὰ νεώτερα χρόνια διατηρήθηκε σέ πολλά μέρη τῆς Ἑλλάδος (Ν.Γ. Πολίτη, ΛΣ Β' 1921 (Β' ἔκδ. 1975) σελ. 328, 329. Γιάννη Καραταράκη (Στεργιογιάννη) Ἡ θανὴ στὴν Κρήτη, συνήθειες καὶ παρατηρήσεις, Ἡράκλειο 1960 σ. 69).

Τό Δελφικὸ Μαντεῖο (Μαυρουδῆς 45) ἦταν ἐκεῖνο πού συντέλεσε ὥστε νά περιοριστεῖ τὸ βάρβαρο ἔθιμο τῆς αἱματηρῆς ἀνταπόδοσης δηλαδή τὸ ἔθιμο, πού τὸ αἷμα ἔπρεπε νά ξεκαθαριστεῖ μέ αἷμα καὶ διακήρυξε ὅτι ὁ φόνος εἶναι μὲν «μία, ὅς» ἐξαγνίζεται ὅμως μέ τὴ θεῖα χάρη.

Ἀπὸ τὸ κήρυγμα αὐτὸ προῆλθαν ἡπιες νομικὲς διατάξεις καὶ ἡ πολιτεία ἀναλάμβανε τὴ δίωξη τοῦ φονιᾶ καὶ καθόριζε τοὺς κανόνες γιὰ τοὺς καθαρμούς.

Ὁ Ἀπόλλωνας ἦταν ὁ κατ' ἐξοχὴν θεὸς τῶν ἐξαγνισμῶν.

Προτοῦ νά καθαρθεῖ ὁ φονιάς ἦταν μακριὰ ἀπὸ κάθε κοινωνία ἀνθρώπων καὶ Θεῶν καὶ δὲ μπορούσε νά καταλάβει δημόσια θέση:

«ὁ δὲ τὴν αἰτίαν ἔχων τὸν μὲν ἄλλον χρόνον εἴργηται τῶν ἱερῶν... τότε δ' εἰς τὸ ἱερόν εισελθὼν ἀπολογεῖται» (Ἀριστοτέλης, Αἠθην. Πολιτ. Α. Μαυρουδῆς 46).

Ἡ δράση τοῦ μαντείου ἦταν τέτοια ὥστε ἡ ἐπίδρασή του ξαπλώθηκε καὶ σ' ἄλλους λαούς, ὅπως μᾶς τὸ ἐπιβεβαιώνει ὁ καθαρμός τοῦ Γύζη.

Ὁ Γύζης, ὁ βασιλιάς τῆς Λυδίας, προτοῦ γίνει βασιλιάς ἦταν ὁ ὑπασπιστὴς τοῦ βασιλιᾶ Κανδαύλη. Ὁ Κανδαύλης ἦταν τόσο ἐρωτευμένος μέ τὴ γυναῖκα του πού πίστευε πῶς πιό ὡραία δέν ὑπάρχει ἄλλη. Παίνευε λοιπὸν τὴν ὁμορφιά της στό Γύζη καὶ γιὰ νά τὸν πείσει τὸν ἔκρυψε στὴν κρεβατοκάμαρά του ἀπὸ ὅπου μπόρεσε νά δεῖ τσιτσίδη τὴ βασίλισσα: τὴν ὥρα πού ἔφευγε ὅμως τὸν εἶδε ἡ βασίλισσα.

Τὴν ἄλλη μέρα λοιπὸν τὸν κάλεσε καὶ τοῦ εἶπε γι' αὐτό, πού ἔκανε ἢ νά αὐτοκτονήσει ἢ νά σκοτώσει τὸ βασιλιά καὶ νά τὴν παντρευτεῖ.

Ὁ Γύζης προτίμησε τὸ δεύτερο. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ Λυδοὶ ἐπαναστάτησαν ὁ Γύζης ἔκανε καθαρμούς στοὺς Δελφοὺς καὶ τελικὰ οἱ Λυδοὶ τὸν δέχτηκαν γιὰ βασιλιά (Ηρόδοτος Α 8-13, Μαυρουδῆς 46).

Σέ ἐποχή πού γίνονται κοινωνικὲς ταραχές, οἱ ὁποῖες δυνάμω-
ναν καὶ τίς θρησκευτικὲς, οἱ ἄνθρωποι αἰσθάνονταν τύψεις ἂν
ἀθετοῦσαν θεληματικὰ τίς θεϊκὲς διαταγὲς καὶ τὰ αἰσθήματά τους
δυνάμωναν ἀπὸ νέες θρησκευτικὲς ἀγωνίες καὶ ἐπιθυμίες.

Ζητοῦσαν ἓνα δρόμο νέο κι ἀσφαλισμένο, ζητοῦσαν ἀγκυρο-
βόλιο σίγουρο. Μορφή τῶν θεῶν ἐμφανιζόταν στίς ἀτυχίες ἐκεί-
νων τῶν χρόνων καὶ ἡ ἀνθρώπινη ἐπίδεξιότητα δέ μπορούσε νὰ
τὴν ἀποτρέψει ἢ νὰ τὴν ἀπομακρύνει.

Ὁ ἀνθρώπινος νόμος πού εἶχε δοθεῖ ἢ γραφεῖ παράμενε κάτω
ἀπὸ τὸ θεϊκό κύρος καὶ ὑπῆρξε ἡ μεγαλύτερη ἀνάγκη τοῦ κύρους
αὐτοῦ γιὰ νὰ ὑπάρξει εἰρήνη μέ τοὺς Θεοὺς.

Οἱ ἴδιες οἱ πόλεις ἔπρεπε νὰ ἰδοῦν γιὰ τὸ ἴδιο τους τὸ συμφέ-
ρον ὅτι ἡ ἀνθρωποκτονία ἔπρεπε νὰ ἐξιλεωθεῖ, γιατί ἂν δέ γίνονται
ἔτσι, ἡ ὀργή τοῦ Θεοῦ θὰ ἐπεφτε πάνω σ' ὁλόκληρο τὸ λαό. Οἱ
διαδικασίες τῆς δίκης ἦταν πολὺπλοκες καὶ ἔπρεπε νὰ ἔρθουν εἰδι-
κοὶ νὰ τίς τελέσουν μέ κατάλληλο τρόπο. Ὁ Πλάτωνας στοὺς νό-
μους του (Μαυρουδῆς 48) περιγράφει τίς λεπτομέρειες αὐτές.

Πολλὰ εἶναι τὰ περιστατικά καθαρμῶν πού τὸ Δελφικὸ Μαν-
τεῖο τακτοποίησε. Ἀναφέρω ἐνδεικτικὰ τὸν:

Καθαρμό τῶν Θηβῶν:

Ἡ Θήβα, ὅπως μῆς περιγράφει ὁ Σοφοκλῆς στὸν «Οἰδίποδα
Τύραννο» δυστυχοῦσε. Τὸ Δελφικὸ μαντεῖο (Οἶδ. Τύρ. 100-105)
συμβούλεψε τοὺς Θηβαίους νὰ ἀπαλλαγῶν ἀπὸ τὸ μῖασμα, δηλα-
δὴ ἀπὸ τὸν Οἰδίποδα πού δίχως νὰ τὸ ξέρει σκότωσε τὸν πατέρα
του τὸ Λαῖο καὶ παντρεύτηκε τῇ μάνα του τὴν Ἰοκάστη.

Οἱ καθαρμοὶ διώχνουν τὸ κακὸ μᾶς λέει ὁ Αἰσχύλος (Χοηφό-
ροι 965-969).

3. Περιστατικά καθαρμοῦ.

Περιστατικά καθαρμοῦ ἔχουμε πάρα πολλὰ:

α. Καθαρμός Ἀθηνῶν.

Ὅταν οἱ Ἀθηναῖοι (Μαυρουδῆς 50) λιθοβόλησαν ἓνα ζητιάνο
ιερέα, πού προπαγάνδιζε ὅτι τόπος καταγωγῆς τῆς μητέρας τῶν

Θεῶν ἦταν ἡ Ἀσία κι' ἔρριξαν τό πτώμα του στό πηγάδι πού ἔρριχναν τά πτώματα τῶν ἐγκληματιῶν, στήν Ἀθήνα ἔπεσε λοιμός. Τό μαντεῖο τῶν Δελφῶν, πού ρωτήθηκε γιά τήν αἰτία τοῦ κακοῦ, εἶπε ὅτι πρέπει νά προβοῦν σέ καθαρμό καί νά κάνουν ναό τῆς μητέρας τῶν Θεῶν καί ὅτι ἡ αἰτία τοῦ κακοῦ αὐτοῦ ἦταν ὁ φόνος τοῦ ζητιάνου παπά. Αὐτό τό γεγονός ἐξινε στό τέλος τῆς ἑκτης ἐκατονταετηρίδας.

β. Κυλώνειον ἄγος.

Κάποιος Ἀθηναῖος ὀλυμπιονίκης (Σιέττος, 61) ὀνόματι Κύλων, ὄνειρεύτηκε νά γίνει τύραννος. Μαζί μέ μερικούς συνομήλικούς του ἐπιχείρησε νά καταλάβει τήν Ἀκρόπολη. Ἐπειδή ὅμως δέν τά κατάφερε γονάτισε ταπεινά ἰκέτης μπροστά στό ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς (Ηροδ., Τερψιχόρη 72). Παυσανίας (Αἰακά Ζ', XXV, 3).

Τόν Κύλωνα καί τοὺς συντρόφους του τοὺς ἐφόνευσαν οἱ Ἀλκμεωνίδες. Ἡ ἀσέβεια αὐτή νά φονεύσουν ἰκέτες, ὀνομάστηκε «Κυλώνειον ἄγος» (Παν. Χατζῆ Γενική ἱστορία, 185. Σύγχρονη σχολική ἐγκ/δεια, τομ. 1 52-Πλούταρχος, Σόλων XII). Τήν καθάρση τῶν Ἀθηνῶν ἔκανε τότε ὁ μάντις Ἐπιμενίδης πού ἦρθε ἀπό τήν Κρήτη γιά τό σκοπό αὐτό.

γ. Καθαρμός τοῦ Θησέα.

Ὁ Θησέας σκότωσε ὅλους τοὺς κακοποιούς πού λημέριαζαν στό δρόμο Ἀθηνῶν-Κορίνθου. Ἄν καί οἱ φόνοι ἦταν «καλῶς καμωμένοι», ὅμως ὁ Θησέας εἶχε ἀνάγκη καθαρμοῦ. Πραγματικά, ὅταν ἔφτασε στόν Κηφισό τόν ἀπάντησαν μερικοὶ ἄντρες ἀπό τή γενιά τῶν Φυταλιδῶν πού τόν ἐξάγνισαν κι ὕστερα ἔκαναν θυσία στό («Μειλίχειο Δία» (Κερένυϊ 464 καί Πλούταρχος, Βίοι παράλληλοι (Θησέας XII).

δ. Καθαρμός Ρώμης.

Ὅταν οἱ Σαβίνοι καί οἱ Λατίνοι συμμάχησαν κατά τῶν Ρωμαίων παρατηρήθηκε ὅτι ὅλες οἱ γκαστρωμένες γυναῖκες δέ τεκνοποιοῦσαν ὁμαλά. Τά παιδιά ἢ γεννιοῦνταν νεκρά ἢ πέθαιναν. Τότε, σύμφωνα μέ τίς ὁδηγίες τῶν Σιβυλικῶν βιβλίων, ὁ Ποπλικόλας ἔκαμε ἐξίλαστήριες θυσίες στόν Ἄδη καί σύμφωνα μέ τοὺς χρησμούς τῆς Πυθίας ἐτέλεσε παλιούς ξεχασμένους ἀγῶνες κι ἀπάλλαξε τή Ρώμη ἀπό τό κακό (Πλούταρχος, Ποπλικόλας XXI).

ε. Καθαρμός Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος, ὅταν προετοιμαζόταν γιὰ τὴν ἐκστρατεία του στὴν Ἰνδική, ταραχτήκε πού ἀπὸ ἕνα νεογέννητο ἀρνὶ πού τοῦ ἔδειξαν, τὸ κεφάλι του εἶχε σχῆμα καὶ χρῶμα τιάρας καὶ ἀνὰ δύο ἐξογκώσεις σὲ κάθε πλευρά. Ἐπειδὴ θεωρήθηκε ὅτι ὁ βασιλιάς μολύνθηκε, καθάρθηκε ἀπὸ τοὺς Βαβυλώνιους, πού γιὰ τέτοιες περιπτώσεις ἔφερνε μαζί του.

στ. Καθαρμός τῆς Σπάρτης.

Ὁ Πausanias, ὅταν γύρισε στὴ Σπάρτη, κατηγορήθηκε γιὰ προδοσία. Ὁ Pausanias γιὰ νὰ γλυτώσει μῆλκε στό ναό τῆς Χαλκιοίκου Ἀθηνᾶς, ὅπου καὶ πέθανε ἀπὸ τὴν πείνα. Τὸ μαντεῖο τῶν Δελφῶν εἶχε ἐκφράσει ποινὴ γιὰ τὴν προσβολὴ ἐκείνη. (Μαυρουδῆς 50).

ζ. Καθαρμός τοῦ Ὁρέστη.

Ὁ ἴδιος ὁ Ἀπόλλωνας καθάρισε τὸν Ὁρέστη γιὰ τὸ φόνο τῆς μάνας του «Βρῦζει γὰρ αἷμα καὶ μαραίνεται χερὸς μητροκτόνου μίasma δ' ἐκπλυτον πέλει προταίνιον γὰρ οὐ πρὸς ἐστία Θεοῦ Φοίβου καθαρμοῖς κλάθη χοιροκτόνοις:» (Αἰσχύλος: Εὐμενίδες 280-283).

Ὁ Αἰσχύλος (Εὐμενίδες 235) βάζει στό στόμα τοῦ Ὁρέστη τοῦτα τὰ λόγια: «ὦ Δέσποινα Ἀθηνᾶ, μέ τοῦ Λοξία τὸ πρόσταγμα ἦρθα καὶ δέξου τὸν καταραμένο καλοπροαίρετα, κι οὔτε πιά ἵκετευτή κι οὔτε μέ χέρια ἀκάθαρτα. Ξεθύμανε τὸ μίasma, ναοὶ μέ δέχτηκαν καὶ στά ταξίδια μου μέ φιλέψαν ἄνθρωποι, σάν περπατοῦσα σὲ στεργιές καὶ πέρναγα θάλασσες κι ὑπάκουος στοῦ χρησμοῦ τοῦ Φοίβου τὸ παράγγελμα, ἦρθα στό ναό σου καὶ στό ξύλινό σου ἄγαλμα κ' αὐτοῦ φυλάγω, ὥσπου νὰ πάρω δίκαιη κρίση».

Γιὰ τὸν καθαρμό τοῦ Ὁρέστη μιλάει κι ὁ Εὐριπίδης στὴν Ἰφιγένεια ἐν Ταύροις (στ. 939 κ. ε): «Μία πού μολεῦτήκαν τὰ χέρια μου ἀπὸ τῆς μάνας τὸ κακὸ αὐτὸ, φευγὸ, μ' ἐπρόγγα ἡ Παγανία τῶν Ἐρινύων ὥσπου μέ στέλνει ὁ Λοξίας στὴν Ἀθήνα μπρὸς στίς θεές νὰ δώσω κρίση. Κ' εἶναι ἱερὸ κριτήρι ἐκεῖνο πού ἔστησε ὁ Δίας κάποτε γιὰ τὸν Ἄρη, μολεμένο ἀπὸ αἷμα».

η. Ὁ καθαρμός τοῦ Ἡρακλῆ.

Ὁ Ἡρακλῆς, ὕστερα ἀπὸ τὸ φόνο τοῦ Ἰφίτου, ἐπῆγε στὴ Λυδία γιὰ νὰ καθαρθεῖ κ' ἔμεινε ἀρκετὰ χρόνια δοῦλος τῆς Ὀμφά-

λης (Πλούταρχος, Θησεύς VI). Λένε ακόμη (Πλούταρχος, Θησεύς XXX) πώς μέ τή φροντίδα τοῦ Θησέα ὁ Ἡρακλῆς μυήθηκε στά Ἑλευσίνια μυστήρια, ἀφοῦ πρῶτα ἔκανε καθαρμούς γιά μερικές ἀκούσιες πράξεις του.

θ. Ὁ καθαρμός τῆς Δήλου.

Ὁ Θουκυδίδης (Εγκ/δεια Ἑλευθερουδάκη) ἀναφέρει πώς οἱ Ἀθηναῖοι ἔκαναν κάθαρση τῆς Δήλου, ἐπειδὴ ἐκεῖ εἶχαν θάψει τοὺς νεκροὺς.

ι. Καθαρμός βουλιῆς τῶν Ἀθηναίων.

Ἡ βουλιή τῶν Ἀθηναίων (Εγκ/δεια Ἑλευθερουδάκη) προτοῦ συνεδριάσει ἔκανε καθαρμό τῶν ἐδρῶν, ραντίζοντάς τες μέ αἷμα ἀπὸ τὸ γουρούνι τῆς θυσίας.

ια. Καθαρμός Ἑλλάδος.

Ὁ Δελφικός Θεὸς διάταξε, ἀφοῦ οἱ Ἕλληνες νίκησαν τοὺς Πέρσες στὶς Πλαταιές, νά χτίσουν ναὸ στὸν Ἑλευθέριο Δία καὶ νά μὴ γίνουν θυσίες πρὶν σβήσουν ὅλες οἱ φωτιές, γιατί μιανθῆκανε ἀπὸ τοὺς βαρβάρους καὶ μέχρι νά ἔρθει καθαρὴ φωτιά ἀπὸ τὴν κοινὴ ἐστία τῆς Ἑλλάδος — τοὺς Δελφούς — τὴν ὁποία ἔφερε ὁ ἀπὸ τίς Πλαταιές καταγόμενος Εὐχίδας, ἐπειδὴ κανένας ἄλλος δὲν τόλμησε. Ἀφοῦ ἔλαβε τὴν ἄδεια ἔτρεξε στοὺς Δελφούς, ἐκεῖ ἐξάγνιστηκε, φόρεσε στεφάνι, περιρραντίστηκε, πῆρε ἀπὸ τὴ φωτιά καὶ γύρισε στὶς Πλαταιές πρὶν νά βασιλέψει ὁ ἥλιος, ἔτρεξε δηλ. ἀπόσταση σὲ μιὰ μόνο μερὰ χίλια στάδια. Ἀφοῦ παράδωσε τὴν φωτιά στοὺς ἄρχοντες ἔπεσε νεκρός. (Μαυρουδῆς: Δελφικά μυστήρια).

ιβ. Ὁ καθαρμός τοῦ Θεοῦ Ἀπόλλωνα.

Τὴν ιδέα τοῦ ἐξαγνισμοῦ τῆ συναντᾶμε σ' ἓνα μῦθο σχετικὸ μέ τὸν Ἀπόλλωνα. Σύμφωνα μέ τὸ μῦθο ὁ Ἀσκληπιός, γιὸς τοῦ Ἀπόλλωνα, ἀνάστησε πολλοὺς νεκροὺς, πράγμα ποὺ ἐξόργισε τὸ Δία καὶ τὸν σκότωσε μέ τὸν κεραυνὸ ποὺ τὸν ἔφτιαξαν οἱ Κύκλωπες. Ὁ Ἀπόλλωνας μὴ μπορώντας νά τιμωρήσει τὸ Δία καὶ τοὺς Κύκλωπες, στράφηκε κατὰ τῶν ἀπογόνων τους (Ρισπέν, Α 145). Γιά νά ἐξαγνιστεῖ λοιπὸν ἀπὸ τὰ ἐγκλήματά του ἐγίνε υἱὸς τοῦ Ἀδμητοῦ γιά ἐννιά χρόνια. Ἄλλος μῦθος λέει πὺς ἡ δουλεία ὀφείλεται στὸ φόνο τῆς Δελφίνης (Κερένυϊ 143) ἢ στὸ φόνο τῶν Κυκλώπων (DECHARME 155).

ιγ. *Οἱ καθαρμοὶ στὸν Ὅμηρο.*

Ο NILSSON (σελ. 148) λέει «Κατηγορήσαν τὸν ROHDE γιὰ τὴν ἀντιιστορική ἀπομόνωση τοῦ Ὁμήρου, δὲν ὑπάρχει, ὅμως ἀμφιβολία ὅτι ἔχει τὸ ἱστορικό δίκαιο μὲ τὸ μέρος του. Εἶναι ἱστορικά ἀδιανόητον ὅτι οἱ τελετουργίες τοῦ ἐξαγνισμού, πού ἔχουν τίς ρίζες τους σέ πρωτόγονες ιδέες TABOO θὰ ἦταν ἓνα εὐρημα τῆς μεθομηρικῆς ἐποχῆς. Ὑπάρχουν ἰχνη τους καί στὸν Ὅμηρο. Μετά ἀπὸ τὸν λοιμὸ οἱ Ἀχαιοὶ ἐξαγνίζουν τὸ στρατόπεδο καί ρίχνουν τὰ «λύματα» στὴ θάλασσα. Ὁ Ἐκτορας δὲν θὰ κάνει θυσία στὸν Δία μὲ ἀπλута χέρια, καί ὅταν ὁ Πάτροκλος πάει γιὰ νὰ πολεμήσῃ, ὁ Ἀχιλλέας ἐξαγνίζει τὸ κύπελλο μὲ θειάφι καί νερό, πρὶν νὰ κάνει τὴν σπονδὴ γιὰ τὴν ἐπιτυχία του. Ὑστερα ἀπὸ τὴν σφαγὴ τῶν μνηστήρων, ὁ Ὀδυσσεύς ἐξαγνίζει τὸ σπῖτι του μὲ φωτιά καί θειάφι. Κάτω ἀπὸ αὐτές τίς συνθήκες δύσκολα μποροῦμε νὰ ζητήσωμε περισσότερα στοιχεῖα ἀπὸ αὐτά».

4. Καθαρμοὶ καὶ λαογραφία.

Καθαρμούς συναντᾶμε στὸν Ἑλληνικὸ λαὸ σέ διάφορες περιπτώσεις:

Στὴν Καλαμάτα (Μέγας 94) συνηθίζουν τὴν ἡμέρα τῆς Ἀναλήψεως νὰ πέφτουν στὴ θάλασσα, νὰ περνοῦν σαραντα κύματα. Στὴ Σάμο (Μέγας 94) μὲ τὸ νερό πού παίρνουν ἀπὸ τὴν θάλασσα τὴν ἡμέρα τῆς Ἀναλήψεως ραντίζουν ὅλο τὸ σπῖτι.

Στὴν Ἀνδρό (Μέγας 94) γιὰ νὰ σωφρονιστεῖ ὁ ἀπίστος σύζυγος εὐχονται ἓνα σαραντάρι τότε τὰ ρούχα τοῦ ἀπιστοῦ τὰ τοποθετοῦν κάτω ἀπὸ τὴν Ἀγία Τράπεζα γιὰ νὰ ἐξαγνιστοῦν γιὰ σαραντα ἡμέρες πού θὰ λειτουργεῖ ὁ παπάς.

Καθαρμὸς Λεχῶνας

Στὴν Ἀμοργὸ (Λ. Σίμος. Ἡ νῆσος Ἀμοργός: Κυκλαδικόν φῶς 1973). Ἀκάθαρτες θεωροῦνται οἱ λεχῶνες μὰ κι' ὁποῖος βρεθεῖ στὸ σπῖτι τὴν ὥρα πού γεννᾷ ἡ γυναῖκα δὲν ἐπιτρέπεται νὰ πάει μὲ τὰ ρούχα πού φοροῦσε στὴν ἐκκλησία. Πρέπει νὰ τὰ πλύνει πρῶτα. Κι' ὅλοι αὐτοὶ πού βρίσκονται στὸ σπῖτι τὴν ὥρα τῆς γέννας πρέπει νὰ εἶναι παρόντες ὅταν ὁ παπάς πάει νὰ εὐλογήσῃ, εἰδεμὴ τοὺς κόβουν ἓνα κομμάτι ἀπὸ τὸ ρούχο τους.

Γιὰ νὰ ἀποκαθαρθοῦν, φωνάζουν τὸν παπᾶ καί κάνει ἀγιασμό, γιὰ νὰ φύγῃ, ἀπὸ τὸ σπῖτι, ἀπ' τὴ στάνη κ.λπ. κάθε μίαισμα ἢ ἄλλο κακό.

Γενικά, σ' όλη τήν Έλλάδα ή λεχώνα θεωρεΐται άκάθαρτη ώ-
σπου νά πάρει τό σαράντισμα. Πρόκειται γιά λείψανο τής Ίου-
δαϊκής θρησκείας. Στήν Ίδια διαδικασία ύποβλήθηκε άλλωστε καί ή
Παναγία όπως ιστορεΐ ό Εύαγγελιστής Λουκάς (Β' 22).

Καθαρμός τών βρεφών.

Σύμφωνα μέ μιά έντυπωσιακά διαδεδομένη συνήθεια (Παπασυ-
ροπούλου 384), τό πρώτο λουτρό τοῦ βρέφους παίρνει μιά μορφή
τελετουργίας. Στίς τρεΐς μέρες ή μαμμή έπλενε τό νιογέννητο σέ
σκαφίδι πελεκητό μέ τό σκεπάρνι. Μέσα στό νερό έρριχνε λίγο
ψωμί, λίγο κρασί καί άλάτι. Στό νερό μέσα πετοῦσαν οί γονεΐς
κέρματα, πού τά έπαιρνε ή μαμμή. Όλα τά στοιχεΐα πού συγκρο-
τοῦν, αυτό τό λουτρό όδηγοῦν στό συμπέρασμα, ότι πρόκειται γιά
λουτρό καθαρμοῦ, όχι καθαριότητος. Εΐναι μιά τελετουργική πράξη
άσχετα από κάθε χριστιανική, θρησκευτική ή έκκλησιαστική έξάρ-
τηση. Εΐναι μιά καθαρή τελετουργία καθαρμοῦ.

Καθαρμός γυναικών.

Οί γυναΐκες πού βρίσκονται σ' έμμηνη ρήση θεωροῦνται άκά-
θαρτες. Δέν πηγαΐνουν στήν έκκλησία, δέ ζυμώνουν πρόσφορα,
δέν πλένουν τά ροῦχα τοῦ παπᾶ κ.λ.π.

Καθαρμός από κηδεΐες.

Σέ πολλά μέρη τής Έλλάδος, όσοι έπιστρέφουν από κηδεΐα
πρέπει άπαραιτήτως νά πλυθοῦν γιατί θεωροῦνται μολυσμένοι.

(Τό τέλος στό έπόμενο τεῦχος)

Ἀπό τή σοφία τοῦ Χαλὶλ Γκιμπράν

- Μιά φορά μόνο ἀπόμεινα βουβός. Ἦταν τότε πού ἕνας ἄνθρωπος μέ ρώτησε «Ποιός εἶσαι;»
- Ἡ θύμηση εἶναι ἕνα εἶδος συνάντησης.
- Ἡ λησμονιά εἶναι μιὰ μορφή ἐλευθερίας.
- Τό διάστημα δέν εἶναι διάστημα ἀνάμεσα στή γῆ καί τόν ἥλιο, γιά κάποιον πού κοιτάζει ἀπό τά ἀετώματα τοῦ Γαλαξία.
- Ἡ ἀνθρωπότητα εἶναι ἕνα ποτάμι πού κυλᾷ ἀπό τήν πρόσκαιρη στιγμή πρὸς τήν αἰωνιότητα.
- Δέν μπορεῖ κανεὶς νά φθάσει στήν αὐγή, ἂν δέν διανύσει τό δρόμο τῆς νύχτας.
- Πῶς μπορῶ νά χάσω τήν πίστη μου στή δικαιοσύνη τῆς ζωῆς, ὅταν τά ὄνειρα ἐκείνων πού κοιμοῦνται στά πούπουλα, δέν εἶναι ὁμορφώτερα ἀπό τά ὄνειρα ἐκείνων πού κοιμοῦνται πάνω στό χῶμα.
- Ἀγνοῶ τήν ἀπόλυτη ἀλήθεια. Μά εἶμαι ταπεινός μπροστά στήν ἄγνοιά μου, κί' ἐκεῖ βρίσκεται ἡ τιμή καί ἡ ἀνταμοιβή μου.
- Ὁ παράδεισος βρίσκεται ἐκεῖ, πίσω ἀπ' αὐτή τήν πόρτα στό διπλανό μου δωμάτιο. Μά ἔχω χάσει τό κλειδί. Ἴσως καί νά τό ἔχω βάλει ἀπλῶς σέ λάθος κλειδωνιά.
- Τό ἀληθινό μέσα μας σωπαίνει. Τό ἐπίκτητο εἶναι φλύαρο.
- Ἄν ὁ χειμώνας ἔλεγε «μέσ στήν καρδιά μου ἔχω τήν ἀνοιξη» ποιός θά τόν πίστευε τόν χειμώνα;
- Ὁ κάθε σπόρος εἶναι μιὰ ἐπιθυμία.
- Παρ' ὅλο πού μᾶς πλημμυρίζουν διαρκῶς τά κύματα τῶν λέξεων, τά βάθη μας, ὡστόσο, παραμένουν πάντα σιωπηλά.
- Πολλά θρησκευτικά δόγματα εἶναι σάν τό πλαίσιο ἑνός παραθύρου. Βλέπουμε τήν ἀλήθεια μέσα ἀπ' τό πλαίσιο αὐτό, ἀλλά τό ἴδιο μᾶς χωρίζει ἀπό τήν ἀλήθεια.
- Σ' αὐτόν πού σέ ὑπηρετεῖ ὀφείλεις κάτι παρά-πάνω ἀπό χρυσάφι. Δόσε του ἀπό τήν καρδιά σου εἰδ' ἄλλωῶς ὑπηρετήσέ τον.
- Ἀκόμη καί τά πῶ ὑψηπετῇ πνεύματα δέν μποροῦν νά ξεφύγουν ἀπ' τίς ἀνάγκες τοῦ σώματος.
- Καμμιά ἐπιθυμία δέν μένει ἀνεκπλήρωτη.
- Ὁ ἄλλος σου ἑαυτός λυπᾶται πάντα γιά σένα. Μά ὁ ἄλλος σου ἑαυτός μεγαλώνει κί' ἀναπτύσσεται ἀπό τή λύπη σου. Κί' ἔτσι ὅλα ἰσορροποῦν.
- Ὅταν φθάσεις στήν καρδιά τῆς ζωῆς θά βρῆς τήν ὁμορφιά σ' ὅλα τά πράγματα, ἀκόμη καί μέσ στά μάτια πού εἶναι τυφλά μπρὸς στήν ὁμορφιά.
- Ζοῦμε μόνο γιά ν' ἀνακαλύπτουμε τήν ὁμορφιά. Ὅλα τ' ἄλλα

εἶναι μιά μορφή ἀναμονῆς.

- Πῶς θά ξεσφραγισθῇ ἡ καρδιά μου ἂν πρῶτα δέν σπάσει;
- Μόνον ἡ μεγάλη λύπη ἢ ἡ μεγάλη χαρά μπορεῖ ν' ἀποκαλύψει τὴν ἀλήθεια σου. Κι' ἂν ἀποκαλυφθῇς, θά πρέπει ἢ νά χορέψεις στὸν ἥλιο γυμνός, ἢ νά κουβαλήσεις τὸ σταυρό σου.
- Τό μόνο πού βλέπεις εἶναι ἡ σκιά σου ὅταν στρέφεις τὴ ράχη σου στὸν ἥλιο.
- Ἄν τραγουδᾷς ἀπὸ ὁμορφιά, κι' ἂς εἶσαι μόνος μέσ στήν καρδιά τῆς ἐρημιᾶς, θά ἔχεις ἀκροατήριο νά σ' ἀκούει.
- Ἡ σκέψη εἶναι πάντα ἡ πέτρα ὅπου σκοντάφτει ἡ ποίηση.
- Γενναιοδωρία δέν εἶναι νά μοῦ δώσεις αὐτό πού χρειάζομαι πió πολύ ἀπό σένα, ἀλλά νά μοῦ δώσεις αὐτό πού ἐσύ χρειάζεσαι πió πολύ ἀπό μένα.
- Ὅποιος μπορεῖ νά βάλει τὸ δάχτυλό του πάνω σέ ὅ,τι χωρίζει τὸ καλό ἀπὸ τὸ κακό, εἶναι αὐτός πού μπορεῖ ν' ἀγγίξει τὴν ἄκρη ἀπὸ τὸ φόρεμα τοῦ Θεοῦ.
- Ἀκόμα καί οἱ μάσκες τῆς ζωῆς εἶναι μάσκες ἐνός βαθύτερου μυστηρίου.
- Ὁ ἀληθινὰ δίκαιος εἶναι αὐτός πού αἰσθάνεται κατὰ τὸ ἥμισυ ἔνοχος γιὰ τίς κακές πράξεις τῶν ἄλλων.
- Αἰσθάνεσαι σάν φίλο τὸν ἐχθρό ὅταν καί οἱ δυὸ πεθαίνετε.
- Συχνὰ ἀμυνόμενος ἐμίσησα. Ἀλλά ἂν ἦμουν πió δυνατός δέν θά χρησιμοποιοῦσα ἓνα τέτοιο ὄπλο.
- Ὅταν φθάσετε στήν καρδιά τῆς ζωῆς θά ἀνακαλύψετε ὅτι δέν εἶστε ἀνώτεροι ἀπὸ ἓναν κακοῦργο, κι' οὔτε κατώτεροι ἀπὸ ἓναν προφήτη.
- Ἡ ζωὴ εἶναι μιά πορεία. Ἐκεῖνος πού βαδίζει ἀργά τὴ βρίσκει πολύ γοργή καί ἐπιταχύνει τὸ βῆμα. Κι' ἐκεῖνος πού βαδίζει γοργά τὴ βρίσκει πολύ ἀργή καί ἐπιταχύνει κι' αὐτός τὸ βῆμα.
- Ὁ πραγματικά καλός εἶναι αὐτός πού γίνεται ἓνα μέ ὅλους ἐκείνους πού θεωροῦνται κακοί.
- Εἴμαστε ὅλοι φυλακισμένοι, μὰ ὀρισμένοι ἀπὸ μᾶς εἴμαστε μέσα σέ κελιά μέ παράθυρα καί ὀρισμένοι χωρὶς.
- Ἄν ὅλοι ὁμολογούσαμε τίς ἁμαρτίες μας ὁ ἓνας στὸν ἄλλον, ὅλοι θά γελούσαμε γιὰ τὴν ἑλλειψη πρωτοτυπίας ὁ ἓνας τοῦ ἄλλου.
- Κι' ἂν ὅλοι βγάζαμε στό φῶς τίς ἀρετές μας, πάλι γιὰ τὸν ἴδιο λόγο θά γελούσαμε.
- Ὑπάρχει ἄραγε μεγαλύτερο ἐλάττωμα ἀπὸ τὸ νά ἔχεις συνείδηση μόνο τῶν ἐλαττωμάτων τοῦ ἄλλου;
- Κάποτε ἓνας ἀνὼθρωπος κάθισε στό τραπέζι μου, ἔφαγε τὸ ψω-

μί μου, ἤπιε τό κρασί μου κι' ἔφυγε περιγελώντας με. Μετά ξανάρθε γιά ψωμί καί γιά κρασί κι' ἐγώ τόν ἔδωξα. Καί τή φορά τούτη μέ περιγελάσαν οἱ ἄγγελοι.

- Τό μίσος εἶναι κάτι νεκρό. Ποιός λοιπόν ἀπό σᾶς θά δεχόταν νά γίνει ἕνας τάφος;
- Τιμή τοῦ δολοφονημένου εἶναι ὅτι δέν εἶναι ὁ φονιᾶς.
- Βῆμα τῆς ἀνθρωπότητας εἶναι ἡ σιωπηλή καρδιά της καί ποτέ τό ὁμιλητικό μυαλό της.
- Ὁ πιο ἀξιοθρήνητος ἀνάμεσα στούς ἀνθρώπους εἶναι αὐτός πού μετατρέπει τὰ ὄνειρά του σέ ἀσήμι καί σέ χρυσό.
- Ὁ πραγματικά ἐλεύθερος ἀνθρωπος εἶναι αὐτός πού ὑπομένει καρτερικά τό βάρος ἀπό τήν ἀλυσίδα τῆς σκλαβιάς.
- Ἡ μοναξιά εἶναι μιά σιωπηρή καταιγίδα πού ρίχνει καταγῆς ὅλα τὰ νεκρά κλαδιά μας. Κι' ὅμως στέλνει τίς ζωντανές ρίζες μας βαθύτερα μέσα στή ζωντανή καρδιά τῆς ζωντανῆς γῆς.
- Κάποτε μίλησα σ' ἕνα ρυάκι γιά τή θάλασσα, καί τό ρυάκι μέ πέρασε γιά φαντασιοκόπο. Καί κάποτε μίλησα στή θάλασσα γιά ἕνα ρυάκι, κι' ἡ θάλασσα μέ πέρασε γιά συκοφάντη.
- Ἡ ὑψιστή ἀρετή ἐδῶ κάτω μπορεῖ νά εἶναι ἡ ἔσχατη σ' ἕναν ἄλλο κόσμο.
- Αὐτό πού εἶναι κηδεῖα γιά τούς ἀνθρώπους, εἶναι γιά τούς ἀγγέλους μιά γαμήλια τελετή.
- Ἄν ὁ Γαλαξίας δέν βρισκότανε μέσα μου, πῶς θά μπορούσα νά τόν βλέπω ἢ νά τόν ξέρω;
- Ἡ ρίζα εἶναι ἕνα λουλούδι, πού καταφρονεῖ τή φήμη.
- Δέν ὑπάρχει πέρα ἀπό τήν ὁμορφιά οὔτε θρησκεία, οὔτε ἐπιστήμη.
- Ὁ πραγματικά μεγάλος ἄνδρας εἶναι αὐτός πού κανέναν δέν διαφεντεύει, κι' ἀπό κανένα δέν διαφεντεύεται.
- Εἶμαι ἡ φλόγα κι' εἶμαι τό ξερό πουρνάρι καί τό ἕνα μέρος τοῦ ἑαυτοῦ μου κατατρώγει τό ἄλλο.
- Διδάχθηκα τή σιωπή ἀπ' αὐτόν πού μιλοῦσε πολύ, τήν ἀνοχή ἀπ' αὐτόν πού δέν ἀνεχόταν τίποτε καί τήν εὐγένεια ἀπό τόν ἀγενῆ. Κι' ὅμως τί παράξενο, εἶμαι ἀγνώμων σ' ὅλους αὐτούς τούς δασκάλους μου.
- Ἕνας θρησκώληπος εἶναι ἕνας θεόκουφος ρήτορας.
- Ἄν μπορεῖς νά βλέπεις μόνον ὅ,τι ἀποκαλύπτει τό φῶς καί ν' ἀκοῦς μόνον ὅ,τι μεταδίδει ὁ ἦχος, τότε στήν πραγματικότητα οὔτε βλέπεις οὔτε ἀκοῦς.
- Ἕνας ταξιδιώτης εἶμαι κι' ἕνας ποντοπόρος, κι' ἀνακαλύπτω καθημερινά μιά νέα ἡπειρο μέσ στήν ψυχή μου.
- Εἶπα στή ζωή: «Θά μπορούσα ν' ἀκούσω τόν θάνατο νά μιλά».

Κί' ἡ Ζωή ὕψωσε λίγο περισσότερο τή φωνή της καί εἶπε: «Τόν ἀκοῦς τώρα».

- Ὁ ἄνθρωπος ἔχει δυό ἑαυτούς: Ὁ ἓνας ἀγρυπνᾷ στό σκοτάδι, κί' ὁ ἄλλος κοιμᾶται στό φῶς.
- Μοῦ λένε: «Γιά νά γνωρίσεις τόν ἑαυτό σου πρέπει νά γνωρίσεις ὅλους τούς ἀνθρώπους». Καί λέω ἐγώ: «Μόνο σάν ψάξω νά βρῶ ὅλους τούς ἀνθρώπους, θά γνωρίσω τόν ἑαυτό μου».
- Ἐρημίτης εἶναι ὁ ἄνθρωπος πού ἀπαρνιέται τόν κομματιασμένο κόσμο, γιά νά χαρῇ ὀλοκληρωτικά καί δίχως διάσπαση τόν κόσμο.
- Ἀνάμεσα στόν διανοούμενο καί τόν ποιητή ἀπλώνεται ἓνα πρᾶσινο λιβάδι. Ἄν τό διασχίσει ὁ διανοούμενος γίνεται ἓνας σοφός. Ἄν τό διασχίσει ὁ ποιητής, γίνεται ἓνας προφήτης.
- Κανένας ἄνθρωπος δέν μπορεῖ νά σύρει τή διαχωριστική γραμμή ἀνάμεσα στήν ἀνάγκη καί τήν πολυτέλεια. Μόνον οἱ ἄγγελοι μποροῦν νά τό κάνουν.
- Γενναιοδωρία εἶναι νά δίνεις περισσότερα ἀπ' ὅσα μπορεῖς καί περηφάνεια εἶναι νά παίρνεις λιγότερα ἀπ' ὅσα χρειάζεσαι.
- Στήν πραγματικότητα τίποτε δέν χρωστᾷς σέ κανέναν ἄνθρωπο. Τά χρωστᾷς ὅλα σέ ὅλους τούς ἀνθρώπους.
- Ὅλοι ἐκεῖνοι πού εἶχαν ζήσει στό παρελθόν, ζοῦνε μαζί μας αὐτή τή στιγμή. Καί σίγουρα κανένας ἀπό μᾶς δέν πρέπει νά γίνεи δυσάρεστος οἰκοδεσπότης.
- Ὑπάρχουν δύο στοιχεῖα ἐδῶ κάτω, ἡ ὁμορφιά καί ἡ ἀλήθεια. Ὅμορφιά εἶναι ἡ καρδιά τῶν ἐραστῶν καί ἀλήθεια εἶναι τὰ μπράτσα τῶν γεωργῶν πού σπέρνουν τό χῶμα.
- Ναι, ὑπάρχει αὐτό πού λέγεται Νιρβάνα. Εἶναι ὅταν ὀδηγεῖς τό κοπάδι σου σε μιά πράσινη βοσκή, ὅταν βάζεις τό παιδί σου νά κοιμηθῇ, ἢ ὅταν γράφεις τόν τελευταῖο στίχο στό ποίημά σου.
- Διαλέγουμε τίς χαρές καί τίς λύπες μας πολύ πρὶν νά τίς δοκιμάσουμε.
- Ἡ λύπη δέν εἶναι τίποτε ἄλλο παρά ἓνας τοίχος ἀνάμεσα σέ δυό κήπους.
- Ὅταν θεριεύει μέσα σου ἡ λύπη ἢ ἡ χαρά σου, ὁ κόσμος γίνεται μικρός.
- Ἡ πίστη εἶναι μιά ὁδὸς μέσ στήν καρδιά, ὅπου δέν φθάνουμε ποτέ μέ τό караβάνι τῆς σκέψης.
- Ἄν φανερώσεις τὰ μυστικά σου στόν ἄνεμο, δέν πρέπει νά τά βάλεις μέ τόν ἄνεμο, πού τά φανέρωσε στά δέντρα.
- Τά λουλούδια τῆς ἀνοιξης εἶναι τὰ ὄνειρα τοῦ χειμῶνα, πού τ' ἀφηγοῦνται οἱ ἄγγελοι στό πρωῒνό τους τραπέζι.

- 'Ο φθονερός μέ έπαινεϊ χωρίς νά τό γνωρίζει.
 - Δέν μπορείς νάχεις νιότη καί συνάμα τή γνώση της. Γιατί ή νιότη δέν μπορεί νά γνωρίζει έπειδή φλέγεται νά ζήσει. Κί' ή γνώση δέν μπορεί νά ζήσει έπειδή φλέγεται νά γνωρίσει τή φύση της.
 - Κί' αν ή λύπη σου είναι ένα καινούργιο παράθυρο στον Άνατολικό τοίχο του σπιτιου σου;
 - Μπορεί νά ξεχάσεις αυτόν που μαζί του γέλασες, ποτέ όμως αυτόν που μαζί του έχεις κλάψει.
 - 'Ο Θεός μας, στή δίκαιη δίψα Του, θά μᾶς πιεϊ όλους καί όλα, τή σταγόνα τής δροσιᾶς καί τό δάκρυ μας.
 - Άν καθόσουν πάνω σ' ένα σύννεφο δέν θάβλεπες τά σύνορα που χωρίζουν τή μιᾶ χώρα από τήν ἑλλη, οὔτε τόν φράχτη που χωρίζει τό ένα χωράφι από τό ἄλλο. Τί κρίμα, που δέν μπορείς νά καθίσεις πάνω σ' ένα σύννεφο.
 - Είναι στ' ἀλήθεια ἄθλιο αν ἀπλώσω ἀδειανή τήν παλάμη μου στους ἀνθρώπους, καί δέν λάβω τίποτε. Μά είναι ἀπελπισία αν ἀπλώσω γεμάτη τήν παλάμη μου καί δέν βρῶ κανέναν νά δεχθῇ.
 - Λαχταρῶ τήν αἰωνιότητα, γιατί ἐκεῖ θά συναντήσω τά ποιήματα που δέν ἔγραφα καί τούς πίνακες που δέν ζωγράφισα.
 - Ἀκόμη καί τά χέρια που φτιάχνουν ἀγκάθινα στεφάνια είναι καλύτερα ἀπ' τά χέρια που δέν φτιάχνουν τίποτε.
 - Τά πιό ἱερά δάκρυά μας ποτέ δέν ἀνεβάνουν στά μάτια μας.
 - 'Ο κάθε ἀνθρωπος είναι ἀπόγονος κάθε βασιλιᾶ καί κάθε σκλάβου, που ἔζησε ποτέ.
 - Άν ὁ προπέπος του Ἰησοῦ γνώριζε τί ἦταν κρυμμένο μέσα του δέν θά στεκόταν ἄραγε μέ δέος μπροστά στον ἑαυτό του;
 - Ἐσταυρωμένε, ἐπάνω στήν καρδιά μου είναι που στυρώθηκαν. Καί τά καρφιά που τρυπάνε τά χέρια σου, τρυπάνε τά φυλλώματα τής καρδιᾶς μου.
 - Φίλε μου, εἶς κί' ἐγώ θά παραμένουμε ξένοι πρός τή ζωή, κί' ὁ ένας πρός τόν ἄλλον κί' ὁ καθείς γιά τόν ἑαυτό του. Ὡς τήν ἡμέρα ἐκείνη που εἶς θά μιλήσεις κί' ἐγώ θά ἀκούσω, θαρρώντας γιά δική μου τή δική σου φωνή. Ἰκί' ὅταν σταθῶ μπροστά σου, θαρρώντας ὅτι στέκομαι μπρός σ' ένα καθρέφτη.
 - Μπορεί νά ἔχετε ἀκούσει γιά τό Εὐλογημένο Βουνό. Είναι τό ὑψηλότερο βουνό του κόσμου μας.
- Άν φθάνατε στήν κορυφή του θά εἶχατε μόνο μιᾶ ἐπιθυμία: νά κατεβεῖτε καί νά ἐνωθεῖτε μ' αὐτούς που κατοικοῦν στή βαθιά κοιλάδα. Νά γιατί ὀνομάζεται Εὐλογημένο Βουνό.

(Ἀπό τό «Ἄμμος καί Ἀφρός»)

ΠΕΤΡΟΥΛΑ ΑΛ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗ

Ἦλθες

Ἦλθες

μιά ἡσυχη μέρα
ὅλα ἦταν χαρούμενα
ὁ Ἥλιος ἔλαμπε
καί ἐγώ σέ περίμενα.

Ἦλθες

σάν ἓνα μαγευτικό
ὄραμα,
μιά ὀπτασία θεόστολη.

Ἦλθες

εἴσυνα ἐσύ
ἀπό τά βάθη τῶν αἰώνων.

Ἦλθες

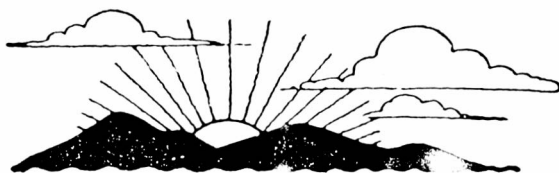
γιά νά μέ πάρης μαζί σου
στή Βασιλεία
τῶν οὐρανῶν
τήν Ἀφθαρτη καί Αἰώνια

Ἀπό τό βιβλίο «Στήν ἔρημο τῆς Ζωῆς».

Ἡ κα Θεόκλα Λίβα ἀπέστειλεν ὑπέρ τοῦ ΙΛΙΣΟΥ
Δρχ. 5.000 εἰς μνήμην τῶν γονέων της Ἀποστόλου καί Βικτωρίας
Μπέλου.

Δρχ. 5.000 εἰς μνήμην τοῦ συζύγου της Γεωργίου Λίβα καί τῆς
ἀδελφῆς της Ἀναστασίας Μπέλου.

Ὁ ΙΛΙΣΟΣ εὐχαριστεῖ.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΕΝΙΚΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ

Ἄν ἐξετάσουμε τή δημιουργία μέ τήν πιό πλατιά της ἔννοια ἀποτελεῖ ἓνα χῶρο, πού ἔχει κάθε κίνηση γιά μεταμόρφωση στήν ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ. Στή φύση ἔχουμε συνέχεια δημιουργικές πράξεις, πού ξεκινᾶνε ἀπό κάποια μορφή και φτάνουν σέ κάποια ἄλλη. Διαδοχική μεταμόρφωση, πού παρουσιάζεται μπροστά μας. Γι' αὐτό τό σκοπό ὑπάρχουν ὀρισμένα αἰτία καί τό ἀποτέλεσμά τους τό αἰτιατό. Ἐπομένως τό αἶτιο καί αἰτιατό εἶναι μία διεργασία καί μία εἰκόνα τῆς δημιουργίας στήν εὐρύτερή της ἔννοια.

Ἄν τώρα πᾶμε σ' ἓνα μικρότερο χῶρο ἀπό τό χῶρο τῆς πλατιᾶς ἔννοιας τῆς δημιουργίας, πού ἀποτελεῖ ἓνα ὑποσύνολό της, βλέπουμε τήν πορεία της σ' ἐκεῖνα, πού φτιάχνουν τά ἀνώτερα βιολογικά «ὄντα» σπρωγμένα ἀπό τό ἔνστικτο. Εἶναι ἡ κατασκευή τῆς φωλιάς ἀπό τά πουλιά, τοῦ ἴστου ἀπό τήν ἀράχνη, οἱ δραστικότητες τοῦ μερμηγκιοῦ κ.λπ. Ἐδῶ ἡ πορεία τῆς δημιουργίας φαίνεται λίγο πιό καθαρή. Μπορεῖ νά μή μπαίνει ἡ λογική καί ἡ ἐνσυνείδητη δύναμη σ' αὐτές τίς ἐνέργειες. Ἄν καί δέν μπορούμε νά τό ποῦμε αὐτό ἀπόλυτα. Γιατί ἡ Ἐπιστήμη δέν ἀπόδειξε ἀκόμη τή μή λογικοποίηση στά ἔξω ἀπό τόν ἄνθρωπο βιολογικά «ὄντα».

Ὅμως εἶναι βεβαιωμένο ὅτι πραγματοποιεῖται κάποια δημιουργική πράξη. Παρ' ὅλο πού τό σχέδιό της, τό ξεκίνημα, ὁ δρόμος της καί ἡ ὁλοκλήρωσή της εἶναι ἀποτελέσματα μιᾶς πράξης, πού σπρώχνεται ἀπό τό ἔνστικτο τῆς διακρίσεως ἢ αὐτοσυντήρησης.

Μέσα στό ὑποσύνολο τοῦ χώρου τῆς δημιουργίας, πού βρίσκεται τό ἀνώτερο βιολογικό ὑπάρχει ἓνας ἄλλος μικρότερος χῶρος. Αὐτός εἶναι τό ὑποσύνολο τοῦ δευτέρου ὑποσυνόλου. Εἶναι ἡ πορεία τῆς δημιουργίας τ' ἀνθρώπου, πού, πραγματοποιεῖται ἀπό τήν ἐλεύθερη βούλησή του, ἐνσυνείδητα κι' ἀπό τήν αἰώνια ἐπιθυμία του ν' ἀντικρύσει τήν Ἀλήθεια, νά τήν ἀποτυπώσει καί νά βελτιώσει, τή ζωή του ὑλικά καί ψυχοπνευματικά. Ἡ ἀνθρώπινη πορεία τῆς δημιουργίας εἶναι σφαῖρα, πού βρίσκεται μέσα στή μεγαλύτερη σφαῖρα τοῦ βιολογικοῦ. Κι' αὐτό μέ τή σειρά του βρίσκεται μέσα στη μεγάλη κι' ἀπέραντη σφαῖρα τῆς πραγματικότητος. Πρέπει νά φανταστοῦμε τρεῖς σφαῖρες πού ἡ μία βρίσκεται μέσα στήν ἄλλη καί ἡ τρίτη μέσα στή μεσαία. Στή τρίτη κινεῖται ἡ

άνθρωπινη, δραστηριότητα για δημιουργία, είναι ή δημιουργική πορεία τ' ανθρώπου.

Ή δημιουργική πορεία μέ τά χαρακτηριστικά της ελεύθερης βούλησης αρχίζει από τήν εποχή του HOMO SAPIENS καί του HOMO FABER. Ὁ Μέλβιν Κράντσεργκ, καθηγητής τῆς ἱστορίας τῆς Τεχνολογίας στό Ἰνστιτοῦτο τεχνολογίας τῆς Γεωργίας, γράφει: «Ἡ σύγχρονη φυσιολογία, ἡ ψυχολογία, ἡ βιολογία, ἡ ἀνθρωπολογία μᾶς λένε ὅτι ὁ HOMO SAPIENS δέν μπορεῖ νά διαχωριστεῖ ἀπό τόν HOMO FABER. Συνειδητοποιοῦμε μάλιστα σήμερα ὅτι ὁ ἄνθρωπος δέν θά μπορούσε νά εἶχε γίνει σκεπτόμενος ἂν δέν γινόταν ταυτόχρονα κατασκευαστής».

Οἱ τρεῖς αὐτοί χῶροι μέσα στή δημιουργική σφαῖρα τόν ὀδηγήσανε στή γνώση καί στήν ἀγωνία του γιά τήν ἀναζητήσή της. Ὁ Φράνσις Μπέγκον εἶπε «ἡ γνώση εἶναι δύναμη». Αὐτή ἡ δύναμη εἶναι καί ἡ αἰτία τῆς κίνησης γιά τήν πορεία τῆς δημιουργίας. Ἀλλά καί ἡ ἴδια ἡ πορεία τῆς δημιουργίας ἀποτελεῖ καινούργια γνώση. Γί' αὐτό μπορούμε νά ποῦμε ὅτι γνώση συνεπάγεται δημιουργία καί ἡ δημιουργία συνεπάγεται νέα μορφή γνώσης. Ὑπάρχει ἀνάμεσα στή γνώση καί δημιουργίας μία **ἀμφιμονοσήμαντη ἀντιστοιχία**.

Εἴτε ἔχουμε τόν HOMO SAPIENS εἴτε τόν HOMO FABER ἡ πορεία τῆς δημιουργίας τους ἀποτελεῖται ἀπό μία ὁμάδα μ' ὀρισμένα στοιχεῖα, πού ὀλοκληρώνουν τήν τελική φάση της. Διακρίνουμε τέσσερα στοιχεῖα τῆς δημιουργικῆς πορείας: 1ο. **Τήν ἀφετηρία**. 2ο. **Τό ἐργαλεῖο**. 3ο. **τό δρόμο** καί 4ο. **τήν ἀφίξη** — **δημιούργημα**.

Σ' ὁποιαδήποτε κατηγορία κι' ἂν ἀνήκει ὁ ἄνθρωπος σάν δημιουργικό πνεῦμα πρέπει ν' ἀκολουθήσει τά τέσσερα αὐτά στάδια μ' ἀνοδική πορεία. Στίς περισσότερες φορές ἀσυνεῖδητα προχωροῦμε στή δημιουργία ἔστω καί στήν πιό ἀσήμαντη καί φτάνουμε στήν ὀλοκλήρωση τοῦ ἔργου.

Ὅμως ἡ ἀνάλυση αὐτῆς τῆς κίνησης μᾶς παρουσιάζει τά τέσσερα αὐτά στοιχεῖα, πού εἶναι καί τά ὀριακά τῆς δημιουργικῆς πορείας.

TA NEA BIBLIA

Για αναγγελία της εκδόσεως να στέλνετε ένα αντίτυπο. Για βιβλιοκρισία, χωρίς να δεσμεύεται το περιοδικό, δύο αντίτυπα, από τα οποία το ένα απευθείας στον κριτικό του Ιλισού κ. Νίκο Α. Τέντα, Παλαιών Πατρών Γερμανού 46, Θεσσαλονίκη 546 22.

ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ: ΝΙΚΟΣ Α. ΤΕΝΤΑΣ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΟΡ. ΚΑΛΟΓΗΡΟΥ: «Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΤΗΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ ΠΑΤΕΡΙΚΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΕΩΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΝ ΑΥΤΗΣ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑ» Μελέτη

«... την ορθόδοξον, την από τας ανατολικάς πατερικάς ρίζας εις την πραγματικότητα ανεπτυγμένην Θεολογίαν, χαρακτηρίζει ο ισχυρός τονισμός του θεοκεντρισμού, της υπερβατικότητος, ενώ εις την δυτικήν η ροπή προς τον ανθρωποκεντρισμόν». Με φυσική συνέπεια ὁ ανατολικός Χριστιανός να χαρακτηρίζεται ως «ενορατικός» καθότι επιδιώκει τον εξαγλαϊσμό του κόσμου με την «εσωτερική» μεταμόρφωση, κι ο δυτικός ως «θεληματικός» μια και επιζητεί τον «καθαγιασμό του κόσμου» με προσφορά υπεύθυνης υπηρεσίας. Και στους δύο ενυπάρχει μια βασική διαμορφωτική αρχή: η ενεργητική βίωση του φωτός και της δόξας του Θεού. Γιατί, τελικά, η σωτηρία παρουσιάζεται ως εμπειρία φωτός και φωτισμού. Με την πυρίπνοο δρόσο του Αγίου Πνεύματος οι χριστιανοί μεταβάλλονται σε «φωτόμορφα τέκνα της Εκκλησίας». Εις την Ορθόδοξίαν ιδιαίτερα ισχύει το αξίωμα «νόμος του προσεύχεσθαι είναι ο νόμος του πιστεύειν» το οποίο θετικά συμβάλλει στην πλήρωση του μυστηρίου: «... ὁ μυστικισμός, εις την από την πατερικήν παράδοσιν εκτρεφομένην διαμόρφωσιν του και εκδήλωσίν του εις την Ορθόδοξίαν, είναι λατρευτικός και δοξολογικός κατά τα βασικά και ουσιώδη χαρακτηριστικά του, με συστηματικήν αναφοράν εις την εσχάτην τελείωσιν, εις την Θέωσιν».

Η πατερική παράδοση διασαλπίζει τις από τις Οικουμενικές συνόδους κατοχυρομένες αλήθειες για μια Εκκλησία, ενιαία και

αδιαίρετη στην εσώτατη υφή και την ουσία της. Εξασφαλίζει δηλαδή, την αρχέγονη ενότητά της με τη μυστική βίωση της προσευχής και των μυστηρίων. Και την αγάπη, που είναι ο σύνδεσμος της τελειότητας και της ενότητας. Είναι η Αδιαίρετη Αποστολική Εκκλησία: «Εκκλησία Θεού ζώντος, στύλος και εδραίωμα της αληθείας» μέσα στην οποία εξακολουθεί να πραγματοποιείται το θέλημα του Θεού «ος πάντας ανθρώπους θέλει σωθήναι και εις επγνωσιν αληθείας ελθείν».

Τιμούν την θεολογική διανόηση οι θέσεις του Καθηγητή Ιωάννη Καλογήρου για συνεχή αξιοποίηση της Χριστιανικής πνευματικής κληρονομίας με παράλληλη ενεργοποίηση των μηχανισμών αγάπης αλήθειας για την επιδιωκόμενη σήμερα Οικουμενική Εκκλησιαστική Ενότητα. Ο λόγος του διαφωτιστικός και φρονηματιστικός σκοπεί να οδηγήσει τον άνθρωπο στη κατά Θεό ζωή με την αγάπη και τις μυσταγωγικές διδασκαλίες μιας μακραίωνης χριστιανικής πνευματικής παράδοσης: «Δια τους εξέχοντας τούτους Πατέρας ως ιδιαίτερον χαρακτηριστικόν παραμένει πάντοτε και το ότι έδρασαν και ανεδείχθησαν εις την ανατολικήν περιοχόν της αρχαίας Εκκλησίας, όπου ως αποφασιστικός παράγων διαμορφώσεως της πανανθρώπινης διακηρύξεως του Χριστιανισμού συνεξεδηλώνετο και η ελληνική πνευματική κληρονομία».

Ακόμη η λεπτόχρωμη θεολογική του σκέψη στηρίζει την πίστη στην αλήθεια με κάλλος ελληνικό. Κατόρθωμα πνευματικό, αντάξιο της θεόπνευστης πατερικής παράδοσης.

ΔΗΜΗΤΡΗ ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ: «ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΛΛΑΔΟΣ ΚΑΙ ΑΛΒΑΝΙΑΣ 1923-1928» Μελέτη

Ο μεγάλος Αλβανός πολιτικός Φράσερι, μετά τη δικαίωση των ελληνικών απόψεων για τους μωαμεθανούς της Θεσπρωτίας, από την Κοινωνία των Εθνών, είχε διατυπώσει την ευχή πως η Ελλάδα πρέπει να είναι γενναιόδωρη σαν «μεγαλύτερη αδελφή της Αλβανίας», με αντάλλαγμα «εκδηλώσεις μιας ειλικρινούς φιλίας» από την αλβανική πλευρά.

Η Ελλάδα υπήρξε πάντα φίλος του όμαιμου γείτονα. Και σ' αυτήν την ευχή του Φράσερι πασχίζει και σήμερα να σφυρηλατήσει την ελληνοαλβανική συνεννόηση με διαιώνιες αρχές φιλίας, καίτοι «όταν δημιουργήθηκε το αλβανικό κράτος, τα (ελληνικά) σχολεία ήταν εκατόν εξήντα, από τα οποία λειτουργούσαν, το 1927, μόνο εβδομήντα». Ανάλογα, στοιχεία για τη «μειονότητα», η

οποία εθνολογικά εξακολουθεί να υπάρχει, δεν αναφέρονται για τη παρούσα-ιστορική της φάση.

Ο λέκτορας στο Πανεπιστήμιο της Θεσσαλονίκης Δημήτρης Μιχαλόπουλος, με σωστή πολιτική όραση και τεκμηριωμένη ιστορική κρίση αναλύει τη διαμάχη για την καταγωγή και τα κτήματα των μουσουλμάνων της Θεσπρωτίας με μια ευρύτερη θεώρηση, του ρόλου της ελληνικής διπλωματίας, των διεθνών οργανισμών και όσων χωρών είχαν προσφέρει τις «καλές υπηρεσίες» για ειρηνική διευθέτηση της διαφοράς.

Με λόγο ευθύ ανατέμνει το γεγονός γι' αυτό και σημαντική, είναι η συνεισφορά του στη διακόνηση της ιστορικής αλήθειας, της μόνης, ικανής να στηρίξει τη φιλία και την συνεργασία των λαών.

ΓΙΩΡΓΟΥ Δ. ΚΟΥΛΟΥΚΗ: «Η ΛΟΓΙΚΗ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ» Μελέτη

«Προαιώνιος κι αχώριστος σύντροφος και συνοδοιπόρος των καθεστώτων ταξικής εκμετάλλευσης, ο πόλεμος».

Αποδέχεται αβασάνιστα ο Γ. Κουλ., έναν ειρηνοκάπηλο συνθηματολογικό αφορισμό, που καθημερινά συγκρούεται με τη δική του, ειρηνόφιλη λογική, στο Αφγανιστάν. Ο κάθε πόλεμος είναι άρνηση, της ειρήνης γιατί είναι άρνηση της ελευθερίας και της δικαιοσύνης, οι οποίες στηρίζουν τις Δημοκρατίες. Η ειρήνη είναι ένας αναβαθμός της ελευθερίας. Ειρήνη χωρίς ελευθερία και ατομική-εθνική αξιοπρέπεια δεν μπορεί να νοηθεί. Κυρίως στον αληθινό σοσιαλισμό που θέλει τον άνθρωπο «μέτρο πάντων».

Παρά τη βασιική μας διαφωνία για την «ταξικότητα» του πολέμου ο Γ. Κουλ. διατυπώνει τρεις αρχές λογικές για την εδραίωση της ειρήνης στον πολύπαθο πλανήτη μας! Είναι:

Η λογική βάση της αμοιβαιότητας

Η λογική βάση της κοινής μοίρας και

Η λογική βάση της επιβίωσης και της προόδου της κοινωνίας.

Μ' αυτές τις αρχές οι φιλόσοφοι θα θεμελιώσουν τη Λογική της Ειρήνης για να βοηθήσουν τους επιστήμονες στη μελέτη τρόπων αποτελεσματικής φιλάλληλης δραστηριότητας. Έτσι μόνον οι Λαοί θα δικαιώσουν την προφητεία του Ησαΐα: «Και ου λήψεται έθνος επ' έθνος, και ου μη μάθωσιν έτι πολεμείν».

Και αναμφίλεκτα ο αναγνώστης θα χαρεί τον επίλογό της μελέτης γιατί ο λόγος του Ανώνυμου Έλληνα της Ελληνικής Νομαρχίας: «ότι η τιμή σου, η ευτυχία σου και η ζωή σου κρέμονται από τον ορθό στοχασμό σου» γίνεται λόγος ταιριαστός της ειρήνης.

Γιατί «συλλογᾶται σωστά ή όποιος σκέφτεται και εκφράζεται ελεύθερα...

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΤΣΟΥΝΤΑΚΟΥ: «ΟΙ ΑΝΩΝΥΜΟΙ» Μυθιστόρημα

Πάνω απ' το αίμα και τη φωτιά,
έλα να δώσουμε τα χέρια
Στην καρδιά μου ο κορυδαλλός
τραγουδάει την αγάπη
Δεν είμαστε αδέλφια;
Έλα να διώξουμε το θάνατο!

Η ιστορία ενός ολόκληρου λαού είναι, τις περισσότερες φορές, η ιστορία του ανώνυμου πλήθους. Η πάλη για να κερδίσει «τις μέρες του» παρά τις μεταρσιώσεις και τις θυσίες για τις υψηλές έννοιες «πατρίδα-ελευθερία», στο τέλος αφήνουν μόνο πόνο. Ίσως και μια ονοματοδοσία σε κάποιο Γυμνάσιο για τη μνήμη του παλικάριού. Είναι η μόνη ειλικρινής εκδήλωση αγάπης. Η αναγνώριση της ηρωϊκής πράξης που διώχνει το θάνατο. Δικαιολογημένα, συνεπώς προτάξαμε του λίγους στίχους που υπάρχουν στο πολυσέλιδο μυθιστόρημα. Τα λέει όλα. Γιατί Παν. Τσουτάκος κι όταν καταγγέλλει ή διαμαρτύρεται παραμένει ποιητής. Αληθινός δημιουργός.

Εποποιία της εργατούπολης είναι οι «Ανώνυμοι». Χαρακτήρες αδροί, έννοιες ηλιοβγαλμένες: «Η λευτεριά πρέπει να δίνεται με χίλιες δυό θυσίες, που τις προσφέρεις αδέσμευτα κι ανεπιφύλακτα», αφορισμοί και χαρακτηρισμοί με διαχρονική αξία: «Η φωτιά θα φέρει πιο μεγάλη φωτιά» ή «Όσο πιο πολύ τα δέρνεις τα γουρούνια, τόσο πιο πολύ παχαίνουν θρέφονται απ' τη λύπη τους» και εικονοπλασία σαν γιορτή λευτεριάς φορτωμένη χαρά και φως.

Κυρίως γραφή κοφτή. Με διάλογο αληθινό. Απλό. Λαϊκό Πειστικό:

— Να, να άκου τώρα! Ακούς;... Ακούς;... Δεν είναι η φωνή της αυτή; Να, τώρα το ξαναείπε: «Κρυώνω παιδί μου Κρυώνω!». Εύρημα, τέλος, λειτουργικό. «Αναντίρρητα, η ανώνυμη μάζα με τον κόσμο των απλών των ανθρώπων, κρύβει αναρίθμητες μορφές, που αποτελούν τον απαραίτητο συντελεστή, και της δημιουργικής θέσης και της αποσυνθετικής άρνησης». Και οι μορφές που πλάθονται για να διαπλάσουν την μοίρα των «Ανώνυμων» είναι συνεπείς με τις προθέσεις και τίς θέσεις του συγγραφέα. Η ιστορία τους είναι μια εκτεταμένη νωπογραφία της ελληνικής καθημερινής πράξης.

ΔΗΜΗΤΡΗ ΑΠ. ΚΥΡΙΑΚΗ: «ΠΡΟΣ ΔΩΔΩΝΗΝ» Ποίηση

Το βάθος άκου
της Σιωπής
κι άφοβα, αγνάντια πέρασε
στη Γαλήνη!

Λόγος πολύδοξος για την «άπερρο» γη την Απειρωτάν και την αξεδιάλυτη ενότητα της ζωής και του θανάτου. Είναι ο ηλιοποτισμένος στίχος του Δημ. Κυρ. Για να ζωοποιήσει η αγάπη την ερημιά των γνώσεων!

Έτσι η λέξη λικνίζεται πασίχαρη, παυσίλυπη, και ειρηνική, σαν Λαός λαμπροντυμένος γύρω στο βωμό του Άρειου Δία:

... κίνησαν
την Αλήθεια μήπως νοήσουν
την Αλήθεια μήπως νοήσουν
— με τη Σκέψη και τη Μνήμη —
στη χώρα της Δωδώνης!

Τάδε λέγει ο Ζήν: «Ζεύς ην, Ζεύς εστί, Ζεύς έσεται ω μεγάλε Ζεύ». Και οιστρηλατείται το πνεύμα να δεσμεύσει το Απροσμέτρητο με σύμβολα στο βάθος της σιωπής, και πασχίζει με την αλληγορία να προσεγγίσει την τελειότητα του Αιωνίου!

Αιώνες μορφές δημιουργεί η Ζωή. Με αυτές τρέφει την επιβίωσή της. Την ιστορία της. Γι' αυτό κι είναι πάντα το βλέμμα της: «χαιρετισμός κι ετοιμασία!»

Η ποίηση του Δημήτρη Κυριάκη για την πολύμνητη γη της Ηπείρου έχει το μυστικό του οiwονού και το αναφτέρωμα του χρυσού, στην απόκρυφη ερμηνεία της ίδιας της ζωής: όλα είναι στο ανεκδήλωτο, όλα έπιστρέφουν στο άχρονο, στο αιώνιο και στη σιωπή. Ένα είναι όλα και όλα μέσα στο ένα!

Θεός προφήτης ο ποιητής ξαποσταίνει σε ουρανοδρόμο λευκοσύννεφο τα όνειρα δασύβιων φυλών. Για να γίνουν δάκρυα της μοίρας-θεοδικίας, όπως στο αριστουργηματικό ποίημα, «Ευρύαλος».

Μύθος, ιστορία, ιερά και ώρια φύση (στα βουνά στρέφονται οι επιθυμίες του κάμπου που στοχάζονται στη σιγαλιά), συνθέτουν τον Ύμνο του Δωδωναίου Δία και της σύνναης και ευπλόκαμης Διώνης, αλλά και τον ύμνο του ελεύθερου ανθρώπου που δεν επισκέπτεται τον ιερό χώρο της Ηπείρου «χρηστηρίων τινών ένεκα» μα για να προσκυνήσει τους πρωτέλληνες οι οποίοι κρατούν ανάγκη μόνη ασπίδα της τιμής τους την ελευθερία!

Ο κρουστός και περήφανος στίχος του Δημ. Κυριάκη απαλυνέει σε κόσμο μυριόχρωμο αρμονία και ειρήνη...

**ΓΙΑΝΝΗ Κ. ΣΑΛΒΑΡΛΗ: «ΕΝΤΕΚΑ ΝΟΤΕΣ ΓΙΑ ΦΛΑΟΥΤΟ»
Ποιήματα**

Γιορτή και πανδαισία
οι νύχτες μας
και κάθε σου κίνηση
Κύκλος Ζωής!

Το μυστικό της θύμησης κρύβεται στις φωλιασμένες στη σιωπή πέντε αισθήσεις. Οι δονήσεις τους είναι πάντα μια στοιμοπόλεμη μουσική για να σαγηνεύσουν τους ουρανούς. Τότε οι φωτοπηγές της αγάπης μεταγγίζουν τρυφερότητα στην ψυχή, ευθύνη στη σκέψη και πυρπολούν τα μάτια με τα παρθένα της αυγής χρώματα. Είναι η ιερή στιγμή που η φωνή του μαγεμένου ποιητή υψώνεται πιο ψηλά απ' της νύχτας το ανάστημα:

Να θυμάσαι τους δρόμους
που πάνω τους
περπάτησαν γυμνές οι επιθυμίες σου

Οι μεθυσμένοι αρμονία στίχοι του Γιαν. Σαλ., ανυψώνουν ιερόπρεπα την ερωτική μυσταγωγία σε κοσμογονική αποθέωση.

ΔΗΜΗΤΡΗ ΤΣΙΝΙΚΟΠΟΥΛΟΥ: «ΦΩΤΟΤΡΟΠΙΣΜΟΣ» Ποιήματα

Το μυστικό του κόσμου κρύβεται στον εαυτό μας. Είναι η αγάπη. Η μόνη ικανή δύναμη να βάλλει τάξη στο χάος που μόνοι φέραμε. Η προλογική σκέψη του ποιητή: «όπως τα φυτά αναζητούν το φως, έτσι και μεις οι άνθρωποι πρέπει να έχουμε τη ροπή για την αναζήτηση του συμβολικού φωτός», δικαιολογεί την πνευματική έξαρση για τον ήλιο της δικαιοσύνης:

Γλυκοπότισε
το νάμα της αλήθειας του
τις ψυχές των ειρηνοποιών

Μόνο η δικαιοσύνη στηρίζει στην ελευθερία την Ειρήνη!

Οι στίχοι του Δημήτρη Τσινικόπουλου είναι ένα καρδιομάχημα με το φως σε ολόξανθα νησιά. Γι' αυτό και θέλει την αγάπη παντάνασσα του λιγώζου ανθρώπου. Και την ελπίδα φέγγος αγγελικό στα μάτια της ψυχής μας:

Θάθελα νάχα τέτοια ελπίδα
διάφανη σαν γαλάζιος ουρανός,
που νάναι, στο καράβι της ζωής μου η πυξίδα
και στο σκοτάδι μου άσβεστος πυρσός!

Το φέγγος της θεϊότητας κάνει τον χρόνο τρισυπόστατο παρόν. Έτσι πάθη καρδιοφωλιασμένα και κακίες μυριόκλωνες μόνο με το φως της αλήθειας θεραπεύονται: «Νιώσε πρώτα αυτό που πρέπει για να φτάσεις σ' αυτό που θέλεις!». Και ο ποιητής μας φτάνει εκεί από το δρόμο της Χριστιανικής αγάπης. Κρατούν οι στίχοι του ρίγος θρησκευτικό και μήνυμα αναστάσιμο.

Άπό τό βιβλίό τοῦ

Δημητρίου Ἀπ. Κυριάκη

«Περί τοῦ ὄντος, τοῦ κακοῦ καί τοῦ θανάτου»

Περί τοῦ ποίαν στάσιν δέον νά τηρῇ ὁ ἄνθρωπος ἐν τῷ βίῳ, ἤτοι περί τοῦ τρόπου ζωῆς, διευτυπώθησαν πολλαί γνῶμαι. Ἐν συνεχείᾳ θά ἐκθέσω τινάς τούτων, ἄς ἐνθυμοῦμαι. Οὕτω διεκήρυσσον, ὅτι δέον: **Θαλῆς**.— Ὁ ἄνθρωπος, νά ἐπιδιώκῃ εὐδαιμονίαν, ἣν ἐπιτυγχάνει ὁ, τό μέν σῶμα, ὑγιής, τήν δέ τύχην, εὐπορός καί τήν ψυχήν, εὐπαίδευτος. **Ἡσίοδος**¹.— Νά ἔχῃ τις χρήματα «οὐχ' ἄρπαχτά, Θεόσδοτα πολλόν ἀμείνω». **Δημόκριτος**.— Νά διάγῃ τις ταπεινῶς, ἐν ἀταραξίᾳ, ἐν ψυχικῇ ἡρεμίᾳ. Ἐντεῦθεν προκύπτει εὐδαιμονία, ἡ «εὐεστώ», λόγῳ ἀπαλλαγῆς τῆς ψυχῆς ἐκ δεισιδαιμονιῶν, τῆς ὀργῆς καί τοῦ φόβου. Ἐκολούθει τήν ἀρχήν τοῦ «λάθε βιώσας», συνήθιζε δέ νά ἐνδιατρίβῃ εἰς τά νεκροταφεῖα σπουδάζων τήν ματαιότητα τῶν ἀνθρωπίνων. Κατ' αὐτόν, ἡ εὐδαιμονία, «οὐκ ἐν βοσκήμασιν οἰκεῖ, οὐδέ ἐν χρυσῷ», ἀλλ' ἐν τῇ γαλήνῃ τῆς ψυχῆς, ἣτις εἶναι οἰκητήριον δαίμονος, ἤτοι πνεύματος καλοῦ ἢ κακοῦ. Διεσκέδαζε μέ τό κενόσπουδον τῶν ἀνθρώπων. **Ἀναξαγόρας**.— Νά ἐρευνῶμεν καί νά θαυμάζωμεν, ὡς ἔπραττεν αὐτός, τόν οὐρανόν, τήν διακόσμησιν καί τήν ἀρμονίαν τοῦ Κόσμου. **Πυθαγόρας**.— «Ἄπας ὁ βίος συντέτακται πρὸς τό ἀκολουθεῖν τῷ Θεῷ, ἐπεὶ δὲ γάρ ἔστι τε Θεός καί οὗτος πάντων κύριος».

Συνίστα, ὅτι δέον νά ἔχωμεν αἶσθημα αἰδοῦς καί εὐλάβειαν, ὅμως, «μήτε γέλωτι κατέχεσθαι, μήτε σκυθρωπάζων». **Ἐμπεδοκλῆς.**— Τά πάντα εἶναι μάταια· εἰρωνεύετο τοὺς συμπατριώτας του, Ἀκραγαντίνους, διότι, ὡς ἔλεγε, «τρυφῶσιν ὡς αὖριον ἀποθανοῦμενοι, οἰκίας δέ κατασκευάζουσιν, ὡς πάντα τὸν χρόνον βιωσόμενοι».

Παρμενίδης.— Δέον νά διάγη τις, ὡς αὐτός, ἦτοι ἡσύχως, ἐν τῷ βίῳ. **Ἡράκλειτος.**— Νά μή ἐκφραζώμεθα ἀπερισκέπτως, διότι δέν δυνάμεθα ν' ἀνακαλέσωμεν τὸν λόγον, ὃν εἶπομεν καί νά αἰσχνώμεθα ἐναντι τοῦ ἑαυτοῦ ἡμῶν. «Μή εἰκῇ περὶ τῶν μεγίστων συμβαλλώμεθα». Νά μή ἐξάγωμεν εὐκόλως συμπεράσματα διὰ τὰ μεγίστης σημασίας πράγματα. **Σόλων.**— Νά διάγωμεν, «οὐχὶ χάσκοντες, κούφαις ἐλπίσιν (μέ ματαίας ἐλπίδας) τερπόμενοι», ἀλλὰ πάντοτε πολλὰ διδασκόμενοι καί κατὰ τό γῆρας. **Στωϊκοί.**— Νά μή ἐπηρεαζώμεθα ἐκ τῶν ἀντιξοοτήτων, ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῆς πλήρους ἠθικῆς πράξεως, τοῦ τελείου καθήκοντος, ὅπερ ἀπεκάλουν «κατόρθωμα», ν' ἀποζητῶμεν τό θεῖον εἰς ὅλα τὰ πράγματα καί ν' ἀσκῶμεν τὴν τελεῖαν ἀρετὴν, πρὸς ἐπίτευξιν εὐδαιμόνου βίου. Ὁ ἄνθρωπος δέον «συζῆν Θεοῖς»· δηλαδή νά εἶναι εὐχαριστημένος μέ ὅ,τι οὗτοι ἔδωκαν αὐτῷ. Κατ' ἄλλην ἐρμηνείαν, ὁ τέλειος ἄνθρωπος, δέον νά ζῇ ἐκδηλῶν θείας ιδιότητας καί ν' ἀντιμετωπίζῃ τό σῶμα μέ περιφρόνησιν, ἀδιαφορίαν καί ἀπάθειαν. Εἰδικώτερον ὁ Ζήνων συνίστα, «ὁμολογουμένως τῇ φύσει ζῆν, κατ' ἀρετὴν», διότι οὕτως ἡ Ζωὴ ρέει ἡσύχως καί φέρει εὐτυχίαν, ὡς ἐκ τοῦ ὅτι ἄγει εἰς τό ἀγαθόν καί βοηθεῖται ὁλόκληρος ἡ ἀνθρωπότης, δοθέντος, ὅτι «μέρη γάρ εἰσὶν αἱ ἡμέτεραι φύσεις τῆς τοῦ ὅλου»². Νά ζῶμεν, ὡς ἐάν ἐκάστη ὥρα, εἶναι ἡ τελευταία, ἦτοι ἐν πληρότητι. **Πλάτων.**— **Σωκράτης.**— Νά ζῶμεν κατ' ἀρετὴν, ἵνα ὁμοιωθῶμεν τῷ Θεῷ· νά εἶναι τις δίκαιος καί ὁσιος μετὰ φρονήσεως³. Νά ζῶμεν ἐν εὐφημίᾳ, ἐνθυμούμενοι, ὅτι θ' ἀποθάνωμεν, δι' ὃν λόγον, δέον νά εἴμεθα πάντοτε ἕτοιμοι. Δέον νά ζῶμεν κατ' ἀρετὴν, δικαιοσύνην καί νά λέγωμεν καί νά ζητῶμεν τὴν ἀλήθειαν διαρκῶς, διότι «βίος ἀνεξέταστος, οὐ βιωτός ἀνθρώπων». Πέφυκε τῆς ψυχῆς ἡμῶν δύναμις (ικανότης), ἐρᾷν τε τοῦ ἀληθοῦς^{3α}. Σκοπὸς πάσης πράξεως ἡμῶν, δέον νά εἶναι τό ἀγαθόν· δέον νά εἴμεθα ἐνάρετοι, ἄνευ κολακείας, τὴν δέ ρητορικὴν ἱκανότητα, νά θέτῳμεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Δικαιοσύνης. Οὕτω θά ἔχωμεν εὐδαιμονίαν, τόσον ἐν τῷ βίῳ, ὅσον καί μετὰ θάνατον. «Τό ἀδικεῖν, αἷσχιον εἶναι τοῦ ἀδικεῖσθαι»· ὁ ἀδικῶν, εἶναι ὁ πλέον ἄθλιος τῶν ἀνθρώπων^{3β}. Νά ἐγκαταλείπηται τις εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ, διότι οὐδεὶς ἀπέφυγε τό πεπρωμένον του καί ἄς σκεφθῇ πῶς θά διάγη κατὰ τὸν ὑπόλοιπον βίον του. Ἐκαστος ζῇ τὸν βίον, δι' ὃν εἶναι ἄξιος, διότι διαθέ-

τει ὡς ἰδανικόν, ὅ,τι νομίζει ὡς ὠφέλιμον· ὁ πολὺ ἀγαθός, δέν εἶναι δυνατόν νά γίνη πολὺ πλούσιος. Ὁ πολὺ πλούσιος, δέν εἶναι δυνατόν νά εἶναι ἐνάρετος· δεῖ ἀδόλως πλουτεῖν^{3ν}. Ὁ βίος ἡμῶν, εἶναι ὡς μία παρεπιδημία· δέον λοιπόν, «ἐπεικῶς διαγαγόντες εὐθύμως μόνον οὐχί παιανίζοντες εἰς τό χρεῶν ἀπιέναι»· ν' ἀπέλθωμεν ἔπειτα ὅπου πρέπει^{3δ}. Οὐτε πολὺ νά γελῶμεν, οὔτε πολὺ νά δακρύωμεν καί νά λυπώμεθα·^{3ε} ἤτοι νά μή εἴμεθα ὑπερβολικοί. Τά ἀφορῶντα τόν ἀνθρωπινον, ἤτοι αἱ σχέσεις, αἱ ἐπιδιώξεις, ἡ θλίψις, τὰ ἐπιτεύγματα, δέν εἶναι ἀξιόλογα πράγματα, ἀφοῦ οὗτος εἶναι παίγνιον τῶν Θεῶν. «Οὔτε τι τῶν ἀνθρωπίνων ἄξιον ὄν μεγάλης σπουδαιότητος». Τό καλύτερον, ὅπερ δυνάμεθα νά πράττωμεν «ἐν ταῖς ξυμφοραῖς», εἶναι «ἡσυχίαν ἄγειν καί μή ἀγανακτεῖν, ὡς οὔτε δήλου ὄντος τοῦ ἀγαθοῦ τε καί τοῦ κακοῦ τῶν τοιούτων»· οὔτε κερδαίνει τίς τι, ἐάν ἔχη θλίψιν· ἀλλά πρέπει ν' ἀντιμετωπίζωμεν τὰς τοιαύτας καταστάσεις μέ λογικήν. Νά ἐξαρτῶμεν τόν βίον ἡμῶν ἐξ ἡμῶν. Τό ἀγαθόν, εἶναι αὐταρκες καί τέλειον^{3ο}. Εἰς τόν διάλογον Φίληβος, τίθεται τό θέμα, περί τοῦ ποῖον εἶναι τό ὕψιστον ἀγαθόν, ἤτοι ἡ ἡδονή, ἡ ἡ φρόνησις· Ὁ Σωκράτης λέγει, ὅτι δέον νά γίνηται ἀνάμειξιν ἡδονῆς καί φρονήσεως, διότι οὕτως ἡ Ζωή εἶναι ἀνωτέρας ποιότητος. Πρῶτον καί κύριον, εἶναι ἡ ιδιότης τοῦ αἰωνίου καί θείου, συνηρημένη μέ τό μέτρον. Ὁ Σωκράτης, κατὰ τήν ἀπολογία του ἐνώπιον τοῦ καταδικάσαντος αὐτόν Δικαστηρίου, εἶπεν, «ἐμέ ὁ Ἄνυτος καί ὁ Μέλητος, δύνανται νά θανατώσῃσι, οὐχί ὁμῶς καί νά βλάψῃσι». Δέον νά ζῇ τις φιλοσοφικῶς καί οὐχί ὡς ἄχθος ἀρούρης, ἤτοι ἐξετάζων ἑαυτόν καί τοὺς ἄλλους^{3δ}. Ἐπίσης ἔλεγεν, ὅτι δέν πρέπει νά ζῇ τις βίον ιδιώτου ἀπράγμονος. Πάντοτε δέ ὁ Σωκράτης, πρό οἰασδήποτε προσπαθείας του, σχετιζομένης μέ τήν διδασκαλίαν του, ἔλεγεν, «ἐάν ὁ Θεός ἐθέλῃ». Τό ἀγαθόν, δέον νά συνδέῃ καί νά συνέχῃ τά πάντα ἐν τῇ Πολιτείᾳ. **Ἀριστοτέλης.**— Νά βιώμεν ἐν εὐδαιμονίᾳ μετ' αὐταρκειᾶς· ἐπιτυγχάνομεν δέ τήν εὐδαιμονίαν, διὰ τῆς ἠθικῆς τελειώσεως, εὐδοουμένης διὰ τῆς λογικῆς ἐνεργείας τῆς ψυχῆς, τῆς σοφίας, τῆς συνέσεως καί τῆς σωφροσύνης. Νά ζῶμεν βίον θεωρητικόν, ἤτοι παρατηροῦντες ἅπαντα τά ὄντα καί ν' ἀπολαμβάνωμεν τῆς ἀμίκτου ἡδονῆς (κεκαθαρμένης), ἤτοι ἀνευ ἐπιθυμιῶν ἡ λύπης⁴. Τόν θεωρητικόν βίον, ὅστις εἶναι τό μόνον ἴσως δῶρον τοῦ ὄντος, ἐπιτυγχάνει τις διὰ τῆς θέας τοῦ Θεοῦ, τῇ βοηθείᾳ τοῦ δημιουργικοῦ ποιητικοῦ νοῦ. Δέον δέ ν' ἀναπτύσσωμεν δρᾶσιν ἀνταξίαν τῆς ἀνθρωπίνης ἀξιοπρεπείας, δι' ἐπίτευξιν τοῦ ἀγαθοῦ. Ἡ εὐδαιμονία, δέον νά εἶναι ἑπαθλον καί σκοπός τῆς ἀρετῆς, ἥτις εἶναι μεσότης (μηδέν ἄγαν)· Χρυσῇ μεσότης, μεταξύ δύο ὑπερβολῶν· ἐάν ἡ διαληφθεῖσα μεσότης εἶναι δυσχερής, δέον νά προτι-

μῶμεν τό μικρότερον κακόν. Τό ἀγαθόν, δέον νά εἶναι ὁ σκοπός ὅλων τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων^{3η}. **Ἐπίκουρος**⁵.— Ν' ἀπολαμβάνωμεν τῶν πνευματικῶν ἡδονῶν, ἥτοι νά ἔχωμεν γαλήνην τοῦ πνεύματος διὰ τῆς ἀταραξίας τῆς ψυχῆς· ὁ σοφός, ζῇ ὡς θεός ἐν μέσῳ τῶν ἀνθρώπων· «μακαρίως ζῆν ἐν φρονήσει». Κατά τόν **Ἐπίκουρον**, ὁ δίκαιος ἔχει ἀταραξίαν, ὁ δέ ἄδικος, γέμει ἐκ πλείστης ταραχῆς. **Ἐπίκτητος**.— Νά διάγωμεν λατρεύοντες καί ἐξυπηρετοῦντες τόν Θεόν· ἐφ' ὅσον δέ τά πάντα προέρχονται ἐκ τοῦ ὄντος, δέον νά ἀντιμετωπίζωμεν ἀγογγύστως τάς δυσχερείας, ἥτοι ἀσθενείας καί τά συναφῇ καί ν' ἀπέχωμεν τῶν ἡδονῶν, ἵνα ἀνυψωθῶμεν πνευματικῶς, πρὸς ἐπίγνωσιν τοῦ Θεοῦ· ἀφοῦ δέ πάντες οἱ ἄνθρωποι, εἶναι τέκνα τοῦ Θεοῦ, δέον ν' ἀγαπῶσιν οὗτοι ἀλλήλους. «Μὴ ζήτηί — λέγει — τά γινόμενα γενέσθαι, ὡς θέλεις, ἀλλὰ θέλε τά γινόμενα ὡς γίνεται καί εὐροήσεις», θά εἶσαι δηλαδή, εὐτυχής⁶. Κατ' αὐτόν, τοὺς ἀνθρώπους, «δέν τaráσσουν τά πράγματα, ἀλλ' αἱ γινώμαι, ὅς ἔχουν δι' αὐτά». Αἱ μὴ πνευματικά ἡδοναί, εἶναι «διὰ τά ἀνδράποδα». Ἐγώ — λέγει — «καθ' ἡμέραν χαίρω, παρακολουθῶν ἑμαυτόν βελτίονι γινομένῳ· οὐκ ἔστιν ἀρετῆς κτήμα τιμιώτερον». Ἡ Ζωὴ ἡμῶν, νά εἶναι «ἀσύγχυτος καί ἀμόλυντος». Ἐπειδὴ ὁ Ἐπίκτητος, εἶχε τάς διαληφθείσας πεποιθήσεις, δέν ἐφοβεῖτο τάς θλίψεις, δι' ὃν λόγον, εἰς τάς «Διατριβάς» του, λέγει «...Φέρε νῦν, ὦ Ζεῦ, ἣν θέλεις περίστασιν· ἔχω γάρ παρασκευήν ἐκ σοῦ μοι δεδομένην». Ἦτο, λοιπόν, ἕτοιμος ν' ἀντιμετωπίσῃ οἰανδήποτε δυσμενῇ κατάστασιν. **Πύρρων**.— Νά ἔχωμεν ἀταραξίαν καί γαλήνην. **Ἀρίστιππος**.— Νά ἔχωμεν ἀνοχλησίαν, ἥτοι ἔλλειψιν θλίψεως καί πόνου. **Ἀντισθένης, ὁ Κυνικός**.— Νά καθιστᾷ ὁ ἄνθρωπος τόν βίον του ἀνεξάρτητον τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, περιορίζων τάς ἀνάγκας του καί ὑπομένων τάς στερήσεις· σημειωτέον ὅτι, κατά τοὺς Κυνικούς, ὁ σοφός εἶναι ἀνεξάρτητος, δέν ἔχει δέ ἀνάγκην οὐδέ φίλων. Περί τοῦ ζητήματος τούτου, βλπ. καί Ἀριστοτ. Ἡθ. Νικομ.⁷ «περί φιλίας». **Πυθαγόρας**.— Ἐδίδασκε καί τά ἐξῆς εἰσέτι. Δέον νά ζῇ τις ἀκολουθῶν τόν Θεόν. «Μὴ φορεῖν στενόν δακτύλιον», ἥτοι νά μὴ δεσμεύῃ τις ἑαυτόν. «Μὴ παντί ἐμβάλλειν τήν δεξιάν». Δηλαδή, νά μὴ προτείνῃ τις εἰς πάντας τήν δεξιάν (πρὸς χαιρετισμόν διὰ χειραψίας). **Δημῶναξ**.— Νά ζῶμεν ἐν ἐλευθερίᾳ ὑπὸ τήν ἔννοιαν, οὔτε νά ἐλπίζωμεν τι, οὔτε νά φοβώμεθα. **Οράτιος**.— Ν' ἀρκούμεθα εἰς ὀλίγα. Ἐπιτυχάνομεν γαλήνην, διὰ τοῦ περιορισμοῦ τῶν ἐπιθυμιῶν καί τῆς ἀποχῆς ἀπὸ τῆς μερίμνης διὰ τό μέλλον. Συνιστᾷ τό *cave diem*, ν' ἀπολαμβάνωμεν, δηλαδή, ἐκάστην ἡμέραν. Δέν ὑπάρχει πλήρης εὐδαιμονία. Νά ἐνθυμούμεθα τόν θάνατον, δι' ὃν λόγον, «*Dulce est dissipere in loco*», ἥτοι κατά καιρούς καί περιστάσεις, δέον νά ὑποκρίνηται τις τόν μωρόν

καί ν' ἀναμινγνύῃ εἰς τὰς σκέψεις του ὀλίγην ἀναισθησίαν. Ἐξ ἄλλου, δέν εἶναι ὅσιον, τό νά προσπαθῶμεν νά μάθωμεν ὅλα, διότι ἡ τοιαύτη ἐκδήλωσις, ἐνέχει ὕβριν καί ὑπεροψίαν ὡς πρός τόν Θεόν. Νά ἰστάμεθα δέ, εἰς τήν χρυσήν μετριότητα «*aurea mediocritas*», ὡς ἐδίδαξε καί ὁ Ἀριστοτέλης. **Μ. Αὐρήλιος**.— Διερωτᾷται «τίνα ἄν τρόπον τοῦτον ἄν μέλλει χρόνον βιώναι, ὡς ἄριστα βιώει», συνιστᾷ δέ «ἐνδον σκάπτε καί θά εὖρης φῶς». **Θεωρία τοῦ ZEN**.— Νά δεχώμεθα τά πράγματα ὡς εἶναι καθ' ἑαυτά. **LAO-SI**.— Νά ἀδρανήσουν ὅλα τά ὄντα, διότι τότε θά βασιλεύσῃ εἰς τήν Γῆν καθολική γαλήνη καί εἰρήνη. **Βουδδισμός**.— Ἀφοῦ δέν εἶναι δυνατόν νά κατανοήσωμεν, ἐάν ὑπάρχῃ Θεός, ἄς συνεχίσωμεν ν' ἀπολαμβάνωμεν τό Καλόν καί νά ὑφιστάμεθα τό Κακόν, δοθέντος ὅτι πρέπει νά ζήσωμεν. Δέον ὁμοίως νά κατανοήσωμεν, ὅτι εἴμεθα ὅλα τά πράγματα. **Bunyam**.— Νά εἴμεθα εὐχαριστημένοι, ὡς αὐτός, μέ ὅ,τι ἔχομεν, εἴτε αὐτό εἶναι πολύ, εἴτε ὀλίγον. **Ἰψεν**.— Νά διάγῃ τις βίον μοναχικόν, διότι τότε εἶναι λίαν ἰσχυρός. Ἐάν δέν δυνάμεθα — λέγει — νά εἴμεθα ὡς πρέπει, νά εἴμεθα τοῦλάχιστον, μέ εἰλικρίνειαν, ὡς δυνάμεθα νά εἴμεθα. **R. W. Emerson**.— Νά ζῶμεν μέ τόν Θεόν. Τότε ἡ φωνή ἡμῶν, θά ὁμοιάζῃ μέ τόν ψίθυρον τοῦ ρυακος καί τό θροῖσμα τῶν στάξεων τοῦ σίτου, οὐδέποτε δέ νά μιμούμεθα. Μόνον ἡμεῖς δυνάμεθα νά φέρωμεν γαλήνην ἐν ἡμῖν, οὐδεὶς δέ δύναται νά βλάψῃ ἡμᾶς ἀλλά μόνον ἡμεῖς ἑαυτούς. Ποιητής **Traherne**.— Νά ἔχωμεν συνειδησιν περὶ τῆς ἐνότητος ὅλων καί τούτων, μέ τόν Θεόν. Ἡ χαρά οὐδέποτε, θά εἶναι πλήρης, πλήν, ἐάν, καθ' ἑκάστην πρωΐαν, εἴμεθα ἐν ἐγρηγόρσει εἰς τὰ ἀνάκτορα τῶν οὐρανῶν τοῦ Πατρός ἡμῶν. **Alan Watts**.— Νά ριφθῶμεν εἰς τήν Ζωήν καί νά μετᾶσχωμεν τοῦ χοροῦ. Ἡ Ζωή, δέν δημιουργεῖ προβλήματα, ἐάν ζῇ τις τήν πραγματικότητα. Δέον νά ζῶμεν εἰς τό παρόν, διότι, τό μέν παρελθόν, διέφυγε, ὁ δέ μέλλον, εἶναι ἄγνωστον· ἀφοῦ τὰ πάντα εἶναι ἐν ροῇ, δέον νά γίνωμεν ἐν μέ τήν Κοσμικήν ἐνέργειαν καί νά ἐξυπνῶμεν ἐκάστην πρωΐαν, μέ χαράν καί τήν ἐντύπωσιν, ὅτι εἴμεθα ὁμοιόυσιοι μέ τό σύμπαν· δέν εἴμεθα κεχωρισμένοι τοῦ ὅλου. Δηλαδή, δέον νά ἔχωμεν ἐν αἶσθημα ἐνότητος μέ τήν Ζωήν. Ἡ Ζωή ἡμῶν, νά εἶναι ὡς παίγνιον, ὡς εἶναι διὰ τό Ὄν. Νά εἴμεθα ἐνήμεροι τῆς ἐμπειρίας ἐκ τοῦ παρόντος, διότι ἡ πραγματικότης, εἶναι αὐτή αὐτή ἡ καθ' ἑκάστην ἡμέραν Ζωή, ἥτις ρέει ἀ· ἄως. **Γκαϊτε**.— Νά ζῶμεν θαυμάζοντες τόν Κόσμον· αὐτό μόνον ἀπομένει εἰς τόν ἄνθρωπον. Ποιητής **Χέντερλιν**.— Νά ζιτση, ἦτο ἡ ἐπιθυμία του, ἔστω ἐν θέρος, ἐν πληρότητι καί ἐν φθινόπωρον, ὥστε νά ὀλοκληρώσῃ ἐν ποίημα διὰ τήν ζωήν καί νά τό ἀπαγγείλῃ. Αὐτό ἀρκεῖ. «Θά ἔχω ζήσει (λέγει) ὡς οἱ Θεοί». **Κομφούκιος**.— Νά εἴμεθα χαρούμενοι ἐν σχέσει

μέ ὅλα. Ν' ἀφοσιωθῶμεν εἰς τὴν παροῦσαν Ζωὴν καὶ εἰς τὰς σχέσεις ἡμῶν μέ τούς ἄλλους ἀνθρώπους. **Chuang Tzu**.— Νά διάγωμεν μέ καλωσύνην καὶ εὐγένειαν, διότι αἱ ἀρεταὶ αὐταί, κάμνουν ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὀνομάζομεν ἀνώτερον ἀνθρωπον· νά μὴ εἶναι τις μικρός, ἀλλὰ νά ἀκολουθῇ τὸ ἐν αὐτῷ θεῖον. Δέον νά εἶναι ὅλοι ἐλεύθεροι, ἵνα ἐξελιχθῶσι τὰ χαρίσματα των. Ὁ σοφός εἶναι εὐτυχής, εἴτε εἶναι δοῦλος, εἴτε ἐλεύθερος. Ὑπέρτατος σκοπός εἶναι ὁ Θεός, πρὸς ὃν δέον νά τείνωμεν. Νά ζῶμεν ἐν εἰρήνῃ μέ ὅλους. Ὁ **Lao Tzu**⁸.— Νά πράττωμεν τελείας, εὐγενεῖς πράξεις, χωρὶς ὅμως νά σκεπτῶμεθα περὶ εὐγενείας· νά ἐπιστρέψωμεν εἰς τὴν ἀπλὴν ζωὴν, διότι οὕτω συντελεῖται ἔλεγχος τῆς ἐπιθυμίας· εἰς τὴν γαλήνην τοῦ νοῦ, ἀποκαθίσταται τὸ θεῖον ἐν ἡμῖν· νά εἴμεθα ἐνήμεροι τοῦ αἰωνίου στοιχείου, ὅπερ εἶναι εἰς τὸ διαβατικόν. Ἡ Ζωὴ εἶναι ἔκφρασις τοῦ Ἀπεριορίστου· διαβαίνει, ρέει, συντελεῖται γέννησις, ἀνάπτυξις, ἐπιστροφή· δέον, λοιπόν, νά ὑποτασσώμεθα εἰς τὴν Ζωὴν, ἐν γαλήνῃ, ἐν εἰρήνῃ, οἶονεῖ ὥς νά πραγματοποιηται μία ἀπορρόφησις εἰς τὸ αἰώνιον. Ἰδοὺ τὸ μέγα φῶς. **Ἀλβ. Ἀϊνστάϊν**.— Νά ζῶμεν μέ ὅλους τούς ἀνθρώπους, ὥς νά εἴμεθα πάντες τέκνα τοῦ Θεοῦ. Δέν ἐκουράζετο νά θαυμάζῃ τὸ σύμπαν καὶ τὸ μυστήριον τῆς Ζωῆς. Προεκάλουν τὸ ἐνδιαφέρον του τὸ καλόν, τὸ ὠραῖον, ἡ δικαιοσύνη. **Μ. Γκάντι**.— Νά ζῶμεν, χωρὶς ν' ἀσκῶμεν βίαν, καθ' οἷονδῆποτε τρόπον. «Ahimsa» — **William Blake**.— Νά βλέπωμεν ὅλον τὸν Κόσμον, εἰς ἓν μόνον μόριον, εἰς ἓνα κόκκον ἄμμου, εἰς ἓν ἄγριον φυτόν. **Φρ. Νίτσε**.— Νά ζῇ τις ἐπικινδύνως, χωρὶς τὸν φόβον ἐκ τοῦ θανάτου. **Τσάρλυ Τσάπλιν (ὁ Σαρλώ)**.— Χρειαζόμεθα, λέγει, ὄχι τόσον τὸ νά σκεπτῶμεθα, ἀλλὰ τὸ νά εἴμεθα ἀνθρωποὶ μέ καλωσύνην καὶ εὐγένειαν. Ὑπάρχει θέσις δι' ὅλους εἰς τὴν Γῆν, ἥτις δύναται καὶ νά θρέψῃ αὐτοῦς. **Αὐγουστίνος**.— Ὅστις ἀγαπᾷ, δύναται νά πράττῃ ὅ,τι θέλει. **Παῦλος**.— Συνιστᾷ εἰς τούς πιστοὺς, νά ζῶσιν εὐσεβῶς, ἐν δικαίᾳ συνήθειᾳ καὶ οἰοσότητι, ὥς συμπολῖται τῶν ἁγίων καὶ οἰκεῖοι τοῦ Θεοῦ καὶ παραγγέλλει αὐτούς, «τά πάντα δοκιμάζετε, τὸ καλόν κατέχετε^{9,10}». Ὁ δὲ **Ψαλμωδός**, διακηρύσσει ὡς κανόνα ζωῆς, ὅτι «ἐλαῖον ἁμαρτωλοῦ, μὴ — λιπανάτω τὴν κεφαλὴν μου». Παρεμφερῇ διδάσκει καὶ ὁ **Κλήμης ὁ ἐξ Ἀλεξανδρείας** «μηδέ βελόνης, ὡ φίλτατε, ἐπιθυμῆσιν ποτέ ἁλλοτρίας». **John Ruskin**.— Δέον νά ἐχῶμεν τὸ καλόν χαρακτῆρα· ἡ συμπεριφορὰ ἡμῶν, εἶναι ἡ καλυτέρα ἀπόδειξις περὶ τούτου. **Th. Merton**.— Πρέπει νά ζῶμεν ἀγαπῶντες, διότι εἴμεθα ὑποχρεωμένοι ν' ἀγαπῶμεν ὁ εἰς τὸν ἄλλον. **W. Kaufmann**.— Δέν θέλει νά ζῇ αἰωνίως, ὅσον ὅμως διαρκεῖ ἡ Ζωὴ του, ἐπιθυμεῖ νά ζῇ ἐντατικῶς ἐν ἀγάπῃ, τόσον τὴν θλίψιν, ὅσον καὶ τὴν χαράν ἐκ τῆς Δημιουργίας, διότι οὕτω μόνον προσλαμβάνει ἀξίαν ἡ Ζωὴ. Ὡς

πρός δέ τόν θάνατον, λέγει, ὅτι καλῶς νά ἔλθῃ, ὅταν φθάσῃ ἐκείνου ἡ ὥρα. **Σενέκας**.— Δέον νά ὑπακούῃ τις εἰς τόν ἐντός ἑαυτοῦ Θεόν. **S. Kierkegaard**.— Δέον νά πραγματοποιήσωμεν τήν πλήρη αὐτοεγκατάλειψιν εἰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ· ὅστις ἔπραξε τοῦτο, οὐδένος πλέον ἔχει ἀνάγκην, εἶναι αὐτάρκης. **Κάντιος**.— Νά προσανατολίσωμεν τήν ζωήν ἡμῶν πρὸς τήν ἀρετήν, ὑπάρχει δ' ἐν αἰσθημα ἐν ἡμῖν, σεβασμοῦ, συγγενές πρὸς τήν ἐκπληξιν καί τόν θαυμασμόν, ὃ φέρει ἡμᾶς πρὸς ταύτην. Ὁ **Bettrand Russell**.— εἰς τό βιβλίον του, «The conquest of happiness», ἐκτός ἄλλων, λέγει, ὅτι, ἵνα ἔχωμεν εὐτυχίαν, δέον ν' ἀπασχολῶσιν ἡμᾶς θέματα γενικοῦ ἐνδιαφέροντος, νά ἔχωμεν αἰσθήματα φιλικά καί νά θαυμάζωμεν τόν κόσμον, χωρίς νά σκεπτόμεθα τόν θάνατον. Κυρίως ἡ εὐτυχία, θεμελιούται εἰς τήν ἐλευθερίαν τοῦ πνεύματος καί εἰς τήν κατανόησιν, περί τοῦ ὅτι εἴμεθα, οὐχί χωριστοί, ἀλλ' ἀποτελοῦμεν ἐνότητα μέ ὅλον τόν κόσμον.

Ἐκυκλοφόρησε σ' ἓναν κομψὸ τόμο

ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀρχαιοελληνικά

Ἐπιλογές ἀπὸ τὰ Ὀμηρικά Ἔπη

Ἐπιλογή ἀπὸ τὴν Ἰλιάδα

Ἐπιλογή ἀπὸ τὴν Ὀδύσσεια

Μεταφράσεις

Πυθαγόρεια Χρυσᾶ Ἔπη

Θουκυδίδου Περικλέους Ἐπιτάφιος

Περίληπτικές Ἀφηγήσεις

Πλάτωνος Συμπόσιον ἢ περὶ Ἔρωτος

Πλάτωνος Φαῖδρος ἢ περὶ Καλοῦ

Πλάτωνος Ἀξίохος ἢ περὶ Θανάτου

Πλάτωνος Ἀπολογία Σωκράτους

Πλάτωνος Φαίδων ἢ περὶ Ψυχῆς

Ὁ Πλάτων γιά τὴν Παιδεία <Νόμοι—Πολιτεία>

Ὁ καταποντισμὸς τῆς Ἀτλαντίδος <Τίμαιος>

Πλουτάρχου Ἐπτὰ Σοφῶν Συμπόσιον

Τιμᾶται Δρχ. 400

ΣΥΝΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑ
ΣΠΙΡΙΤΙΚΩΝ ΣΩΜΑΤΕΙΩΝ ΕΛΛΑΔΟΣ
 (ΣΥ. ΣΩ. ΣΩ. ΕΛ.)

ΓΡΑΦΕΙΑ - ΙΑΤΡΕΙΟ
 ΒΡΑΪΛΑ 12α, Αθήνα
 Τηλ.: 643.6285 - 671.3228 - 672.6989

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Ἡ ΣΥ.ΣΩ.ΣΩ.ΕΛ., πιστεύοντας ὅτι τὸ τραγικὸ θέμα καὶ θέαμα τῆς ὑπάρξεως ἀδέσποτων Ζώων καὶ — τὸ χειρότερο — ὁ κατατρεγμὸς τους ἀπὸ Ἀνθρώπους καὶ Ὑπηρεσίες, θὰ λήξῃ μόνο διὰ τῆς ἐφαρμογῆς Στειρώσεως, ἀπεφάσισε τὴν ἵδρυση

ΚΕΝΤΡΟΥ ΔΩΡΕΑΝ ΣΤΕΙΡΩΣΕΩΣ

ἐπιβεβλημένης ἐκ τῶν πραγμάτων.

Κατόπιν τούτου ἡ ΣΥ.ΣΩ.ΣΩ.ΕΛ., εὐρίσκεται εἰς τὴν εὐχάριστη θέσιν νὰ ἀναγγείλῃ τὴν ἵδρυση ΚΕΝΤΡΟΥ ΔΩΡΕΑΝ ΣΤΕΙΡΩΣΕΩΣ εἰς τὸ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Βραΐλα 12α (Λ. Ἀλεξάνδρας 23) ΙΑΤΡΕΙΟΝ τῆς, μὲ μόνη πληρωμὴ τὴν ἀξία τοῦ φαρμάκου ἀναισθητοποιήσεως τοῦ Ζώου.

Ἡ ΣΥ.ΣΩ.ΣΩ.ΕΛ., πιστεύει ὅτι, μὲ τὴν πραγματοποίησιν τοῦ μέτρου τῆς Στειρώσεως, κυρίως τῶν θηλυκῶν Ζώων, θὰ ἐπιτευχθεῖ ἡ ἐξαφάνισις κατὰ τὸ μέγιστον ποσοστὸ τῶν ἀδέσποτων Ζώων καὶ θὰ παύσῃ ὁ διασυρμὸς τῆς Χώρας μας εἰς τὸ Ἐξωτερικό,

Μετά τιμῆς
 Ὁ Πρόεδρος
 ΟΘΩΝ ΒΑΡΔΑΣ

Ἑργασίαι Θεοσοφικῶν Στοῶν στὰς Ἀθήνας

Ὁδὸς Χαρ. Τρικούπη 26

Στοά Ἀθηνᾶ. Τὴν α' καὶ γ' Δευτέρα τοῦ μηνός, μὲ θέματα Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας, ὥρα 7 μ.μ.

Στοά Ἥλιος. Κάθε Τρίτη, ὥρα 8 μ.μ.

Στοά Ἀρτεμις. Τὴν α' καὶ γ' Πέμπτη τοῦ μηνός, ὥρα 8 μ.μ.

Στοά Ἀπόλλων. Τὴν β' καὶ δ' Πέμπτη τοῦ μηνός, ὥρα 8 μ.μ.

Στοά Ἀλκυόν. Τὴν α' καὶ γ' Παρασκευὴ τοῦ μηνός, ὥρα 8 μ.μ.

Στοά Ἐλευθέρα Σκέψη. Τὴν β' καὶ δ' Παρασκευὴ τοῦ μηνός, ὥρα 8 μ.μ.

Κυκλοφορεῖ τριμηνιαῖο πρόγραμμα.

Πένθη

Γεώργιος Βακαλόπουλος (Ίατρος)

Ὁ Σεβ. τῆς Σ. Στοᾶς «Χουλούς-Εἰλικρίνεια» στήν Κωνσταντινούπολη Κρατ. Ἀδ. Γεώργιος Βακαλόπουλος, Ἀντιπρόσωπος τοῦ ΙΛΙΣΟΥ στήν Τουρκία, ὀφθαλμίατρος καί ἐπίλεκτον Μέλος τῆς Ὁμογενείας, Ἀντιπρόσωπος τῆς Μεγ. Στοᾶς τῆς Ἑλλάδος παρά τῇ Μεγ. Στοᾷ τῆς Τουρκίας, μετέστη εἰς τήν Αἰωνίαν Ἀνατολήν τήν 2αν Ὀκτωβρίου 1986, προσβληθεῖς ἐκ καρδιακῆς κρίσεως μετά τό πέρας τῶν ἐργασιῶν τῆς 1ης Ὀκτωβρίου.

Ὁ μεταστάς ἐμυήθη εἰς τόν Τεκτονισμόν τήν 3ην Μαΐου 1954 εἰς τήν Ἑλληνόφωνον Τεκτονικήν Σ. Στοάν «Χακικάτ-Ἀλήθεια». τῆς ὁποίας ἀνεδείχθη Σεβάσμιος (1959-1969). Τήν 24ην Ὀκτωβρίου 1966, μέ ἄλλους 9 Ἀδελφούς, ἱδρυσε τήν Ἑλληνόφωνον Σ. Στοάν «Χουλούς-Εἰλικρίνεια», τῆς ὁποίας ἀνεδείχθη Σεβάσμιος.

Εἰς τόν φιλοσοφικόν Τεκτονισμόν ἐμυήθη στίς 14 Φεβρ. 1953, ἀνελθών ὅλας τάς βαθμίδας καί στίς 23 Ἰουν. 1974 ἀνυψώθη εἰς τόν 33ον, γενόμενος Μόνιμον Μέλος τοῦ Ὑπάτου Συμβουλίου τῆς Τουρκίας τήν 1ην Μαΐου 1977.

Ὁ Κρατ. Ἀδ. Γ. Βακαλόπουλος, τοῦ ὁποίου τήν ἀπώλειαν ἐθρήνησεν ὁλόκληρη ἡ Τεκτονική οἰκογένεια τῆς Τουρκίας, ἣτο διακεκριμένη φυσιογνωμία, ἡ ὁποία προσέφερε πολλά, ὄχι μόνον εἰς τόν Τεκτονισμόν, ἀλλά καί εἰς ὁλόκληρον τήν Ὁμογένειαν.

Ἄς εἶναι ἡ μνήμη του αἰωνία.

Νώντας Γ. Ἡλιόπουλος (Μνήμων)

Πηγαῖον δημοσιογραφικό ταλέντο ὑψηλῆς ποιότητος. Νεώτατος ἀνεδείχθη Διευθυντής τῆς ἐφημερίδος «Ἐλεύθερος Λόγος Πατρῶν». Ἰδιαίτερος Γραμματεὺς τοῦ Ἀνδρέου Μιχαλακοπούλου. Ἀνώτερος ὑπάλληλος τῆς Ἑταιρείας Ὑδάτων. Προσηνὴς καί εὐπροσήγορος πρὸς ὅλους, γλωσσομαθὴς καί εὐφυολόγος, σπινθηροβόλον πνεῦμα.

Ἐξέδωκε τὰ βιβλία «Τά κρίνα τοῦ Ἀγροῦ», «Τά πετεινά τοῦ Οὐρανοῦ», «Ἡ Μάνη». Ἐπανήλθεν εἰς τήν δημοσιογραφίαν, γράφων ἀπὸ 30ετίας εἰς τήν Ἑστίαν, μέ τό ψευδώνυμον «Μνήμων». Ἀπῆλθε πλήρης ἡμερῶν, ἀπὸ νόσημα τῆς καρδίας. Ἄς εἶναι ἐλαφρόν τό χῶμα πού τόν σκεπάζει.

Μεταξύ μας

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

Τὰ Γραφεία τοῦ «Ἰλισοῦ», Χαρ. Τρικούπη 26, α' ὄροφος Κωδ. 106 79, εἶναι ἀνοικτὰ καθημερινῶς πλὴν Σαββάτου 10 - 1

Τηλ. Γραφείων 3620.702

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

Παρακαλοῦμεν, ἀποστέλλετε μέ ταχυδρομικὴν ἢ τραπεζικὴν ἐπιταγὴν εἰς τὴν διεύθυνσιν: «Κωστὴν Μελισσαρόπουλον, Χαρ. Τρικούπη 26, α' ὄροφος Κωδ. 106 79, Ἀθήνας». Ἀποστολαί με τραπεζικὰς ἐντολὰς μᾶς δυσκολεῦσιν πολὺ.

ΑΛΛΑΓΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΝ

Τευχὴ ἀποσταλέντα στοὺς κατωτέρω συνδρομητὰς μας, ἐπεστράφησαν ἀπὸ τὸ Ταχυδρομεῖον μέ τὴν σημείωσιν: «μετώκησε» ἢ «ἀγνώστος». Παρακαλοῦνται ὅσοι τοὺς γνωρίζουν νὰ τοὺς εἰδοποιήσουν ἢ νὰ μᾶς δώσουν τὰς διευθύνσεις των:

ΑΘΗΝΩΝ

Σωτ. Κούνδουρος, Κηφισιά
ΕΠΑΡΧΙΩΝ

Δῆμος Δούκας, Ἀλεξάνδρ.
Εὐθ. Παπαδόπουλος, Δράμα
Δαμ. Στεφανίδης, Μυτιλήνη
Κ. Παπακωνσταντῆς, Τουρκία
Mrs Effie Χανος, Ἀφρικὴ
Ἰω. Κορομηλᾶς, Καλαμάτα
Δημ. Λουμῆς, Σύρος
Θεοδ. Τσουλιάς, Ἰωάννινα

Ἐγκατέλειψαν
τὸν γήινον βίον

Κυρ. Κυρούσης, Ἀθήναι
Θεοδ. Κυρούσης, Ἀθήναι
Κ. Καθητζιώτης, Πάφος
Π. Λαγόπουλος, Ἀθήναι

Ἀθαν. Ἀβέλλιος: Τὸ θέατρο τοῦ Ὀμίλου Ἑρασιτεχνῶν καὶ ὁ Γυμναστικός Σύλλογος Ξηροχωρίου ἐτῶν 1901-1904. 1982.

Ἀθαν. Ἀβέλλιος: Ἡ σχολικὴ ζωὴ Ξηροχωρίου κατὰ τὰ πρῶτα μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἔτη καὶ ὁ Δημ/λος Β' τάξεως Στ. Ἀβέλλιος. 1982.

Σταμέλος Π. Μακρῆς: Κορύμβια Πορεία. Ἀθήνα 1985.

Κύπρος Χρυσάνθης: Μὲ τὸ βιολί τῶν εἴκοσι χρόνων. Λευκωσία 1986.

Ζάχος Σαμολαδᾶς: Γιά μιὰ ἐνωμένη διανόηση. Θεσσαλονίκη 1986.

Ἰσαβ. Σκιαρίδη-Μαλόβρουβα: «Μετὰ βαθυτᾶτης λύπης». Ἀθήνα 1986.

Βασίλης Μοσκόβης: Δημήτρης Ε. Νικολιτσᾶς, ἀνανεωμένη λυρική γραφή. Κριτικό δοκίμιο. Ἀθήνα 1986.

Γιάννης Ἀδάμου: Ἀπὸ τὴ δράση τῆς Μυστικῆς Ἐπαναστατικῆς Ἐταιρείας τῆς Τσαρτσάνης 1902-1910. Ἐλασσόνα 1986.

Ἀλέκος Βασιλείου: Τὸ Κωσταλέξι Φθιώτιδας. Ἀθήνα 1986.

Ρόης Παπαγγέλου: Βύσματα (ποίησι). Ἀθήνα 1986.

Πέτρος Γλέζος: Τὰ ἀπομνημονεύματα ἐνὸς Κυρίου. Ἀθήνα 1986.

Νίκος Φ. Πρέκας: Στὰ σύνορα τῆς ζωῆς (ποίηματα). Ἀθήνα 1987.

Γ.Α. Βακίλης: Ἐσωτερικὴ Ἀναζήτηση (ποίηματα). Θεσσαλονίκη 1987.

Δρ. Εὐάγγ. Σαβδόπουλος: Δελτίον Ἐθνικοῦ Συμβουλίου Ἑλλάδος τῆς εὐρωπαϊκῆς κινήσεως διὰ τὴν ἐνότητα τῆς Εὐρώπης. Ἀθήναι. Δεκέμβριος 1986.

8 Διαλέξεις γιά τὴν Ἀγάπη. Ἀθήναι 1987.

Βιβλία Κρισμαμοῦρτι
εἰς Βιβλιοπωλεῖον Καστανιώτου
Ὁδὸς Ζωοδόχου Πηγῆς 3

ΙΛΙΣΟΣ

Συνδρομὴ 1987 δρχ. 1.000
Ὅσοι δὲν μποροῦν νὰ πληρῶνουν δρχ. 1.000,
ἂς στέλνουν δρχ. 800 ἢ 600 μόνον
Ἐξωτερικοῦ \$ 12, ἀεροπορικῶς \$ 15

Ἐγγράψετε νέους συνδρομητὰς

«Ἐπιλογαὶ» ΙΛΙΣΟΥ

Α΄ Τριετίας 1956–1957–1958

Β΄ Τριετίας 1959–1960–1961

Γ΄ Τετραετίας 1962–1965

ἐκάστη δεμένη πρὸς δρχ. 600

Δ΄ Πενταετίας 1966–1970

Χαρτόδετη δρχ. 400, δεμένη δρχ. 600

Αἱ συνδρομαὶ ἢ ἀντίτιμον βιβλίων νὰ ἀποστέλλωνται μὲ ταχυδρομικὴν ἢ
τραπεζικὴν ἐπιταγὴν -ὄχι μὲ ἐντολὴν- ἐπ' ὀνόματι Κωστῆ Μελισσαροπούλου
Χαρ. Τρικούπη 26, α' ὄροφος Κωδ. 106 79. Τηλ. 3620-702

Η ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΙΛΙΣΟΥ ΓΙΝΕΤΑΙ

ΣΤΙΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ «ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ» Α.Β.Ε.Ε.

Τηλ. 9217513 - 9214820

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΕΥΧΟΥΣ

	σελ.
Λούλα Δ. Κωνσταντινίδου: Τῆς Πρωτοχρονιάς τὸ φῶς	3
Σαράντος Παυλέας: Ἕνα παιδὶ Θεὸς γεννήθηκε πάλι	4
Αἰκατ. Τσόπελα: Ἔτος Εἰρήνης 1986	5
Χρῆστος Βασιλείου: Δικαιοσύνη καὶ Ἐλευθερία	9
Σωσὼ Πέτρου-Βλάσση: Ἀνιδιοτέλεια	19
Μαρία Δ. Βλάχου: Συνάντησις μὲ τὸν Διδάσκαλον	21
Νίκος Καζανᾶς: Σεληνόφωτο	30
Νίκος Ἀ. Τέντας: Ἀλκυονίδα Ὡρα	31
Γιῶργος Β. Σιέττος: Καθαρμοὶ	34
Ἀπὸ τῆ σοφίας τοῦ Χαλὶλ Γκιμπράν	45
Πετρούλα Ἀλ. Παναγιωτίδης: Ἦλθες	50
Παναγ. Βλαχόπουλος: Γενικὴ Δημιουργία	51
Νίκος Ἀ. Τέντας: Τὰ Νέα Βιβλία	53
Δημητρ. Ἀπ. Κυριάκης: Περὶ τοῦ ὄντος, τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ θανάτου	59
Πένθη (Γ. Βακαλόπουλος, Ν. Ἠλιόπουλος)	68
Μεταξὺ μας	69